

**Programmabegroting
2016 - 2019
Gemeente Steenwijkerland**

Voorstel aan de raad

Aan de gemeenteraad
Gemeente Steenwijkerland
Vendelweg 1
8331 XE Steenwijk

Steenwijk,
Nummer voorstel:

Voor de raadsvergadering d.d. 10 november 2015
Agendapunt:

Onderwerp: Nota van Aanbieding en besluiten Programmabegroting 2016-2019

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting 2016-2019 aan.

In de Nota van Aanbieding treft u een nadere uiteenzetting aan, daarbij de bestuursprogramma's volgend en met het collegeprogramma als kader.

Wij stellen u dan ook voor de volgende besluiten te nemen:

1. De tarieven voor gemeentelijke belastingen en rechten vast te stellen overeenkomstig onderstaande voorstellen:
 - a. de rioolrechten in 2016 met 0,5% te verlagen ten opzichte van 2015 en het dekkingspercentage voor 2016 te bepalen op 97,1%;
 - b. de afvalstoffenheffing in 2016 met 0,6% te verlagen ten opzichte van 2015 en het dekkingspercentage voor 2016 te bepalen op 90%;
 - c. de onroerende-zaakbelastingen in 2016 te verhogen met 0,3% ten opzichte van 2015.
2. Een krediet van € 411.000 beschikbaar te stellen voor de in bijlage 1 vermelde aanschaf/vervanging van bedrijfsmiddelen in 2016 en de 1e begrotingswijziging 2016 vast te stellen;
3. Op basis van de Meerjarenbegroting Grondbedrijf 2015 (2016-2019), die vertrouwelijk ter inzage ligt:
 - a. de grondexploitaties voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen die onderhanden zijn gewijzigd vast te stellen;
 - b. het college te machtigen, indien de markt- en economische omstandigheden daartoe aanleiding geven, tegen andere grondprijzen te verkopen dan opgenomen in de desbetreffende grondexploitaties onder de voorwaarde van een blijvend minimaal sluitende grondexploitatie;
 - c. de globale grondexploitaties van de nog niet in ontwikkeling genomen bedrijventerreinen en woningbouwprojecten voor kennisgeving aan te nemen.
4. De vijf bestuursprogramma's vast te stellen.

Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland,
De secretaris, De burgemeester,

drs. S.S. Weistra

M.A.J. van der Tas

Inhoudsopgave

Voorstel aan de raad	3
1. Inleiding	6
2. Bezuinigingen.....	10
2.1. Inleiding.....	10
2.2. Opgave en mate waarin deze is ingevuld	10
2.3. Vier categorieën.....	11
2.4. Overzicht maatregelen per categorie.....	11
2.5. Maatregelen in perspectief	12
3. De bestuursprogramma's.....	14
3.1. Inleiding.....	14
3.2. Uitgaven en inkomsten per programma	14
3.3. Meerjarenbeeld	16
3.4. Steenwijkerlanders voelen zich welkom	17
3.5. Steenwijkerlanders voelen zich thuis	21
3.6. Steenwijkerlanders doen het samen	31
3.7. Steenwijkerlanders zijn actief	35
3.8. Financiën en bedrijfsvoering	43
3.9. Overzicht algemene dekkingsmiddelen	47
3.10. Overzicht totale Programmabegroting	48
4. Financiële positie	49
4.1. Inleiding.....	49
4.2. Uitgangspunten programmabegroting	49
4.3. Herijkingen.....	49
4.3.1. Prijsmutaties.....	50
4.3.2. Loonaanpassingen.....	50
4.3.3. Autonome ontwikkelingen	50
4.3.4. Kapitaallasten	50
4.3.5. Beleidsbeslissingen.....	50
4.4. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	53
4.5. Investerings	54
4.6. Financiering	55
4.7. Reserves en voorzieningen	55
4.7.1. Verloop algemene en bestemmingsreserves	56
4.7.2. Verloop voorzieningen.....	57
5. Specifieke paragrafen.....	59
5.1. Lokale heffingen	59
5.1.1. Inleiding.....	59
5.1.2. Belastingen en heffingen	60
5.1.3. Uitgangspunten	60
5.1.4. Overzicht belastingopbrengsten	60
5.1.5. Lokale belastingdruk	61
5.1.6. Onroerende-zaakbelastingen.....	62
5.1.7. Rioolheffing.....	63

5.1.8. Afvalstoffenheffing	64
5.1.9. Lijkbezorging	66
5.1.10. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen.....	66
5.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	67
5.2.1. Algemeen.....	67
5.2.2. Inventarisatie weerstandscapaciteit.....	67
5.2.3. Inventarisatie risico's	68
5.2.4. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's	77
5.2.5. Diverse kengetallen.....	77
5.3. Onderhoud kapitaalgoederen	82
5.4. Financiering	90
5.5. Bedrijfsvoering.....	97
5.5.1. Inleiding.....	97
5.5.2. Strategische Personeelsplanning.....	97
5.5.3. Generatiepact en trainees	98
5.5.4. Toekomstagenda Steenwijkerland	98
5.5.5. Risicomanagement	98
5.5.6. Inwonersonderzoek (omnibussenquete)	98
5.5.7. Doorontwikkeling informatievoorziening.....	99
5.5.8. Informatievoorziening.....	99
5.5.9. Vervangingsinvesteringen bedrijfsvoering	99
5.5.10. Meerjaren auditplan.....	100
5.6. Verbonden partijen	100
5.7. Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen	104
6. Raadsbesluit.....	110
Bijlage 1. Vervangingsinvesteringen	111
Bijlage 2. Resultaat per programma.....	112
Bijlage 3. Kerngegevens.....	117
Bijlage 4. Meerjarig audit-programma, jaarschijf 2016.....	119
Bijlage 5. Verloop reserves en voorzieningen.....	123
Bijlage 6. Incidentele baten en lasten per programma	125
Bijlage 7. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma	129
Bijlage 8. Verbonden partijen.....	131

1. Inleiding

Met deze programmabegroting bieden wij u onze plannen voor 2016 aan, inclusief het bijbehorende financieel meerjarenperspectief. We beginnen elk hoofdstuk met de ambities en doelstellingen die we al eerder hebben vastgesteld; daarna geven we aan wat u in 2016 concreet van ons kunt verwachten en wat daarvan de financiële consequenties zijn.

Bovendien werken we in dit document de bezuinigingsrichtingen uit die u bij de behandeling van de Perspectiefnota 2015 – 2019 heeft bepaald.

Na een analyse van kansen en bedreigingen hebben wij in de Perspectiefnota 2015 -2019 de koers voor de komende jaren uitgezet, gebaseerd op onze speerpunten voor deze bestuurstermijn. Die koers houden wij vast, waarbij wij uiteraard oog houden voor de actualiteit. Die wordt op dit moment sterk bepaald door de grote aantallen vluchtelingen in Europa. Wij onderzoeken op welke manier wij een bijdrage kunnen leveren aan m.n. de kortdurende noodopvang voor vluchtelingen; daarnaast vraagt het bieden van woonruimte voor mensen met een verblijfsvergunning de nodige inspanning.

Deze begroting bevat uiteraard ook het financieel meerjarenperspectief voor de komende jaren. Daarover willen wij u nog het volgende meegeven. De samenleving vraagt van haar bestuur terecht duidelijkheid en koersvastheid. Om een bestendige lijn vast te kunnen houden hebben we als decentrale overheid behoefte aan een koersvaste rijksoverheid, in ieder geval op financieel gebied. Hier wringt echter de schoen. We hebben te maken met een steeds onvoorspelbaarder beleid van de rijksoverheid t.a.v. het gemeentefonds. De afgelopen jaren blijkt in de praktijk de algemene uitkering uit het gemeentefonds op de korte én op de lange termijn sterk te fluctueren: tekorten in de ene circulaire slaan in de volgende om in overschotten en andersom. Dat maakt het voeren van een betrouwbaar en solide financieel beleid lastig, in ieder geval op lange termijn maar op dit moment zelfs al op de korte termijn.

Incidenteel mogelijkheden voor impulsen

Sinds de bespreking van de Perspectiefnota is ons financieel meerjarenbeeld behoorlijk gewijzigd. In 2016 en in 2017 zien wij een positief saldo van ca. € 800.000 per jaar. Dit kan m.n. verklaard worden uit het feit dat de daadwerkelijke bezuinigingen de oorspronkelijke opgave in die jaren overtreffen, uit het positieve saldo van de begroting IGSD (die u in juni jl. heeft vastgesteld) en uit het grotendeels terugdraaien van het geplande groot onderhoud van sporthal en zwembad De Waterwijck. Ook de al genoemde grilligheid van de algemene uitkering speelt ons uiteraard parten. In paragraaf 3.3 leest u meer over dit meerjarenbeeld. Wij willen deze extra incidentele ruimte graag benutten om onze ambities en speerpunten een impuls te geven. Na de economische crisis van de afgelopen jaren lijkt het tij langzaam te kenteren; de voorzichtige opleving van de economie kan een steun in de rug zijn om de effecten van deze impuls te versterken. We onderzoeken bovendien of we met de “impulsgelden” een vliegwieleffect kunnen realiseren door cofinanciering vanuit bijvoorbeeld de provincie Overijssel of door gebruik te maken van (Europese) fondsen. In de begroting 2016 -2019 vindt u deze “impulsgelden” terug in een reserve die wij hiervoor voorstellen. Wij nodigen uw raad van harte uit om met ons mee te denken over de invulling van deze extra financiële ruimte. Ons collegeprogramma en de speerpunten die wij daarin benoemd hebben zijn wat ons betreft het vertrekpunt: hierbinnen zijn werkgelegenheid, zorg, leefbaarheid en duurzaamheid de thema's waar wij kansen zien om met extra investeringen het verschil te maken.

Op basis van het gesprek met uw raad zullen wij concrete voorstellen aan u voorleggen. Daarbij betrekken we ook de personele capaciteit die nodig is om deze extra middelen “weg te zetten”. Op basis van deze concrete voorstellen kunt u een integrale afweging maken voor de inzet van de “impulsgelden”.

Speerpunten en politiek kompas

In hoofdstuk 3 vindt u per bestuursprogramma wat wij het komende begrotingsjaar gaan doen om onze ambities te realiseren. Daaruit vatten we hier samen wat u in 2016 van ons kunt verwachten t.a.v. onze speerpunten en ons politieke kompas “verantwoord anders”. Zoals gezegd zijn de extra mogelijkheden als gevolg van de “impulsgelden” daarin nog niet meegenomen.

Werkgelegenheid

Het kabinet gaf in de voorzichtig positieve boodschap op Prinsjesdag aan dat de hoge werkloosheid nog steeds zorgelijk is. Dat geldt ook voor ons, want in Steenwijkerland ligt het percentage werkloosheid nog iets hoger dan in de regio en in het land. In 2016:

- formuleren we samen met BCS een uitvoeringsagenda, gericht op het stimuleren van werkgelegenheid;
- willen we ook met andere sectoren (detailhandel, recreatie en toerisme, dienstensector e.d.) tot concrete afspraken over werkgelegenheid komen;
- intensiveren we de werkgeversdienstverlening in de subregio (Meppel, Westerveld en Staphorst);
- maken we op basis van een analyse van de arbeidsmarkt en beroepsbevolking een werkgelegenheidsplan met veel aandacht voor arbeidsparticipatie van mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt;
- investeren we samen met de IGSD in een andere manier van werken om extra WWB uitstroom te realiseren;
- creëren we als gemeente mogelijkheden voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt door te kiezen voor de meest arbeidsintensieve methode in het verduurzamen van de onkruidbestrijding op verhardingen.

Zorg

Het jaar 2015 hebben we gebruikt om voor de nieuwe taken op het gebied van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie de basis op orde te krijgen. In 2016 werken we aan:

- verdere inbedding van de nieuwe taken en verantwoordelijkheden in onze organisatie en het optreden als aanspreekpunt (transitie);
- het opstarten van de transformatiefase: met andere organisaties uit het maatschappelijk middenveld én met inwoners onderzoeken in hoeverre zaken anders kunnen of moeten;
- het ontwikkelen van een integrale visie gericht op het versterken van de positie van kwetsbare inwoners, die betrekking heeft op alle levensgebieden en m.n. gericht is op het versterken van de sociale infrastructuur;
- het uitwerken van het actieplan om Steenwijkerland tot dementievriendelijke gemeente te maken;
- het ontwikkelen van een integrale aanpak voor het armoedebeleid (inclusief schuldhulpverlening), waarbij we het gebiedsteam, CJG, IGSD en de ketenpartners betrekken.

Recreatie en toerisme

We zetten in op het benutten van kansen voor innovatieve projecten op het gebied van recreatie en toerisme en verbrede landbouw in de nieuwe LEADER periode. Verder verwachten we dat het nieuw gevormde kernteam (gebiedspartners) met plannen komt voor een nieuwe opzet voor Nationaal Park Weerribben Wieden.

Wonen

We ontwikkelen een woonvisie op basis van de nieuwe woningwet, incl. uitvoeringsstrategie voor veranderopgaven in het woonaanbod. Plannen voor woningbouw in Oldemarkt en Steenwijk nemen we hierin mee.

Deregulering

Deregulering vliegen wij op verschillende manieren aan. Het kan gaan om het afschaffen of verminderen van het aantal regels (denk b.v. aan de APV). Begin december organiseren wij een workshop om samen met u de mogelijkheden op dit punt te verkennen en te bespreken. Bij deregulering kun je ook denken aan het eenvoudiger maken van b.v. aanvraagprocedures. We spreken dan over vermindering van administratieve lasten. Op dit punt onderzoeken we wat er mogelijk is, uiteraard passend binnen wet- en regelgeving. Daarbij kijken we kritisch naar onze eigen processen. Gegevens die wij al van de inwoner hebben, vullen we alvast in op de e-formulieren. Door verbetering van onze e-diensten wordt het ook makkelijker om zaken met de gemeente te regelen.

Tot slot, maar niet minder belangrijk, speelt deregulering ook een rol bij participatie: als we als overheid meer over willen laten aan de samenleving moeten we ook kijken hoe we dingen samen kunnen oplossen en welke rol regels daarin nog kunnen of moeten spelen.

Financiën

We werken het pakket bezuinigingen verder uit, gericht op implementatie in 2016 en later. Gelet op de al genoemde sterke fluctuaties van het gemeentefonds (zowel voor de korte als voor de lange termijn) houden we daarbij permanent aandacht voor de (acute) noodzaak van deze bezuinigingen.

Verder willen we onze schulden niet verder laten stijgen t.o.v. onze inkomsten. Daarom maximeren we de netto schuldquote op 45%.

Ten slotte ontzien we onze inwoners door te streven naar een gemiddeld niet meer dan trendmatige verhoging van de rioolrechten, afvalstoffenheffing en onroerende zaakbelastingen.

Bewonersbetrokkenheid

Samen met gebruikers van maatschappelijk vastgoed stellen we een visie op (accommodatiebeleidsplan, medio 2016). Daarnaast betrekken we onze inwoners bij de invulling van het versoberen van de dienstverlening in de openbare ruimte. Ook gaan we door met de gebiedsgerichte aanpak van kleine verkeersknelpunten in overleg met PBW's en wijkorganisaties en willen we maatwerk bieden voor kernen of wijken die eigen openbare ruimte willen onderhouden.

Duurzaamheid

In het kader van samenwerking Nieuwe Energie in NW Overijssel starten we met de uitvoering van de projectenportefeuille 2016-2017 en werken we het uitvoeringsplan Nieuwe Energie verder uit. We komen met een plan voor decentrale energieopwekking met gemeentelijke gebouwen.

Bij onkruidbestrijding op verhardingen schaffen we chemische bestrijdingsmiddelen af; in plaats daarvan passen we een meer arbeidsintensieve methode toe.

Leefbaarheid

We komen met een evaluatie Vitale dorpen en verkennen de mogelijke bijdrage van sportverenigingen aan de participatiesamenleving. Verder brengen we de mogelijkheden van het openbaar vervoer en van particuliere vervoerinitiatieven in kaart.

Bestuursstijl en organisatie

Wij willen dichtbij de mensen staan en de samenleving als uitgangspunt nemen. In de aanpak van de opgaven waar wij voor staan zoeken wij nadrukkelijk de verbinding met uw raad en de samenleving. Handen en voeten geven aan deze ambitie en daarmee een verantwoord andere bestuursstijl in de praktijk brengen heeft voor ons ook in 2016 dan ook hoge prioriteit.

In onze rol als contactwethouders gaan wij in het voorjaar in gesprek met relevante partijen in onze kernen en wijken over o.a. de uitkomsten van het inwonersonderzoek en de bezuinigingen.

De uitkomsten van deze gesprekken zullen we met u delen.

De gemeentelijke organisatie blijft volop in ontwikkeling. In 2016 wordt verder gewerkt aan de uitvoering van het concernplan uit 2015. Verder:

- nemen we in 2016 opnieuw stappen op het gebied van informatiebeveiliging;
- gaan we aan de slag met risicomanagement;
- zijn participatie en dienstverlening de kernthema's voor de ontwikkeling van de organisatie en de medewerkers.

2. Bezuinigingen

2.1. Inleiding

In de Programmabegroting 2015-2018 hebben we geconstateerd dat er nieuwe bezuinigingen noodzakelijk zijn om voor komende jaren te komen tot een sluitende begroting. In de perspectiefnota hebben wij dit voorjaar een aantal bezuinigingsrichtingen met u gedeeld. Afgelopen half jaar zijn deze bezuinigingsrichtingen omgezet in concrete maatregelen. In dit hoofdstuk nemen wij u mee in deze uitwerking. Dat doen we door de volgende vier onderdelen toe lichten:

1. De mate waarin we de opgave die is geformuleerd bij de Programmabegroting 2015-2018 hebben kunnen invullen.
2. We lichten de vier bezuinigingscategorieën uit de perspectiefnota nogmaals toe.
3. Overzicht van de maatregelen per categorie.
4. De maatregelen uit deze programmabegroting in het perspectief van de eerdere bezuinigingsmaatregelen.

2.2. Opgave en mate waarin deze is ingevuld

Wanneer we het potentieel van de verschillende maatregelen optellen dan zien we dat we de opgave die de gemeenteraad heeft geformuleerd bij de behandeling van de Programmabegroting 2015-2018 niet volledig kunnen invullen.

Omschrijving	2016	2017	2018	2019
Oorspronkelijke opgave	€ 250.000	€ 1.100.000	€ 3.025.000	€ 3.025.000
Daadwerkelijk in te boeken in Programmabegroting 2016-2019	€ 642.536	€ 1.243.287	€ 1.596.125	€ 2.078.820
saldo	€ 392.536	€ 143.287	€ -1.428.875	€ -946.180

Wijzigingen ten opzichte van de Perspectiefnota 2015-2019

Ten opzichte van wat we in de perspectiefnota verwachtten aan maatregelen te kunnen nemen, zijn er een aantal wijzigingen. Doordat we afgelopen zomerperiode extra tijd en energie konden besteden aan het uitwerken van de diverse bezuinigingsrichtingen, zijn we tot een aantal aanvullende inzichten gekomen. We noemen de belangrijkste wijzigingen:

- Opnieuw afsluiten langlopende geldleningen: deze maatregel is komen te vervallen. op basis van diverse offertes en doorrekeningen is gebleken dat deze wijziging voor de korte termijn een positief effect heeft op de begroting, maar op de lange termijn (2020 en verder) een zeer negatief.
- Toegankelijk maken historisch archief: we maken het historisch archief toegankelijker, onder andere door digitalisering. Echter een besparing is niet reëel gebleken.
- Versoberen openstelling balies gemeentehuis: deze maatregel is eveneens komen te vervallen. Bij een doorrekening is gebleken dat, gezien het gelijk blijvende volume, bij een andere openstelling extra personeel nodig is. Daarmee is een besparing niet reëel gebleken.
- Faciliteren van evenementen: deze maatregel is komen te vervallen. Wij vinden de evenementen in onze kernen van essentieel belang en blijven deze graag ondersteunen.

Om in meerjarig perspectief een materieel sluitende begroting aan te kunnen bieden kan worden overwogen aanvullende bezuinigingsmaatregelen te formuleren. Echter, afgelopen jaren is gebleken dat de algemene

uitkering uit het gemeentefonds (ook op de korte termijn) sterk fluctueert. Gepresenteerde tekorten slaan in een volgende gemeentefonds circulaire weer om in overschotten en omgekeerd. Dit maakt begroten voor de korte termijn al lastig, laat staan voor de lange termijn. De gepresenteerde tekorten voor 2018 en 2019 moeten dan ook met de nodige onzekerheid worden bekeken.

Wij willen zonder meer vasthouden aan een reële manier van begroten. Aan de andere kant willen wij geen bezuinigingsmaatregelen doorvoeren waarvan onzeker is of deze nodig zijn. Ons voorstel is om het restant van het te bezuinigen bedrag te laten vervallen.

Het laten vervallen van het restant is alleen mogelijk als we vast blijven houden aan de lijn die we in deze programmabegroting beschrijven. Dat vraagt om monitoring en om tempo zodat we op schema blijven lopen in de implementatie van maatregelen.

2.3. Vier categorieën

In de perspectiefnota hebben wij aangegeven dat we streven naar een evenwichtig pakket met maatregelen. Dat betekent een pakket dat aansluit bij het huidige economische tij, past bij de veranderende samenleving en waarbij de gevolgen gelijkmatig over inwoners, bedrijven, instellingen, gemeentelijke organisatie en bestuur worden verdeeld. Wij hebben de volgende vier categorieën vastgesteld:

1. Financieel-technische maatregelen en inkomstenverhogende maatregelen. Wij vinden het onze morele plicht om financieel scherp aan de wind te varen. Hiermee bedoelen we dat we alleen die middelen reserveren die we echt nodig hebben en dat we onnodige buffers in de begroting schrappen.
2. Vernieuwende en innovatieve maatregelen. Uiteraard kijken we ook naar de manier waarop we de uitvoering van onze taken slimmer, efficiënter of samen met partners kunnen organiseren. Dit past binnen onze lijn van "Verantwoord anders". We willen immers een moderne, dienstbare en wendbare overheid zijn. Door deze maatregelen vernieuwen we onze manier van werken waardoor we met minder geld en zonder lastenverhoging minimaal dezelfde en misschien zelfs betere prestaties leveren.
3. Versoberende maatregelen. We ontkomen er niet aan om te kijken waar we intern (binnen de gemeentelijke organisatie) en extern (in de samenleving) kunnen versoberen. We vinden het van groot belang dat interne en externe versobering met elkaar in balans zijn.
4. Taakstellingen. Tot slot zien we in onze eigen organisatie en bij onze verbonden partijen ruimte om te besparen. Als organisatie zien we nog mogelijkheden om stappen te zetten naar een moderne overheidsorganisatie (efficiëntere processen, slimmer gebruik maken van expertise intern en met andere gemeenten en instellingen extern). Bij onze verbonden partijen zien we nog mogelijkheden om onze middelen gericht in te zetten.

2.4. Overzicht maatregelen per categorie

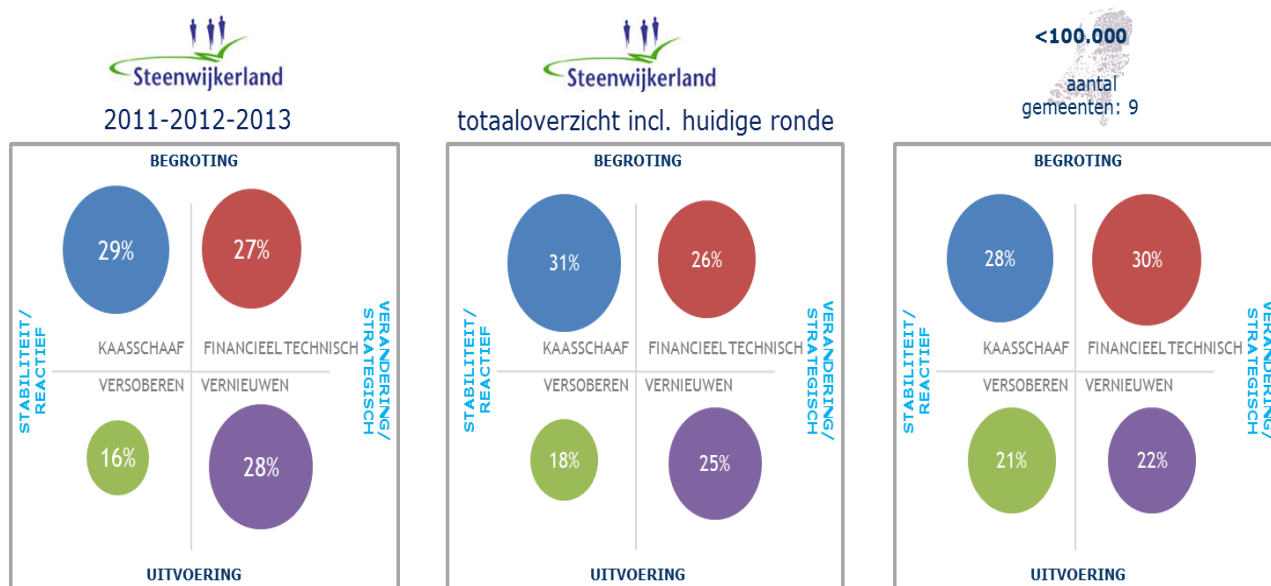
Wij hebben de verschillende categorieën verder uitgewerkt. In onderstaande tabel presenteren wij de verschillende maatregelen per categorie.

Type maatregel	Naam maatregel	2016	2017	2018	2019
Financieel technisch	1.1 Realistisch begroten	€ 455.000	€ 475.000	€ 475.000	€ 475.000
Financieel technisch	1.2 Geen rentelasten reserveren voor de inzet van reserves	€ 16.250	€ 48.750	€ 81.250	€ 113.750

Type maatregel	Naam maatregel	2016	2017	2018	2019
Financieel technisch	1.3 Optimaliseren planning van de in de programmabegroting opgenomen investeringsprojecten	PM	PM	PM	PM
Financieel technisch	1.4 Renteberekening GRP terugbrengen naar een half jaar	€ 25.686	€ 30.337	€ 24.675	€ 24.870
Lasten verhoging	2.2 Prijsbeleid leges herzien	PM	PM	PM	PM
	<i>subtotaal</i>	€ 496.936	€ 554.087	€ 580.925	€ 613.620
Versoberen (organisatie)	3.1 Versoberen secundaire arbeidsvoorwaarden gemeentambtenaren	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000
Versoberen (organisatie)	3.2 Verlagen vergoedingen fracties, raadsleden en budget rekenkamer	PM	PM	PM	PM
Versoberen (organisatie)	3.3 Afschaffen/verminderen gebruik externe locaties	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Versoberen (uitvoering)	4.1 Verlagen/stoppen onderhoud Maatschappelijk vastgoed	€ 0	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Versoberen (uitvoering)	4.2 Efficiency maatregelen zwembaden	€ 0	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000
Versoberen (uitvoering)	4.3.1 Versoberen dienstverlening openbare ruimte: gladheidsbestrijding	€ 10.000	€ 20.000	€ 26.000	€ 26.000
Versoberen (uitvoering)	4.3.2 Versoberen dienstverlening openbare ruimte: hertenweide	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 20.000
Versoberen (uitvoering)	4.4 Verlagen stelpost nieuw beleid	€ 0	€ 100.000	€ 200.000	€ 200.000
	<i>subtotaal</i>	€ 65.000	€ 280.000	€ 406.000	€ 406.000
Vernieuwen	5.1 Sociale dienst in eigen beheer (IGSD)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 300.000
Vernieuwen	5.2 Zo min mogelijk maatwerk in ICT	€ 30.600	€ 34.200	€ 34.200	€ 34.200
Vernieuwen	5.3 Vermarkten van de mogelijkheden voor het opwekken van energie	€ 0	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
	<i>subtotaal</i>	€ 30.600	€ 59.200	€ 59.200	€ 359.200
Taakstellend	6.1 Generieke taakstelling afdelingen	€ 50.000	€ 100.000	€ 150.000	€ 200.000
Taakstellend	6.2 Verlaging subsidies	€ 0	€ 250.000	€ 400.000	€ 500.000
	<i>subtotaal</i>	€ 50.000	€ 350.000	€ 550.000	€ 700.000
	TOTAAL	€ 642.536	€ 1.243.287	€ 1.596.125	€ 2.078.820

2.5. Maatregelen in perspectief

Om meer inzicht te krijgen in de aard van onze eerdere bezuinigingsmaatregelen hebben we, zoals ook in de perspectiefnota aangegeven, door een extern bureau een analyse laten uitvoeren. Deze is op 21 april jl. met uw raad gedeeld. In onderstaande afbeelding maken we een vergelijking tussen de eerdere bezuinigingsrondes, het totaal inclusief de huidige bezuinigingsronde en het gemiddelde in Nederland.

Uit bovenstaande vergelijking kunnen we afleiden dat de kaasschaaf (generieke taakstellingen; 31%) en financieel-technische maatregelen (26%) de meest dominante bezuinigingscategorieën zijn. Wij hebben, in vergelijking met de rest van Nederland, maar beperkt versoberende maatregelen (18%) genomen. Daarentegen hebben wij een hoger dan gemiddeld aantal vernieuwende maatregelen (25%) genomen. Hoewel de totale bezuinigingsomvang (253 euro per inwoner) hoger ligt dan het landelijke gemiddelde (229 euro per inwoner) zijn wij er in geslaagd de balans in de begroting te herstellen met slechts een beperkt aantal versoberende maatregelen. Hierdoor neemt echter de druk toe om in een volgende bezuinigingsronde wel versoberende maatregelen te nemen.

3. De bestuursprogramma's

3.1. Inleiding

Belangrijk onderdeel van de begroting is het programmagedeelte. Hierin presenteren wij u onderstaande programma's met daarin onze ambities en doelstellingen voor 2016 en volgende jaren.

De programma's in de begroting zijn afgeleid van de programmahoofdstukken uit het collegeprogramma, te weten:

- Steenwijkerlanders voelen zich welkom
- Steenwijkerlanders voelen zich thuis
- Steenwijkerlanders doen het samen
- Steenwijkerlanders zijn actief
- Financiën en bedrijfsvoering

Ieder programma start met onze ambities en doelstellingen. Vervolgens wordt per programma voor 2016 weergegeven, hoe invulling aan deze ambities/ doelstellingen wordt gegeven en waar wij naar streven. Tevens is per programma een overzicht van de kosten opgenomen.

Schematisch kunnen de bestuursprogramma's en het politieke kompas als volgt worden weergegeven.

3.2. Uitgaven en inkomsten per programma

In onderstaand cirkeldiagram treft u een overzicht aan van de budgetten per bestuursprogramma voor zowel de inkomsten als de uitgaven over 2016. Bijna 73% van de inkomsten staat vermeld in het bestuursprogramma Financiën en bedrijfsvoering. In dit programma zijn ook de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de gemeentelijke belastingen opgenomen. De uitgavenzijde komt voornamelijk voor

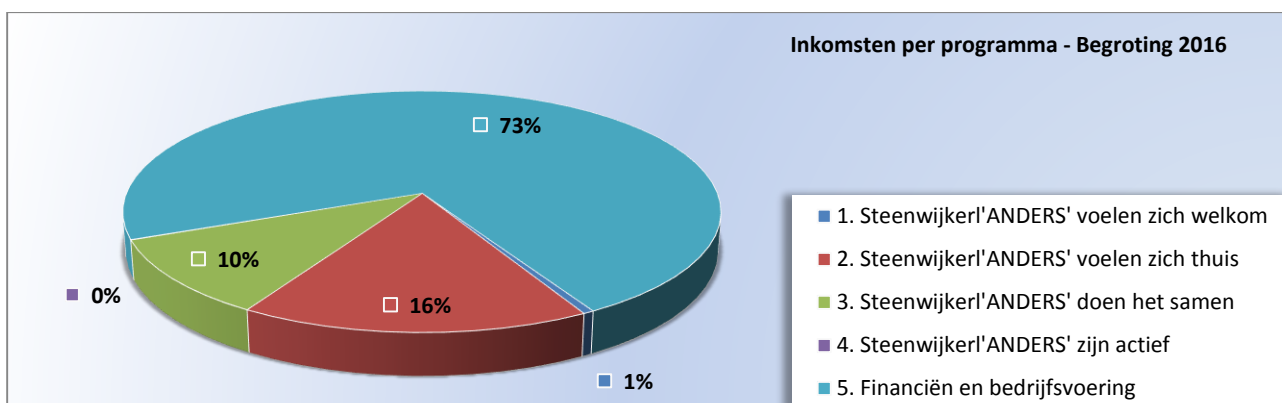
rekening van twee bestuursprogramma's, nl. Steenwijkerlanders voelen zich thuis en Steenwijkerlanders doen het samen.

Het totaal van de bestuursprogramma's betreft het resultaat voor bestemming. Er is geen rekening gehouden met de mutaties in de reserves.

bedragen x € 1.000

Inkomsten per programma - Begroting 2016	Bedrag	Percentage
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	624	0,5%
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	20.053	16,4%
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	12.622	10,3%
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	92	0,1%
5. Financiën en bedrijfsvoering	88.877	72,7%
Totaal	122.268	100,0%

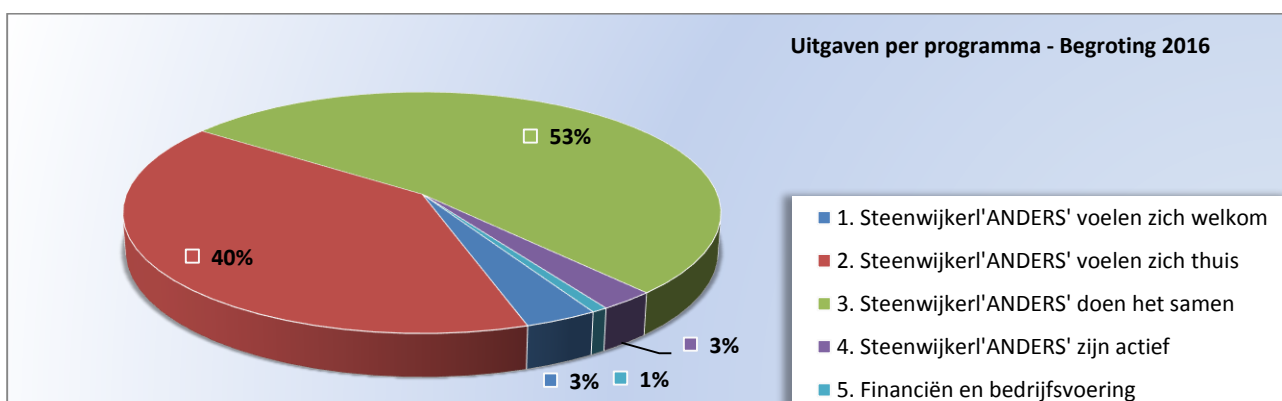
Grafisch weergegeven ziet de verdeling van de inkomsten er als volgt uit.

bedragen x € 1.000

Uitgaven per programma - Begroting 2016	Bedrag	Percentage
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	4.170	3,4%
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	48.533	39,8%
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	65.026	53,4%
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	3.200	2,6%
5. Financiën en bedrijfsvoering	898	0,7%
Totaal	121.828	100,0%

Grafisch weergegeven ziet de verdeling van de uitgaven er als volgt uit.

3.3. Meerjarenbeeld

Het meerjarenbeeld start met de begrotingspositie zoals vermeld in de Perspectiefnota 2015-2019. In de raadsbrief van 30 juni 2015 bent u vervolgens geïnformeerd over de gevolgen van de door het rijk uitgebrachte mei-circulaire. Met uitzondering van 2018 geven de jaren 2016 tot en met 2019 een positief saldo.

De raadsbesluiten zijn verwerkt tot en met de raadsvergadering van 1 september 2015 met dien verstande dat ook de structurele doorwerking van diverse in de Najaarsnota 2015 opgenomen budgetten zijn meegenomen.

Vervolgens zijn de herijkingen (prijs- en loonmutaties, autonome ontwikkelingen, kapitaallasten en beleidsbeslissingen) in het meerjarenbeeld verwerkt.

In paragraaf 4.3. wordt een nadere toelichting gegeven op de herijkingen. Voorts zijn de financiële gevolgen van het Bestedingsplan 2016-2019, voor zover nog niet meegenomen in de perspectiefnota, verwerkt. Het verschil tussen de oorspronkelijke bezuinigingstaakstelling en de gerealiseerde taakstelling, zoals uitgewerkt in hoofdstuk 2 van deze programmabegroting is eveneens in dit meerjarenbeeld meegenomen. Het saldo voor de jaren 2016 en 2017 geeft ons de mogelijkheid voor het vormen van een reserve Impulsgelden om daarmee onze ambities en speerpunten een “boost” te geven.

Meerjarenbeeld	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo perspectiefnota	- 20	544	726	827
Raadsbrief 30 juni 2015 (mei-circulaire)	51	- 432	- 180	- 285
Begroting IGSD 2016-2019 (raadsbesluit 23 juni 2015)	320	265	259	274
Subtotaal	351	377	805	816
Bezuinigingen (saldo oorspronkelijke opgave en daadwerkelijk in te boeken)	393	143	- 1.429	- 947
Storting in reserve Impulsgelden	- 800	- 800		
Structurele doorwerking Najaarsnota 2015	111	111	111	111
Herijkingen	122	- 40	- 59	- 89
Bestedingsplan 2016-2019 (toegevoegd)	- 142	300	300	300
Saldo programmabegroting	35	91	- 272	191

3.4. Steenwijkerlanders voelen zich welkom

Wat zijn onze ambities en doelstellingen?

De gemeente Steenwijkerland heeft een voorbeeldfunctie voor de samenleving. Dienstverlening draait om de beleving van de inwoner. In 2016 hebben wij twee belangrijke ambities:

- Meten wat de klant vindt van onze dienstverlening, om hierop te kunnen anticiperen.
- Basis op orde, zodat de processen en het zaakstelsel ondersteunend zijn aan onze dienstverlening.

Metten

De beleving van de inwoner is bepalend voor het antwoord op de vraag 'voelt u zich welkom bij de gemeente Steenwijkerland?'. Daarom willen wij in 2016 meer inzicht in de beleving van onze klanten. Op die manier kunnen we betere keuzes maken in de verdere ontwikkeling van onze dienstverlening.

Basis op orde

Om de inwoner van dienst te kunnen zijn, moeten de medewerkers van de gemeente gastheerschap tonen en zich verantwoordelijk voelen voor het afhandelen van klantvragen. Heldere afspraken bij het gebruik van een goed werkend zaakstelsel ondersteunen de dienstverlening. Bovendien is het belangrijk om de verbinding met elkaar te leggen, zodat de juiste kennis op het juiste moment kan worden ingezet.

Deze uitgangspunten vertalen we naar de volgende doelstellingen.

Ambitie: Goed bereikbaar

Doelstelling: Persoonlijk waar nodig, digitaal waar mogelijk						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Aanvragen gebeuren digitaal	2015	2018	Niet bekend	-	Toetsen d.m.v. een KCM.	≥60% van de aanvragen gebeurt digitaal.

In het contact met onze inwoners en ondernemers, wijzen we hen op de gemakken van digitale aanvragen. Waar nodig geven we uitleg over het gebruik ervan.

In de website wordt bij de verschillende onderwerpen een link gelegd naar de e-formulieren, zodat het voor de klant goed vindbaar is.

Doelstelling: Heldere dienstverlening						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners vinden de informatie op onze site actueel en gemakkelijk vindbaar.	2015	2018	Niet bekend.	≥65 %	≥70%.	≥75%
Efficiënt en robuust georganiseerd KCC.	2015	2018	Niet bekend	Start inrichting gezamenlijk KCC telefonie met Zwartewaterland.	Inrichting gezamenlijk KCC met Zwartewaterland	Realisatie inrichting gezamenlijk KCC met Zwartewaterland

De informatievoorziening via de website wordt getoetst aan de webrichtlijnen. Reacties van klanten worden meegenomen in de verdere verbetering van de website, die continu op de agenda van de redactieraad staat. Met behulp van onder andere Google Analytics worden klantvragen in beeld gebracht. Hiermee wordt ook de woordkeus op de website aangepast aan de beleving en woordkeus van de klant. Waar mogelijk wordt een link gelegd naar de digitale aanvragen.

Ambitie: Prettig contact

Doelstelling: Goed gastheerschap						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Inwoners en ondernemers zijn tevreden over de dienstverlening van onze gemeente met betrekking tot burgerzaken.	2015	2018	Onbekend	Toetsen d.m.v. een KCM en de Omnibus enquête.	7,2	7,2
Bij negatieve beschikkingen zoeken onze medewerkers persoonlijk contact (bv. weigering bouwvergunning, verzoek om handhaving, afwijzing WMO	2015	2018	0%	≥40%	≥50%	≥60%

We meten de klanttevredenheid aan de hand van de Klantencontactmonitor (KCM). In 2016 gaan we de KCM steeds verder uitbreiden, zodat we beter weten wat onze inwoners en ondernemers belangrijk vinden.

We spelen in op de behoefte van onze inwoners. Voor mensen die meer tijd nodig hebben bij een bezoek aan het gemeentehuis, plannen we bijvoorbeeld een dubbele afspraak in.

Doelstelling: Passend contact met een ieder						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Jaarlijkse relatieve toename van het aantal mediation-trajecten ten opzichte van het aantal conflicten (in wording) tussen burger en gemeente.	2015	2018	Niet bekend	+5%	+5%	+5%

Op dit moment wordt een pilot uitgevoerd met het inzetten van mediation bij burenruzies. Hierin onderzoeken wij de mogelijkheid van een buurtbemiddelingsbureau.

Ambitie: Gemakkelijk en duidelijk

Doelstelling: Actief communiceren

Doelstelling: Duidelijk en tijdig antwoord op vragen						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
De inwoner en ondernemer wordt binnen 2 werkdagen teruggebeld.	2015	2018	90%	≥90%	≥90%	≥90%
Briefafhandeling vindt plaats binnen 5 werkdagen.	2015	2018	90%	≥90%	≥90%	≥90%

We willen onze dienstverlening verbeteren door het juist gebruiken van een goed ingericht zaakstelsel. Hiermee kunnen wij in beeld brengen hoe het proces loopt. Ook de klant wordt hierdoor beter geïnformeerd. Door de verdere verbetering van de inrichting en het gebruik van het zaakstelsel kunnen we ook meer zicht krijgen op andere mogelijke servicenormen.

Doelstelling: Status vraag inwoner en ondernemer bekend						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Inwoners hebben via Mijnoverheid.nl inzicht in hun contacten met de gemeente.	2015	2017	Geen toegang tot Mijn overheid .nl.	De digitale toegang tot zaken in het zaakstelsel is geregeld via Mijn overheid. Telefonisch contact met de gemeente is vastgelegd en digitaal inzichtelijk gemaakt.	Inwoners kunnen alle zaken welke digitaal aangeboden kunnen worden ook digitaal aanvragen en inzien.	Inwoners kunnen alle zaken welke digitaal aangeboden kunnen worden ook digitaal aanvragen en inzien.

Het inzicht dat de inwoner heeft in de status van zijn vraag draagt bij aan het gevoel van administratieve lastenverlichting. Bovendien gaan wij de e-formulieren 'pre-filled' aan onze inwoners aanbieden, op basis

van DigiD. Dit betekent dat de gegevens die wij al hebben, alvast zijn ingevuld op het e-formulier. Bovendien kijken wij kritisch of de gegevens die we vragen wel daadwerkelijk nodig zijn.

Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
In PPN 2015-2019 opgenomen				
Bekostiging onderzoek en uitvoeren ruiming Conventionele Explosieven	121	-	-	-
Implementatie burgerzaaksysteem	74	13	13	12
Totaal bestedingsplan	195	13	13	12

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 4.967	- 4.522	- 4.170	- 4.184	- 4.122	- 4.169
Baten	790	986	624	624	624	624
Saldo van baten en lasten	- 4.177	- 3.536	- 3.546	- 3.560	- 3.498	- 3.545
Mutatie reserves						
Onttrekkingen	-	118	-	-	-	-
Mutatie reserves	-	118	-	-	-	-
Resultaat	- 4.177	- 3.418	- 3.546	- 3.560	- 3.498	- 3.545
Af: incidentele baten en lasten	-	-	- 75	-	-	-
Materieel resultaat	- 4.177	- 3.418	- 3.471	- 3.560	- 3.498	- 3.545

3.5. Steenwijkerlanders voelen zich thuis

Wat zijn onze ambities en doelstellingen?

Een goede woning in een veilige, mooie en streekeigen omgeving maakt dat je je al snel thuis voelt. Even belangrijk is het een goed contact te hebben met de buurt, elkaar te ontmoeten en te helpen als dat nodig is. Maar ook moet er ruimte zijn voor gezamenlijke initiatieven: een fijne woonomgeving maak én houd je immers met elkaar. Daarnaast moeten kernen en wijken over voldoende voorzieningen beschikken en goed bereikbaar zijn. Leegstand moet zoveel mogelijk worden voorkomen of opgelost.

Per 1 juli 2015 is de nieuwe Woningwet ingegaan. De nieuwe Woningwet beperkt het takenpakket van woningcorporaties tot het bouwen en beheren van woningen voor lage inkomens en beperkt daarnaast het werkgebied van woningcorporaties in zogenaamde woningmarktregio's van tenminste twee aan elkaar grenzende gemeenten met minimaal 100.000 huishoudens. Binnen de te vormen woningmarktregio's mag slechts één woningcorporatie investeren (nieuwbouw plegen en woningen aankopen), de andere woningcorporaties mogen dan alleen nog beheren. Gemeenten dienen het voortouw te nemen bij het vormen van woningmarktregio's en tussen 1 januari en 1 juli 2016 met voorstellen naar de minister te komen. De gemeenten maken daarin aannemelijk dat zij, vanuit het oogpunt van het functioneren van de woningmarkt, als een geheel te beschouwen gebied zijn. Dit moet bijvoorbeeld worden aangetoond op basis

van regionale verhuispatronen of een gezamenlijk woonruimteverdelingssysteem voor sociale huurwoningen. Lukt het niet om een gedragen voorstel te ontwikkelen, dan kan de minister een woningmarktregio aanwijzen. Hoe het planfiguur voor een woningmarktregio er voor Steenwijkerland moet uitzien is nog onduidelijk. Overleggen over de 'woningmarktregio' zijn gestart met enkele omliggende gemeenten. Het proces zal echter nog een forse boost nodig hebben om voor 1 juli 2016 met een gezamenlijk gedragen voorstel naar de minister te kunnen komen. Een ander gevolg van de nieuwe Woningwet is dat de verantwoordelijkheid voor het financiële toezicht op de woningcorporaties bij de gemeente komt te liggen. Ook dit zal de komende periode het een en ander van de gemeente vragen.

Ambitie: passend en betaalbaar wonen voor iedereen

Duurzaamheid centraal						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nul- situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
In 2020 wordt een volume aan nieuwe energie opgewekt ter grootte van het huishoudelijke energiegebruik binnen de gemeente	2015	2020	<5%	7%	10%	≥12%

In de Notitie Nieuwe Energie Steenwijkerland wordt aangegeven dat in 2020 een volume aan nieuwe energie wordt opgewekt ter grootte van het huishoudelijk energiegebruik binnen de gemeente. Om deze doelstelling te halen worden een zestal deelpakketten uitgevoerd, waarvan twee deelpakketten op het gebied van wonen. Met deze twee deelpakketten 'Actieplan bestaande woningbouw' en 'Steenwijkerland in de Zon', dient in 2020 13,6% van de totale doelstelling (100%) uit de Notitie Nieuwe Energie te zijn behaald. Hiervoor wordt ingezet op een excellente uitvoering van het gemeentelijk energieloket Steenwijkerland door informatievoorziening over energie-besparing en het opwekken van nieuwe energie aan alle inwoners van Steenwijkerland. Daarnaast wordt energieneutraal bouwen gestimuleerd. Voor het Energieloket Steenwijkerland wordt voor de periode 2016-2020 een uitvoeringsplan ontwikkeld dat aansluit bij de programmatische aanpak van de provincie: de Provinciale Aanpak 2.1. Een onderdeel van deze aanpak is het ontwikkelen van een kennisplatform. Voor de samenwerking Nieuwe Energie in Noordwest Overijssel met de gemeenten Zwartewaterland, Staphorst en Dalfsen wordt een projectenportefeuille 2016-2017 uitgevoerd. Daarnaast wordt een uitvoeringsplan 'Nieuwe Energie' uitgewerkt, waarin ook de bezuinigingsopdracht voor duurzaamheid (inverdienen) wordt verwerkt. Ook zal gevolg worden gegeven aan de motie over kennisnetwerk Duurzaamheid. Tenslotte vindt met de provincie Overijssel nader overleg plaats over de mogelijkheid om gebruik te maken van de provinciale stimuleringsregeling op het vlak van Duurzaamheid.

Woonpromotie gericht op doelgroepen						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Stijging CPO (collectief particulier opdrachtgeverschap) naar 2 per jaar	2015	2018	1	2	2	2

Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Verkoop gemeentekavels ten behoefte van zelfbouwers	2015	2018	Programma Wonen met Meerwaarde	40 kavels	50 kavels	50 kavels

Woonprogramma op maat						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Stabilisatie van het aantal sociale huurwoningen als saldo van verkoop, sloop en nieuwbouw.	2015	2018	4.900 huur- woningen	4.900 huur- woningen	4.900 huur- woningen	4.900 huur- woningen
Realisatie 125 woningen per jaar	2015	2015	125	125	125	125

Voor de komende jaren hebben we als doel gesteld het aantal huurwoningen op 4.900 te houden. Dit is een ambitieus doel. Van de huidige woningvoorraad worden door het jaar heen delen verkocht en gesloopt. Dit betekent dat om de voorraad op peil te houden ook bijgebouwd moet worden.

Aanvullend op het op peil houden van de voorraad wordt in het najaar van 2015 een woningmarkt en woonbehoefte onderzoek uitgevoerd. Hiermee wordt inzicht verkregen in de huidige woningvoorraad per kern, zowel kwantitatief als kwalitatief. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de (ontwikkeling van de) verschillende doelgroepen en de behoefte aan passende woningen voor deze doelgroepen over een periode van 10 jaren. Door deze twee inzichten te matchen en af te zetten tegen demografische ontwikkelingen (verhuisbewegingen en geboorte/sterfte), wordt duidelijk waar zich eventuele overschotten en/of tekorten aan woningen bevinden.

In 2016 wordt een nieuwe 'woningwet-proof' gemeentelijke woonvisie ontwikkeld met een uitvoeringsstrategie voor de veranderopgaven in het woonaanbod tussen nu en 2025, met een uitvoeringsagenda voor de komende 4 jaren. De drie grote kernen (Steenwijk, Vollenhove en Oldemarkt) en omgeving worden hierbij als hoofdgebieden aangemerkt. In het ontwikkelen van de nieuwe woonvisie worden de plannen voor woningbouw in Oldemarkt en Steenwijk meegenomen. In Oldemarkt gaat het om de verdere aanpak van de stimulering van de woningbouw in deze kern en in Steenwijk in het bijzonder om de verdere ontwikkeling van het Kornputkwartier en de Schans.

Lokale vraag centraal						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Toepassen gedifferentieerde welstand op basis van nieuwe welstandsnota.	2015	2016	Huidig welstands- beleid en plan van aanpak	Welstandsnota vastgesteld met toepassing gedifferentieerde welstand	-	-

De ambitie passend en betaalbaar wonen komt naast de geplande woonvisie (2016) ook terug in de Omgevingsvisie. Als gemeente maken we deze visie waarin voor een periode van 10-15 jaar een helder en samenhangend beeld wordt gegeven waar de gemeente voor gaat. De Omgevingsvisie wordt in 2016 gerealiseerd.

Het maken van een Omgevingsvisie is verplicht op grond van de Omgevingswet, die in 2018 in werking treedt.

In 2016 zullen voorbereidingen worden getroffen voor de implementatie van de Omgevingswet in de gemeentelijke organisatie. Met de Omgevingswet worden diverse wetten en vele Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's) en andere regelingen samengevoegd in één wet met vier AMvB's en enkele nadere regelingen.

Steenwijkerland is door het rijk aangewezen als pilotgemeente voor het maken van een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte (lees: omgevingsplan) voor het buitengebied. Met het omgevingsplan kan meer flexibiliteit geboden worden om o.a. vrijkomende agrarische bedrijven een andere invulling te geven. Ook zal er gekeken worden naar de relatie tussen de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en het omgevingsplan. Het omgevingsplan wordt naar verwachting in 2017 vastgesteld.

De afgelopen jaren is een inhaalslag gemaakt met het actualiseren van de verouderde bestemmingsplannen. Voor onder andere Giethoorn, Eeserwold en de recreatiewoningenterreinen wordt dit traject afgerond. Daarnaast zullen de bestemmingsplannen die de 10-jaar termijn naderen, de komende jaren geactualiseerd worden (o.a. Wetering, Kornputkwartier, Beulakerpolder en Tuk Bergstein). Uiteraard zal hierbij goed gekeken worden naar de gewenste woningbouwprogrammering.

Ambitie: gastvrije en betaalbare plaatsen

Goed uitgeruste sportaccommodaties						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners zijn tevreden over de sportvoorzieningen	2015	2018	82%	≥82%	≥83%	≥85%
Toename opgewaardeerde sportaccommodaties (NOC*NSF)	2015	2017	2015: 1	2	2	-
Functionele maatschappelijke gebouwen						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Duurzame exploitatie maatschappelijk vastgoed (waaronder MFC's)	2016	2018	Accommodatiebeleidsplan, vast te stellen door de raad	Nader in te vullen o.b.v. beleidsplan	Nader in te vullen o.b.v. beleidsplan	Nader in te vullen o.b.v. beleidsplan

Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Herbestemming leegstaand maatschappelijk vastgoed	2015	2017	Actielijst leegstaand maatschap- pelijk vastgoed	30 %	50%	80%

In de komende periode willen wij komen tot een visie op het maatschappelijk vastgoed in de vorm van een accommodatiebeleidsplan. Als eerste stap in dit proces is hiervoor een uitgangspuntennotitie opgesteld, die u eind oktober ter bespreking is voorgelegd. Om de effecten zichtbaar en voelbaar te maken gebruiken wij een aantal praktijkcases (locaties Oerthe en Torennest) om de impact van het beleid op de praktijk te toetsen. Over de uitgangspunten zal met de gebruikers van het maatschappelijk vastgoed overleg worden gevoerd om op basis daarvan verder te gaan met het opstellen van onze visie (accommodatiebeleidsplan). Het accommodatiebeleidsplan zal in de zomer van 2016 aan u ter vaststelling worden voorgelegd. Daarin willen wij ook de financiële consequenties van de keuze helder maken mede in relatie tot de bezuinigingstaakstelling op het onderhoud van gemeentelijke panden.

In relatie tot de ambities nieuwe energie en duurzaamheid, zal separaat aan het accommodatiebeleidsplan, het plan uitgewerkt worden om te komen tot decentrale energieopwekking met de gemeentelijke gebouwen. Gelet op de vele zaken die de komende tijd op ons af komen, informeren wij u elk half jaar met een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen aan de hand van een nieuwsbrief maatschappelijk vastgoed.

Ambitie: thuis in de openbare ruimte

Goed afgestemd onderhoudsniveau van de openbare ruimte						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners zijn tevreden over de afhandeling van de Meldingen Openbare Ruimte (MOR)	2015	2018	6,0	≥6,5	≥7,1	≥7,3
Binnen 5 werkdagen zijn de Meldingen Openbare Ruimte verholpen	2015	2018	50%	75%	80%	85%
Toename aantal burgerschouwers	2015	2018	34	>34	>2016	>2017
Onze inwoners zijn tevreden over het schoonhouden van de buurt	2015	2018	51%	≥51%	≥51%	≥55%
De overlast van rommel op straat neemt af	2015	2018	26%	<26%	<26%	<26%

Bij een goed afgestemd onderhoudsniveau hoort ook dat de openbare ruimte onderhouden wordt op het afgesproken niveau. Dit betekent dat uit de burgerschauw blijkt dat hotspots hoog scoren en de overige openbare ruimte minimaal basis scoort.

Samen met onze inwoners gaan wij onderzoeken welke versoberende maatregelen we toe kunnen passen bij het onderhoud van onze openbare ruimte in het kader van de bezuinigingen.

Duurzaam beheer van de openbare ruimte						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Terugdringen energieverbruik openbare verlichting	2015	2018	2015: Start monitoring	Volgt uit monitoring	->	->
Bewonersbetrokkenheid bij inrichting/onderhoud groen in de buurt (projecten per jaar)	2015	2018	2	2	2	2
Uitbreiding aandeel social return bij werkzaamheden in de openbare ruimte	2015	2018	2015: start monitoring	Stijging t.o.v. monitoring	->	->

Om onze openbare ruimte duurzaam te beheren willen wij de onkruidbestrijding op verhardingen verduurzamen. Om dit te realiseren willen we daaraan extra geld besteden. De duurzaamheid zit hem hierbij enerzijds in het afschaffen van chemische bestrijdingsmiddelen. Anderzijds kiezen we voor de meest arbeidsintensieve methode als vervanging van de bestrijdingsmiddelen. Hiermee creëren we mogelijkheden voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt.

Voor het beheer van de openbare ruimte gaan we de komende jaren tevens een kwaliteitssysteem implementeren. Hierbij wordt aansluiting gezocht met de landelijke ontwikkelingen op het gebied van assetmanagement. Het kwaliteitssysteem stroomlijnt en borgt de processen die nodig zijn voor een duurzaam en professioneel beheer van de openbare ruimte. Verder worden in het kader van het kwaliteitssysteem nieuwe beleids- en meerjarenplannen ontwikkeld. In 2016 wordt gewerkt aan het Masterplan Openbaar Licht (2016), het beleidsplan Wegen (2016) en het meerjarenprogramma voor Havens.

Aantrekkelijke en streekeigen openbare ruimte						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners zijn tevreden over de speelmogelijkheden voor kinderen	2015	2018	63%	≥64%	≥65%	≥65%
Onze inwoners zijn tevreden over de groenvoorzieningen in de gemeente	2015	2018	56%	≥57%	≥58%	≥58%

Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Inwoners zijn tevreden over de mogelijkheden van de gemeentelijke begraafplaatsen	2015	2018	2015: start monitoring	->	->	->

Ambitie: veiligheid voorop

Iedereen wil graag veilig van A naar B. Verkeersveiligheid is dan ook een belangrijk item. We zetten daarom in op educatie voor jong en oud, maar ook op de aanpak van (kleine) verkeersknelpunten. Dit laatste doen we gebiedsgericht en in overleg met plaatselijke belangen en wijkorganisaties.

Verkeersveilig op pad						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners zijn tevreden over de verkeersveiligheid in de buurt	2015	2018	46%	≥47%	≥47%	≥48%
De overlast door te hard rijden neemt af (% dat overlast ervaart)	2015	2018	45%	<45%	<45%	<45%
Basisscholen nemen deel aan verkeerseducatieprogramma	2015	2018	2015: start monitoring	Volgt uit monitoring	->	->
Zorgeloos uitgaan						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners voelen zich veilig	2015	2018	86%	>86%	>86%	>86%
Veilig thuis						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners doen mee met Burgernet	2015	2018	20%	>20%	>20%	>25%
Het aantal misdrijven in Steenwijkerland ligt blijvend onder het gemiddelde van de politieregio IJsselland	2015	2018	S < IJ	S < IJ	S < IJ	S < IJ

Ambitie: goed toegankelijk

We vinden het belangrijk dat mensen zich goed kunnen verplaatsen. Voor sommige mensen staat of valt dit met een degelijk openbaar vervoersnetwerk. De mogelijkheden van het ov, maar ook van particuliere vervoerinitiatieven binnen Steenwijkerland brengen we in 2016 in beeld.

Goed onderhouden (water)wegen, fiets- en voetpaden						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners zijn tevreden over het onderhoud van wegen en fietspaden	2015	2018	58%	≥58%	≥58%	≥58%
Onze inwoners zijn tevreden over het aanbod van fietspaden in de gemeente	2015	2018	75%	≥75%	≥75%	≥75%
Onze inwoners zijn tevreden over de toegankelijkheid van de openbare ruimte	2015	2018	78%	≥78%	≥78%	≥78%
Voldoende parkeergelegenheid						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners zijn tevreden over de parkeermogelijkheden in de gemeente	2015	2018	≥59%	≥61%	≥62%	≥63%
Voldoende en duurzame openbaar vervoersmogelijkheden						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Onze inwoners zijn tevreden over het openbaar vervoer in onze gemeente	2015	2018	≥47%	≥48%	≥48%	≥50%

Ambitie: initiatiefrijk

De leefbaarheid in kernen en wijken staat centraal in onze relatie met plaatselijke belangen en wijkverenigingen. Met hen en andere actieve organisaties geven we ruimtelijke en sociale ontwikkelingen binnen de wijk samen vorm.

In 2015 hebben de inwoners in Kallenkote de openbare ruimte in hun eigen dorp onderhouden. Ook voor 2016 is het streven dat meer kernen hun eigen openbare ruimte gaan onderhouden. Als gemeente werken we hierin vraag gestuurd en bieden we maatwerk voor geïnteresseerde kernen of wijken.

Gemeente levert maatwerk						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Betrokken bewoners zijn tevreden over de mate van burgerparticipatie bij projecten in de openbare ruimte	2015	2018	2015: Start moni- toring	Volgt uit monitoring	->	->
PBW's als gesprekspartner						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Faciliteren dorpsplannen	2015	2018	10 projecten	10 projecten	10 projecten	10 projecten
PBW's zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente (cijfer)	2015	2018	6,7	7,0	7,0	7,5
Zelforganiserende kernen en wijken						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Kernen/wijken hebben (deel van) de openbare ruimte in zelfbeheer	2015	2018	1	2	3	4

Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
In PPN 2015-2019 opgenomen				
Informatievoorziening RUD	68	7	- 47	- 47
Herinrichting Mr. Z. ter Steghestraat, Steenwijk	-	507	-	-
Rehabilitatie Lageweg, Ossenzijl	-	820	-	-
Duurzame onkruidbestrijding op verhardingen	50	50	50	50
Vervangen oeverconstructies	50	50	50	50
Achterstallig onderhoud oeverconstructies (2016 t/m 2020)	150	150	150	150
Uitvoering notitie Nieuwe Energie gemeente Steenwijkerland	80	85	85	-
Woonvisie Steenwijkerland 2016-2019	35	-	-	-
Totaal bestedingsplan	433	1.669	288	203

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 46.374	- 54.989	- 48.533	- 45.925	- 42.684	- 41.048
Baten	16.602	16.550	20.053	16.292	15.452	13.418
Saldo van baten en lasten	- 29.772	- 38.439	- 28.480	- 29.634	- 27.232	- 27.630

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 632	- 533	- 1.552	- 1.228	- 1.844	- 1.253
Onttrekkingen	477	9.180	526	1.633	5	5
Mutatie reserves	- 155	8.647	- 1.026	405	- 1.838	- 1.248
Resultaat	- 29.926	- 29.792	- 29.506	- 29.229	- 29.070	- 28.878
Af: incidentele baten en lasten	-	-	-	-	-	-
Materieel resultaat	- 29.926	- 29.792	- 29.506	- 29.229	- 29.070	- 28.878

3.6. Steenwijkerlanders doen het samen

Wat zijn onze ambities en doelstellingen?

Weten waar je terecht kunt met je zorgvraag; dat is belangrijk als je aangewezen bent op regelingen op het sociale terrein. Een werkveld dat constant in beweging is, maar waarbij juist stabiliteit erg belangrijk is voor de kwetsbare inwoner. Vanaf januari 2015 heeft de gemeente een grotere rol binnen het sociale domein met de decentralisaties van de jeugdzorg, diverse AWBZ-functies en de invoering van de Participatiewet. Onze inwoners moeten er van op aan kunnen dat zij de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Het jaar 2015 hebben we gebruikt om de basis op orde te krijgen. Dit is grotendeels gelukt. Het jaar 2016 zal in het teken staan van verdere inbedding van de nieuwe taken en verantwoordelijkheden in onze organisatie en het optreden als aanspreekpunt (transitiefase). In 2016 gaan we een start maken met de transformatiefase waarin we met andere organisaties uit het maatschappelijk middenveld, maar ook met inwoners gaan kijken, in hoeverre zaken anders kunnen of moeten (transformatiefase).

Belangrijk is het dat mensen elkaar weten te vinden en, als het nodig is, een beroep op elkaar kunnen doen. Wij gaan uit van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van inwoners en ondersteunen, stimuleren en faciliteren dit.

Toegankelijke zorgvoorzieningen						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Inwoners beoordelen de toegang via de gemeente tot gemeentelijke en maatwerk voorzieningen Wmo met een 7,5 of hoger	2015	2018	7,1 (2015)	7,0	7,3	7,5
Inwoners beoordelen de toegang via het CJG tot jeugdhulp met een nog nader te bepalen cijfer (afhankelijk nulmeting)	2015	2018	-	Nulmeting	N.a.v. nulmeting	N.a.v. nulmeting
Een nog nader te bepalen % van de inwoners weet waar zij terecht kunnen met vragen over participatie of zelfredzaamheid (afhankelijk nulmeting)	2015	2018	-	Nulmeting	N.a.v. nulmeting	N.a.v. nulmeting
90% van de inwoners weet waar zij terecht kunnen met vragen over opgroeien en opvoeden.	2015	2018	91% (2013)	80%	85%	90%
Iedereen doet mee						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Het percentage vrijwilligers dat zich voldoende ondersteund voelt ligt op 90% of hoger	2015	2018	93% (2013)	85%	88%	90%
Het percentage mantelzorgers dat zich voldoende ondersteund voelt ligt op 75% of hoger	2015	2018	76% (2013)	70%	73%	75%
Aantal laaggeletterden dat een taalcursus of een programma met taalcoach heeft gevolgd	2015	2018	-	230	200	200
% ingezette schulphulpverleningstrajecten succesvol afgesloten (afhankelijk nulmeting)	2015	2018	-	Nulmeting	N.a.v. nulmeting	N.a.v. nulmeting

Een sterk netwerk en goede algemene voorzieningen vormen een preventieve schil die bevordert dat inwoners kunnen (blijven) participeren, langer thuis kunnen blijven wonen en dat het beroep op maatwerkvoorzieningen wellicht later of minder nodig zal zijn. Er zal een integrale visie worden ontwikkeld, gericht op het versterken van de positie van kwetsbare inwoners. Deze heeft betrekking op alle levensgebieden en is met name gericht op het versterken van de sociale infrastructuur. Hierin zijn zeer

diverse thema's aan de orde. Zo valt te denken aan langer thuis wonen, de doorontwikkeling van woon-servicegebieden, eenzaamheid, digibetisme, algemeen vrijwilligersbeleid, geletterdheid, kwetsbaarheid en een vernieuwende rol voor de welzijnsorganisatie. Hierbij moet rekening worden gehouden met een fors lager budget als gevolg van de invoering van het nieuwe verdeelmodel sociaal domein.

Onze gemeente heeft inmiddels de intentieverklaring ondertekend om Steenwijkerland tot dementievriendelijke gemeente te maken. Hierbij wordt nauw afgestemd met betrokken partijen en vrijwilligers. In 2016 zal het actieplan verder worden uitgewerkt. Tot slot zal er een integrale aanpak ontwikkeld worden met het gebiedsteam, het CJG en de IGSD voor armoedebeleid (inclusief schuldhulpverlening). Ook de ketenpartners zullen hierbij betrokken worden.

Sociale samenhang in de buurt

Sociale samenhang is een belangrijk kenmerk van een sterke samenleving en een voorwaarde om de beweging naar voren te realiseren. Er bestaat geen eenvoudig en eenduidig meetinstrument waarmee de sociale samenhang in kaart kan worden gebracht. De in 2015 gehouden omnibus-enquête bevat vragen betreffende de sociale samenhang in de buurt. De uitkomst van deze enquête wordt gebruikt voor een verdere verdieping van het beleid rondom sociale samenhang.

Belangrijke activiteiten die de komende tijd zullen plaatsvinden zijn een evaluatie van Vitale dorpen in 2016 en het bepalen van het vervolgtraject hierop. In 2016 wordt de mogelijke bijdrage van de sportverenigingen aan de participatiesamenleving verkend en in 2016 uitgewerkt in een programma.

Ambitie: zorg voor en met elkaar

Solide maatwerkondersteuning						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Het rapportcijfer voor de tevredenheid over de maatwerkvoorzieningen* is 7,5 of hoger	2015	2018	7,1 Alle Wmo voorzieningen (2015)	≥7,0	≥7,3	≥7,5
Sluitend netwerk algemene voorzieningen**						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Een nog nader te bepalen % inwoners mist geen hulp- of ondersteuningsaanbod in Steenwijkerland	2015	2018	-	Nul-meting	N.a.v. nul-meting	N.a.v. nul-meting

* een maatwerkvoorziening is een voorziening die niet algemeen toegankelijk is. Om gebruik te kunnen maken van een maatwerkvoorziening is een beschikking van de gemeente nodig. De gemeente neemt een besluit op basis van het onderzoek naar de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van de inwoner.

** een algemene voorziening is toegankelijk voor de doelgroep zonder een uitgebreid onderzoek naar de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van de inwoner.

De ambities op het gebied van 'gezond en veilig opgroeien' staan voor het jaar 2016 verwoord in de jeugdagenda 'JONGTALENT telt'. Deze agenda is in 2011 opgesteld. Met de transitie van de jeugdzorgtaken is het jeugddomein ingrijpend van karakter veranderd. In 2016 ligt de focus nog op het goed inregelen van de nieuwe taken. De subdoelen die bij deze fase horen staan verwoord onder het kopje 'toegankelijke voorzieningen'. In de loop van 2016 zal de jeugdagenda worden geëvalueerd en herijkt in het licht van de transitie Jeugdzorg. Bij deze herijking zullen concrete (sub)doelstellingen voor de jaren vanaf 2017 worden geformuleerd.

Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
In PPN 2015-2019 opgenomen				
Groot onderhoud zwembad en sporthal De Waterwijk	300	300	300	300
Toegevoegd				
Stimuleringsprogramma "Gezond in de stad"	118			
Pilot Jeugdzorg	229			
Groot onderhoud zwembad en sporthal De Waterwijk	- 300	- 300	- 300	- 300
Noodzakelijk groot onderhoud zwembad en sporthal De Waterwijk	95			
Totaal bestedingsplan	442	-	-	-

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 57.439	- 74.474	- 65.026	- 61.477	- 59.390	- 58.397
Baten	26.816	13.492	12.622	11.884	11.498	11.495
Saldo van baten en lasten	- 30.623	- 60.982	- 52.404	- 49.592	- 47.891	- 46.902
Mutatie reserves						
Toevoegingen	-	- 50	- 414	- 421	- 534	- 550
Onttrekkingen	-	6.614	254	427	82	29
Mutatie reserves	-	6.564	- 160	5	- 452	- 521
Resultaat	- 30.623	- 54.418	- 52.564	- 49.587	- 48.344	- 47.423
Af: incidentele baten en lasten		-	- 442	-	-	-
Materieel resultaat	- 30.623	- 54.418	- 52.122	- 49.587	- 48.344	- 47.423

3.7. Steenwijkerlanders zijn actief

Wat zijn onze ambities en doelstellingen?

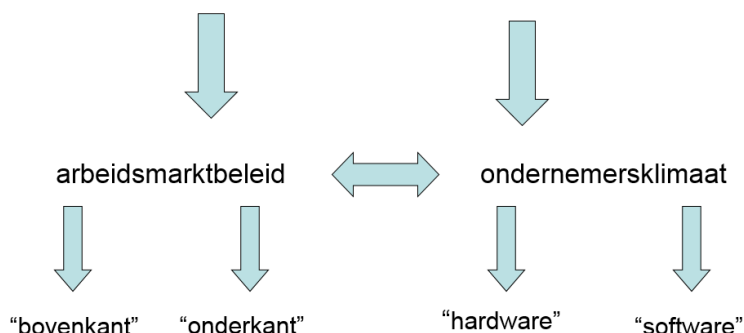
Samen willen we werken aan werk. We vinden het erg belangrijk dat iedereen aan het werk kan, waar mogelijk in ons eigen gebied. Het hebben van werk is niet alleen van belang voor de economie, maar ook voor het sociaal domein. De toeristische sector biedt kansen voor de werkgelegenheid. Samen met ondernemers en met partners in de Regio Zwolle gaan we hier actief mee aan de slag.

Ambitie: behoud en ontwikkeling werkgelegenheid in Steenwijkerland

Zoals de volgende figuur weergeeft staat het behoud en stimuleren van de werkgelegenheid centraal bij het economisch beleid. Hiervoor zetten we in op het ondernemersklimaat en het arbeidsmarktbeleid.

Algemeen doel economisch beleid Steenwijkerland:

Behoud en stimuleren werkgelegenheid

Bij het ondernemersklimaat kijken we naar de hardware en de software. De hardware richt zich o.a. op investeringen op bedrijventerreinen. Zo wordt onder de noemer Parkmanagement 3.0 een vervolg gegeven aan de onlangs afgeronde fysieke revitalisering van de bedrijventerreinen (samen voor drie sterren). Immers een goed ondernemersklimaat vraagt structurele aandacht voor de bedrijventerreinen. Naast de fysieke maatregelen vormt de software een belangrijke peiler voor het ondernemersklimaat. Belangrijk onderdeel hiervan is de dienstverlening aan ondernemers. We zetten hierbij in op voorkantsturing. Het geven van een goed, integraal afgewogen advies aan het begin van het traject. Naast dienstverlening gaat het om relatiebeheer, netwerken en samenwerking. Zo zal, onder andere in het kader van arbeidsmarktbeleid, de samenwerking met de Regio Zwolle worden geïntensiveerd. Na een voorzichtige start is nu het moment om hier actief aan te werken om de doelstellingen voor het behoud en ontwikkelen van de werkgelegenheid te kunnen realiseren. Werkgelegenheid is immers een regionale aangelegenheid.

Ook de samenwerking met de BCS wordt geïntensiveerd, binnen het eerder genoemde Parkmanagement 3.0. Wij stellen samen met de BCS een uitvoeringsagenda op waarin vooral ingezet wordt op het stimuleren van de werkgelegenheid. Daarnaast werken wij de thema's duurzaamheid, leegstand, beheer openbare- en privateruimte en veiligheid uit. Ons streven is om in de week van de Ondernemer, van 7 t/m 14 november, de uitvoeringsagenda, te presenteren.

Versterken ondernemersklimaat						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Revitalisering bedrijventerreinen "2.0" is omgezet in duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van de gebieden.	2015	2015	Evaluatie 'Samen voor 3 Sterren'	40% afspraken uitgevoerd	80% afspraken uitgevoerd	100% afspraken uitgevoerd

Versterken ondernemersklimaat						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Ondernemers zijn tevreden over het ondernemersklimaat	2015	2018	Ondernemers-klimaat wordt nog niet gemeten. Dit jaar gaan we meetinstru-menten ontwikkelen.	Nulmeting	N.a.v. nulmeting	N.a.v. nulmeting

Een versterking van het ondernemersklimaat moet er mede toe leiden dat we bedrijven naar onze gemeente halen. Bedrijven die werkgelegenheid met zich meebrengen. Dit betekent dat we niet alleen focussen op het aantal bedrijven maar ook op de grootte en het saldo van vestigende en vertrekkende bedrijven in Steenwijkerland.

Groeï aantal arbeidsplaatsen en toeleiding						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Plaatsen mensen met een arbeidsbeperking (ex-Wajong en Wsw)	2015	2018	Ontwikkelen norm in 2015	X plaatsingen o.b.v. te bepalen norm.		
Jaarlijks stromen gemiddeld 50 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de WWB naar betaald werk.	2015	2018		50	50	50
Alle cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt verrichten naar vermogen een tegenprestatie voor hun uitkering in de vorm van vrijwilligerswerk, mantelzorg of anderszins maatschappelijk nuttige activiteiten.	2015	2018		85%	95%	100%
Efficiënte en robuuste uitvoering van de participatiewet	2015	2016	Samenwer-king met Westerveld	Onderzoek naar de haalbaarheid van samenwerking met Meppel, Westerveld, Zwartewaterland en Staphorst		Effectuering van de samen-werking
Het werkloosheids-percentage in de gemeente Steenwijkerland (10,6%, bron UWV) groeit dichtertoe naar het werkloosheids-percentage in de	2015	2018	1,6% Dec 2014	<1,6%	N.a.v. 2016	N.a.v. 2017

Werkbedrijf regio Zwolle* (bron UWV 9,0%,)						
---	--	--	--	--	--	--

*Het werkbedrijf regio Zwolle, eerder de IJsselvechtstreek, bevat de volgende gemeenten: Dalfsen, Hardenberg, Hattem, Heerde, Kampen, Meppel, Oldebroek, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Westerveld, Zwartewaterland en Zwolle.

Om de werkgelegenheid en het ondernemersklimaat verder te bevorderen wordt in samenwerking met de subregio (Meppel, Westerveld en Staphorst) de werkgeversdienstverlening geïntensiveerd. Deze aanpak moet leiden tot meer plaatsingen van werkzoekenden op de arbeidsmarkt.

In de uitvoeringsagenda met de BCS worden concrete acties opgenomen. In het vervolg daarop willen wij ook met andere sectoren (detailhandel, recreatie & toerisme, dienstensector e.d.) tot afspraken komen.

Een extra mogelijkheid die er ligt in het kader van werk en inkomen is het basisinkomen. Op dit moment wordt bij meer gemeenten via pilots in ons land geëxperimenteerd met dit zogeheten basisinkomen. Wij gaan de komende tijd kijken bij deze gemeenten en hun pilots. Mochten de pilots hiertoe aanleiding geven dan gaan we onderzoeken of dergelijke experimenten ook in onze gemeente mogelijk zijn.

Tot slot is een belangrijke activiteit bij onze ambitie van een groei in het aantal arbeidsplaatsen het opstellen en uitvoeren van een werkgelegenheidsplan, waarin ook de arbeidsparticipatie voor mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt veel aandacht krijgt. In de concrete uitvoeringsplannen wordt dit meegenomen. Om het effect van de maatregelen zo groot mogelijk te maken, starten wij, conform de motie 'Wiedienplan voor de arbeidsmarkt' (30 juni 2015) met een analyse van de arbeidsmarkt en de beroepsbevolking. De uitkomsten daarvan proberen wij nog dit jaar met de raad te delen.

Ambitie: meer kansen voor de vrijetijdseconomie

Respect voor (landschappelijke) omgeving

Bij majeure nieuwe investeringen wordt nadrukkelijk en structureel getoetst op de invloed op de landelijke omgeving. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. Dit geeft mogelijkheden voor sociaal economische ontwikkelingen in het buitengebied, mits die bijdragen aan een versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Investerings in de stadsranden die het beleven van het landschap versterken worden gestimuleerd en ondersteund. Hierbij wordt o.a. gedacht aan de stadsranden van Vollenhove en Blokzijl.

Toename werkgelegenheid in de recreatiesector						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
We streven naar een groei van het aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector.	2016	2018	2.070 werkzame personen in de vrijetijdsector	2% groei	2% groei	2% groei
We streven naar een jaarlijkse toename van het	2016	2018	Momenteel geen zicht op	25	25	25

Toename werkgelegenheid in de recreatiesector						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
aantal arbeidsplaatsen in de recreatiesector voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.			het aantal plaatsen.			

De werkgelegenheid binnen de gemeente is afhankelijk van veel zaken zoals bijvoorbeeld de (inter)nationale economie. De gemeente heeft wel mogelijkheden (toeristische) ontwikkelingen te stimuleren, te faciliteren en de voorwaarden daarvoor te scheppen. We streven naar een jaarlijkse groei van het aantal arbeidsplaatsen in Steenwijkerland van 2%, ook in de recreatiesector. Daarnaast streven we er, binnen onze mogelijkheden, naar om jaarlijks 100 arbeidsplaatsen te realiseren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Vijfentwintig hiervan moeten er per jaar gerealiseerd worden in de recreatiesector.

Eind 2015 start een nieuwe LEADER-periode. LEADER is een Europees subsidieprogramma voor plattelandontwikkeling. Onze gemeente vormt samen met Zwartewaterland, Staphorst, Dalfsen, Ommen, Hardenberg, Kampen en Zwolle het LEADER-gebied Noord Overijssel. Het programma loopt tot en met 2021 en biedt nieuwe kansen voor innovatieve projecten op het gebied van werkgelegenheid voor jongeren, voor recreatie en toerisme en voor verbrede landbouw.

Samen met onze gebiedspartners werken we aan de toeristische ontwikkeling van de gemeente. In het kader van de transitie van het Nationaal Park Weerribben-Wieden in 2015 willen we deze samenwerking verder gaan verbreden en versterken.

De raad heeft op 1 september 2015 groen licht gegeven om met gebiedspartners te werken aan een nieuwe opzet voor het Nationaal park Weerribben - Wieden. Er is een kernteam gevormd, bestaande uit verschillende gebiedspartners, dat plannen voorbereidt voor de nieuwe opzet. In juni 2016 zullen de plannen worden gepresenteerd.

Het blijft altijd zaak om te bekijken of ons toeristisch beleid beantwoordt aan de vraag vanuit de markt. Om deze reden hebben we in 2015 onderzocht of de beoogde invulling van de gele gebieden (op basis van het Gebiedsperspectief Noordwest Overijssel) herijkt moet worden. Op basis van de resultaten zullen we, in overleg met de betrokken partijen, kijken naar mogelijkheden om de beoogde invulling aan te passen.

Ambitie: vitaliteit en leefbaarheid centraal

Landelijk gebied als promotor						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Nationaal Park Weerribben Wieden is een door gebiedspartners gedragen zelfstandige gebiedsentiteit	2015	2016	Er is geen sprake van een toekomst-bestendig	Gebiedsproces wordt afgerond en gewenste gebiedsentiteit is met	NP WW nieuwe stijl is afhankelijk van het proces	NP WW nieuwe stijl is afhankelijk van het proces

Landelijk gebied als promotor						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
			en gedragen entiteit, gebieds-proces NP WW nieuwe stijl is gestart	gebiedspartners vastgesteld	gevormd en operationeel	gevormd en operationeel
Nominatie van Koloniën van Weldadigheid voor aanwijzing tot Unesco Werelderfgoed	2016	2018	Concept nominatie-dossier gereed	Definitief nominatie-dossier gereed	Het rijk heeft het nominatie-dossier ingediend bij Unesco	Positieve aanwijzing door Unesco en breed draagvlak voor Werelderfgoed
Toename van het aantal groen/blauwe diensten	2016	2018		Afspraken voor nieuwe contracten met ambitie van 10% groei in 2018 t.o.v. 2015	Uitvoering van afspraken	10% groei in aantal contracten t.o.v. 2015

Als voorbereiding op de toekenning van de Koloniën van Weldadigheid tot Werelderfgoed zullen, naast de gevraagde input voor het nominatiedossier, de inwoners van het gebied middels informatieavonden op de hoogte worden gehouden en betrokken bij het dossier. Tevens vindt er regelmatig overleg plaats met het plaatselijk belang Willemsoord e.o. en wordt er regelmatig in de dorpskrant van Willemsoord geschreven over de voortgang van het dossier.

Het uitvoeren van de groene diensten kunnen we niet alleen en zal in nauwe samenwerking met de provincie Overijssel plaatsvinden. Ook in financiële zin zullen wij alleen investeren als ook de provincie een financiële bijdrage gaat leveren.

Economische vitaliteit en leefbaarheid in de kernen						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Investerings in leefbaarheid vergroten (m.b.v. investeringen Leader programma).	2015	2018	Leaderstructuur wordt voorbereid en geïmplementeerd	Leaderstructuur met lokale actiegroep is geïnstalleerd.	Realiseren investerings-programma module 2017	Realiseren investerings-programma module 2018
Ruimte voor herbestemming leegstand vastgoed	2015	2018	0	3 à 4	3 à 4	3 à 4

Bij bovenstaand doel wordt ingezet op het versterken van de kern Steenwijk. Samen met ondernemers, bewoners en de gemeente wordt een integrale visie voor de binnenstad opgesteld. “Vestingstad” is daarbij het centrale thema. Op basis van de visie wordt een uitvoeringsagenda opgesteld. Op deze agenda komen investeringsprojecten te staan die de binnenstad zullen versterken. In de volgende perspectiefnota zullen hierover nadere voorstellen worden gedaan. Het Steenwijkerdiep is hieraan gelieerd, maar maakt geen deel uit van de op te stellen visie. Thans zijn er kansen voor het project Steenwijkerdiep. Momenteel vinden verkenningen door Woonconcept en gemeente plaats voor een invulling van de 2^e fase van het Gedempte Steenwijkerdiep. Ook de provincie Overijssel is direct betrokken bij deze ontwikkelingen. Er is bestuurlijk betrokkenheid en belangstelling voor een aanpak van het Steenwijkerdiep. Op korte termijn zullen wij de gemeenteraad hierover informeren en betrekken.

Voor Eeserwold wordt het bestemmingsplan geactualiseerd. Gelet op de gewijzigde marktomstandigheden wordt in het bestemmingsplan een aantal nieuwe uitgangspunten opgenomen, met name voor de woningbouw. We zitten nog in het traject van overleg met de ontwikkelaars, die de grond in bezit hebben, en stemmen het verloop af met de provincie. Ons doel is om medio 2016 het bestemmingsplan te laten vaststellen door de raad.

Iedereen aangesloten						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nulsituatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Buitengebied Steenwijkerland ontsloten met snel internet.	2016	2018	Verkennen draagvlak en organisatie- vorm	Eerste businesscase rond en uitgewerkt	Start uitrol	Nader te bepalen

We beseffen dat de gemeente geen leidende rol heeft bij de uitrol van snel internet in het buitengebied, maar alleen kan faciliteren. Deze belangrijke rol wordt toegedeeld aan de burgerinitiatieven. Uit de gehouden informatiebijeenkomsten blijkt dat er een grote belangstelling is voor snel internet. Er is veel draagvlak en inmiddels vindt een technische en financiële engineering plaats om de prijs te kunnen bepalen voor de eindgebruikers. Als dit bekend is zal met behulp van de diverse werkgroepen dit verder uitgezet moeten worden.

Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000				
Bestedingsplan - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
In PPN 2015-2019 opgenomen Regio Zwolle	50	50	50	50
Totaal bestedingsplan	50	50	50	50

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 3.966	- 7.478	- 3.200	- 2.661	- 2.582	- 2.571
Baten	1.236	3.020	92	83	83	83
Saldo van baten en lasten	- 2.729	- 4.458	- 3.108	- 2.578	- 2.499	- 2.488
Mutatie reserves						
Toevoegingen	-	- 1.194	- 9	-	-	-
Onttrekkingen	-	3.094	600	50	-	-
Mutatie reserves	-	1.900	591	50	-	-
Resultaat	- 2.729	- 2.558	- 2.517	- 2.528	- 2.499	- 2.488
Af: incidentele baten en lasten	-	-	-	-	-	-
Materieel resultaat	- 2.729	- 2.558	- 2.517	- 2.528	- 2.499	- 2.488

3.8. Financiën en bedrijfsvoering

Wat zijn onze ambities en doelstellingen?

Een sobere, transparante en doelmatige besteding van gemeentelijke gelden. Daar staan we voor. In de voorliggende begroting is een omvangrijk pakket bezuinigingen opgenomen. Daadwerkelijke realisatie van deze bezuinigingen vraagt voor verschillende bezuinigingen verdere uitwerking en implementatie in 2016. De gemeentelijke organisatie is volop in ontwikkeling. In 2015 is een Concernplan vastgesteld op basis van de Toekomstagenda voor de organisatie. Het jaar 2016 staat in het teken van de verdere uitvoering van het Concernplan. Daarbij richten we ons op de thema's Dienstverlening, Participatie, Interne organisatie en Samenwerking. Op het terrein van informatiebeveiliging zullen we in 2016 verdere stappen ondernemen om in 2020 te voldoen aan de baseline informatiebeveiliging gemeenten.

Ambitie: Verantwoorde gemeentelijke financiën

Indicatoren voor de sturing op verantwoorde gemeentelijke financiën bestaan behalve uit een structureel en reël sluitende begroting ook uit onder meer de (gecorrigeerde) netto schuldquote en de solvabiliteitsratio.

Sluitende meerjarenbegroting						
Subdoelen	Aanvangs- jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reël in evenwicht	2015	2018	Bezuinigungsrichtingen in beeld, concrete maatregel en niet	De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reël in evenwicht	De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reël in evenwicht	De uitgaven en inkomsten zijn inclusief bezuinigingsmaatregelen structureel en reël in evenwicht

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schulden van de gemeente ten opzichte van de eigen inkomsten. De gedachte is dat hoe hoger de inkomsten zijn des te meer schuld een gemeente aan zou kunnen. De schuldquote is de afgelopen jaren opgelopen van 13% in 2010 naar 49% in 2014. Doordat de inkomsten van de gemeente sinds 2015 aanzienlijk zijn gestegen door de invoering van de 3 decentralisaties, is de schuldquote vanaf dit jaar flink gedaald. Herrekening leidt tot een huidige schuldquote van 39%. De gestelde normen voor de jaren 2016-2019 zijn op basis van deze herrekening geformuleerd. Doelstelling is de schuld niet verder te laten stijgen, en de schuldquote te maximeren op 40%.

Onder dit hoofddoel valt tevens dat wij er naar streven de verhoging van rioolrechten, afvalstoffenheffing en onroerendezaakbelastingen gemiddeld niet meer dan trendmatig te laten zijn. Op deze manier proberen wij de burger te ontzien.

Ambitie: Wendbare bedrijfsvoering

Samenwerking met meerwaarde						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Inkoop efficiënt en robuust georganiseerd	2015	2018	Gesprekken met andere gemeente m.b.t. samenwerking inkoop	Bepalen organisatievorm samenwerking inkoop met één of meer andere gemeenten	Inkoop in een nader te bepalen organisatievorm met drie of meer gemeenten	Norm 2017
Uitvoering BGT efficiënt en robuust georganiseerd	2015	2016	Geen samenwerking met andere gemeenten op gebied van basisregistraties	Vormgeving samenwerking BGT met Zwartewaterland operationeel.	-	-
Verminderen kwetsbaarheid op het gebied van ICT	2015	2016	Uitwijk in ontwikkeling.	Uitwijk met Meppel operationeel.	-	-

We zoeken op verschillende onderwerpen de samenwerking met andere gemeenten. Hierdoor kunnen we de kwaliteit verhogen, de efficiency vergroten, en de kwetsbaarheid (bij solo-functies) beperken.

Risicomanagement						
Subdoelen	Aanvangs-jaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Beheersing van interne werkprocessen (zelfcontrolerend)	2015	2018	9 processen	11 processen	12 processen	13 processen

Informatiebeveiligingsrisico's geminimaliseerd	2015	2020; 5 jaren plan	Start implementatie Informatiebeveiligingsplan	Planning informatie-beveiligingsplan 2016 uitgevoerd	Planning informatie-beveiligingsplan 2017 uitgevoerd	Planning informatie-beveiligingsplan 2018 uitgevoerd
--	------	--------------------	--	--	--	--

In het kader van risicomanagement vindt interne controle plaats ten behoeve van beheersing van interne werkprocessen. "Van de 32 werkprocessen die gecontroleerd worden, wordt dit in negen gevallen door de afdelingen zelf uitgevoerd. Dit aantal groeit de komende jaren naar dertien". Daarnaast heeft de informatiebeveiliging permanente aandacht.

Kwaliteit van de organisatie						
Subdoelen	Aanvangsjaar	Jaar van realisatie	Nul situatie	Norm 2016	Norm 2017	Norm 2018 en verder
Rapportcijfer gemeentelijke organisatie 6,5	2015	2018	6,3	6,5	Norm 2016	Norm 2016
Er is een dynamische, plezierige en gezonde werkomgeving	2015	2018	(2014) Medewerkers-tevredenheid 7,1 (2014) Ziekteverzuim 4,6%	Medewerkers-tevredenheid $\geq 7,5$ Ziekteverzuim $< 4,5\%$	Medewerkers-tevredenheid $\geq 7,5$ Ziekteverzuim $< 4,5\%$	Medewerkers-tevredenheid $\geq 7,5$ Ziekteverzuim $< 4,5\%$
Geen integriteits-schendingen	2015	2018	Geen integriteits-schendingen	Geen integriteits-schendingen	Norm 2016	Norm 2016
Een evenwichtige leeftijdsopbouw van de organisatie	2015	2016	11 medewerkers onder de 30 jaar (2015)	Instroom van 4 medewerkers onder de 30 jaar	-	-

In het kader van de Toekomstagenda voor de organisatie werken we aan de vergroting van de kwaliteit van de organisatie en de ontwikkeling van onze medewerkers. Aan de hand van vier kernthema's: participatie, dienstverlening, samenwerking en interne dienstverlening, pakken we een groot aantal activiteiten op om deze ontwikkeling vorm te geven.

Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000				
Bestedingsplan -	Begroting	MJR	MJR	MJR
5. Financiën en bedrijfsvoering	2016	2017	2018	2019
In PPN 2015-2019 opgenomen				
Informatiebeveiliging 2016	45	-	-	-
Centric applicaties aanbesteding	35	15	15	15
Firewall vervanging	28	28	27	27
Totaal bestedingsplan	108	43	42	42

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 1.976	- 808	- 898	- 890	- 1.021	- 1.269
Baten	67.456	88.288	88.877	85.796	84.159	83.794
Saldo van baten en lasten	65.479	87.480	87.979	84.906	83.138	82.525
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 10.582	- 3.274	- 976	- 800	-	-
Onttrekkingen	14.272	6.055	1.166	889	-	-
Mutatie reserves	3.689	2.781	190	89	-	-
Resultaat	69.169	90.261	88.169	84.995	83.138	82.525
Af: incidentele baten en lasten	-	-	- 403	- 196	-	-
Materieel resultaat	69.169	90.261	88.572	85.191	83.138	82.525

3.9. Overzicht algemene dekkingsmiddelen

In onderstaande tabel treft u een overzicht aan van de algemene dekkingsmiddelen, de totale opbrengst lokale belastingen en de te ontvangen dividenden.

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Algemene dekkingsmiddelen						
Algemene uitkering	44.614	40.359	41.612	40.153	39.536	39.531
Algemene uitkering onderdeel sociaal domein	-	27.159	25.719	24.136	23.101	22.656
Lokale belastingen	8.093	8.305	8.345	8.350	8.344	8.344
Dividend	2.705	872	2.334	2.320	2.255	2.263
Saldo financieringsfunctie	- 1.599	- 2.123	- 1.643	- 1.672	- 1.502	- 1.333
- Rente langlopende leningen	- 1.550	- 1.492	- 1.357	- 1.263	- 1.192	- 1.116
- Rente kortlopende leningen	- 49	- 631	- 286	- 409	- 310	- 217
Overige algemene dekkingsmiddelen	2.024	1.000	743	953	1.077	929
- Bespaarde rente	2.009	1.754	1.438	1.408	1.455	1.485
- Saldo kostenplaatsen	37	- 746	- 688	- 447	- 371	- 549
- Overige financiële middelen	- 23	- 8	- 8	- 8	- 8	- 8
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	55.837	75.571	77.111	74.241	72.810	72.390
Lokale belastingen						
Onroerende-zaakbelasting	6.741	6.868	6.908	6.913	6.907	6.907
Hondenbelasting	190	194	194	194	194	194
Toeristenbelasting	469	442	442	442	442	442
Forensenbelasting	693	801	801	801	801	801
Totaal Lokale belastingen	8.093	8.305	8.345	8.350	8.344	8.344
Dividenduitkeringen						
BNG	165	74	74	74	74	74
ROVA	272	281	270	270	270	270
Enexis	232	258	258	258	258	258
vordering op Enexis	-	-	-	-	-	-
Attero	-	-	-	-	-	-
Attero verkoopopbrengst	308	19	-	-	-	9
Publiek Belang Elektriciteitsproductie	-	-	-	-	-	-
Verkoop Vennootschap	-	-	-	-	-	-
ASA Risico Fonds	-	-	-	-	-	-
Wadinko	65	65	65	65	65	65
Rendo	1.499	-	1.499	1.499	1.499	1.499
Vitens	164	175	168	168	168	168
Overig	-	-	-	-	-	-
Totaal dividenduitkeringen	2.705	872	2.334	2.320	2.255	2.263

3.10. Overzicht totale Programmabegroting

Het materieel resultaat van de programmabegroting is met uitzondering van 2018 voor alle planjaren positief.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	- 4.967	- 4.522	- 4.170	- 4.184	- 4.122	- 4.169
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	- 46.374	- 54.989	- 48.533	- 45.925	- 42.684	- 41.048
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	- 57.439	- 74.474	- 65.026	- 61.477	- 59.390	- 58.397
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	- 3.966	- 7.478	- 3.200	- 2.661	- 2.582	- 2.571
5. Financiën en bedrijfsvoering	- 1.976	- 808	- 898	- 890	- 1.021	- 1.269
Totaal Lasten	- 114.722	- 142.271	- 121.828	- 115.137	- 109.798	- 107.454
Baten						
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	790	986	624	624	624	624
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	16.602	16.550	20.053	16.292	15.452	13.418
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	26.816	13.492	12.622	11.884	11.498	11.495
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	1.236	3.020	92	83	83	83
5. Financiën en bedrijfsvoering	67.456	88.288	88.877	85.796	84.159	83.794
Totaal Baten	112.901	122.335	122.268	114.679	111.817	109.414
Saldo van baten en lasten	- 1.821	- 19.936	441	- 458	2.018	1.960
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 11.214	- 5.051	- 2.951	- 2.450	- 2.378	- 1.804
Onttrekkingen	14.749	25.062	2.547	2.999	87	35
Mutatie reserves	3.535	20.011	- 405	549	- 2.291	- 1.769
Resultaat	1.713	75	36	91	- 272	191
Af: incidentele baten en lasten (zie ook bijlage 6)	-	-	- 920	- 196	-	-
Materieel resultaat	1.713	75	956	287	- 272	191

4. Financiële positie

4.1. Inleiding

In hoofdstuk 3.3. hebben wij reeds het meerjarenbeeld geschetst. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de totstandkoming van dit beeld.

Bij de behandeling van de Perspectiefnota 2015-2019 heeft u ingestemd met de kaders voor de samenstelling van deze programmabegroting. Voor zover niet anders is vermeld zijn deze kaders dan ook gehanteerd. In onderstaande tabel zijn ze nogmaals weergegeven. Verder treft u in dit hoofdstuk een toelichting aan op de reguliere herijkingen en wordt nader ingegaan op de reserves en voorzieningen.

4.2. Uitgangspunten programmabegroting

Bij de samenstelling van de Programmabegroting 2016-2019 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Uitgangspunten programmabegroting	Grondslag
Raadsbesluiten (incl. structurele doorwerking Najaarsnota 2015)	t/m 1 september 2015
Looninflatie	2,5%
Prijsinflatie inkomstenbudgetten	-1,25%
Prijsinflatie uitgavenbudgetten	-1,25%
Prijsinflatie grondexploitatie	3,0%
Stijging opbrengsten grondexploitatie	2,0%
Renteomslagpercentage	3,25%
Prijsinflatie verstrekte subsidies	0,00%
Prijsinflatie gemeentelijke belastingen en rechten	0,00%
Areaaluitbreiding wegen en wegmeubilair, openbare verlichting en openbaar groen	26
Algemene uitkering uit het gemeentefonds	mei-circulaire
Aantal woonruimten per 1-1-2015 (groei 2015)	20.335 (63)
Areaaluitbreiding riolering	14

4.3. Herijkingen

De herijkingen hebben betrekking op prijsmutaties, loonaanpassingen, autonome ontwikkelingen, kapitaallasten en beleidsbeslissingen.

Verwezen wordt naar onderstaande tabel. Het totaal van de herijkingen is opgenomen in het meerjarenbeeld (hoofdstuk 3.3.).

bedragen x € 1.000				
Herijkingen	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Prijsmutaties	- 12	- 5	- 3	- 2
Loonaanpassingen	- 27	- 31	- 30	- 30
Autonome ontwikkelingen	9	9	9	17
Kapitaallasten	220	55	33	- 6
Beleidsbeslissingen	- 68	- 68	- 68	- 68
Totaal	122	- 40	- 59	- 89

4.3.1. Prijsmutaties

In de Perspectiefnota 2015-2019 is voor de uitgaven- en inkomstenbudgetten rekening gehouden met een trendmatige aanpassing van +/- 1,25%. In deze programmabegroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De trendmatige aanpassing van +/-1,25% wordt voor de uitgavenbudgetten toegepast met uitzondering van de verstrekte subsidies.
- Voor de inkomstenbudgetten wordt voor het onderdeel belastingen en rechten geen rekening gehouden met een trendmatige aanpassing. Voor de overige inkomstenbudgetten vindt deze aanpassing wel plaats.

4.3.2. Loonaanpassingen

Zoals in de perspectiefnota is vermeld loopt de CAO voor gemeenteamttenaren eind 2015 af. Er bestaat nog steeds geen zicht op een nieuwe CAO. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van de sociale lasten. Voor 2016 wordt uitgegaan van een stijging van de loonkosten van 2% overeenkomstig het indexcijfer "Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers", zoals vermeld in de kerngegevensstabel 2013-2016 van het CEP d.d. 5 maart 2015. Dit indexcijfer wordt ook gehanteerd bij de berekening van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Voor de sociale lasten wordt uitgegaan van een stijging van 0,5%. Per saldo dus een stijging van 2,5% voor 2016. Uiteraard vindt er een bijstelling van de salariskosten plaats, zodra meer zicht bestaat op de financiële effecten van een nieuwe CAO en van de sociale lasten.

De afwijking ten opzichte van de perspectiefnota wordt veroorzaakt door een aanpassing van het basisbedrag voor de berekening van de verwachte loonontwikkelingen.

4.3.3. Autonome ontwikkelingen

Een specificatie van de autonome ontwikkelingen treft u onderstaand aan.

bedragen x € 1.000				
Autonome ontwikkelingen	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
- Generieke Digitale Infrastructuur	- 12	- 12	- 12	- 12
-Toename inkomsten o.z.b. en hondenbelasting a.g.v. areaaluitbreiding	14	14	14	14
- Premies verzekeringen	- 7	- 7	- 7	- 7
- Correctie areaaluitbreiding riolering	14	14	14	14
- Afrekening Attero				8
Totaal	9	9	9	17

4.3.4. Kapitaallasten

Het voordeel op de kapitaallasten in 2016 is met name een gevolg van de lagere rentelasten door deze te beperken tot een half jaar.

4.3.5. Beleidsbeslissingen

Zoals uit onderstaande tabel blijkt betreft het hier het terugdraaien van een in het verleden opgenomen inkomstenverhogende maatregel. Gelet op de huidige ontwikkelingen met betrekking tot de invulling van de ruimten in het gemeentehuis aan de Vendelweg acht ons college het niet realistisch om extra inkomsten uit verhuur te ramen.

bedragen x € 1.000

Beleidsbeslissingen	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
- Terugdraaien stelpost "Vrijspelen ruimte gemeentehuis Vendelweg/ inkomsten uit verhuur	- 68	- 68	- 68	- 68
Totaal	- 68	- 68	- 68	- 68

4.3.6. Structurele doorwerking Najaarsnota 2015

In de Najaarsnota 2015 is een nadere toelichting gegeven over de structurele doorwerking van onderstaande producten in de Programmabegroting 2016-2019.

bedragen x € 1.000

Structurele doorwerking Najaarsnota 2014	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
- Leerlingenvervoer	75	75	75	75
- Subsidie IMK	1	1	1	1
- UWV	35	35	35	35
Totaal	111	111	111	111

4.3.7. Bestedingsplan 2016-2019

In de Perspectiefnota 2015-2019 hebben wij in hoofdstuk 9 in de vorm van een Bestedingsplan 2016-2019 de voorgenomen bestedingen vermeld voor de komende jaren. De incidentele en structurele lasten van dit plan zijn verwerkt in deze programmabegroting. In aanvulling op dit plan zijn wij voornemens onderstaande investeringen/ uitgaven voor 2016 te doen. Deze worden gedekt uit het beschikbare begrotingssaldo. Daarnaast is het structurele bedrag van € 300.000 voor groot onderhoud van zwembad/ sporthal De Waterwijk zoals opgenomen in het Bestedingsplan 2016-2019 teruggedraaid. Het bestedingsplan ziet er als volgt uit.

Bestedingsplan	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Perspectiefnota 2015-2019				
Overheidsparticipatie (2016 t/m 2020)	30	30	30	15
<u>1. Steenwijkerland'ANDERS' voelen zich welkom</u>				
Bekostiging onderzoek en uitvoeren ruiming Conventionele Explosieven *	121			
Implementatie burgerzaaksysteem	74	13	13	12
<u>2. Steenwijkerland'ANDERS' voelen zich thuis</u>				
Informatievoorziening RUD	68	7	- 47	- 47
Herinrichting Mr. Z. ter Steghestraat, Steenwijk *		507		
Rehabilitatie Lageweg, Ossenzijl *		820		
Duurzame onkruidbestrijding op verhardingen	50	50	50	50
Vervangen oeverconstructies	50	50	50	50
Achterstallig onderhoud oeverconstructies (2016 t/m 2020)	150	150	150	150
Uitvoering notitie Nieuwe Energie gemeente Steenwijkerland	80	85	85	
Woonvisie Steenwijkerland 2016-2019	35			

Bestedingsplan	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
<u>3. Steenwijker!'ANDERS' doen het samen</u>	-			
Groot onderhoud zwembad en sporthal De Waterwijck	300	300	300	300
<u>4. Steenwijker!'ANDERS zijn actief</u>				
Regio Zwolle	50	50	50	50
<u>5. Financiën en bedrijfsvoering</u>				
Informatiebeveiliging 2016	45			
Centric applicaties aanbesteding	35	15	15	15
Firewall vervanging	28	28	27	27
Totaal perspectiefnota	1.116	2.104	723	622
Ten laste van begrotingssaldo				
<u>3. Steenwijker!'ANDERS' doen het samen</u>				
Stimuleringsprogramma "Gezond in de stad"	118			
Pilot Jeugdzorg	229			
Groot onderhoud zwembad en sporthal De Waterwijck	- 300	- 300	- 300	- 300
Noodzakelijk groot onderhoud zwembad en sporthal De Waterwijck	95			
Subtotaal:	142	- 300	- 300	- 300
Totaal ten laste van begrotingssaldo	142	- 300	- 300	- 300

De aanvullende investeringen hebben betrekking op het bestuursprogramma "Steenwijkerlanders doen het samen".

Toelichting.

Stimuleringsprogramma "Gezond in de stad"

Sinds 2014 is er sprake van het stimuleringsprogramma 'Gezond in de stad'. Dit programma loopt tot en met het jaar 2017. Over deze periode is er jaarlijks een bedrag van maximaal € 65.000 door het rijk beschikbaar gesteld (GIDS-middelen) vanuit de Algemene uitkering van het gemeentefonds voor de aanpak van gezondheidsachterstanden op gemeentelijk niveau. De gemeente Steenwijkerland heeft zich in de zomer van 2014 voor het programma aangemeld.

In het voorjaar 2015 hebben gesprekken plaatsgevonden met het landelijk projectbureau GIDS over de doelstellingen van het stimuleringsprogramma. Hierna is een uitvoeringsplan opgesteld.

Het plan is in oktober 2015 ter besluitvorming voorgelegd aan het college. Het uitvoeringsprogramma sluit zoveel mogelijk aan bij bestaande beleidsprogramma's, voorzieningen en/of lopende projecten, zoals vitale dorpen en wijken, laaggeletterdheid, dementievriendelijke gemeente en woonservicegebieden. Plan- en projectvoorbereiding is in het najaar van 2015 afgerond. In 2016 wordt gestart met de uitvoering van de deelplannen.

Het uitvoeringsplan is gebaseerd op de totaal door het Rijk beschikbaar gestelde GIDS-middelen.

Pilot Jeugdzorg.

In voorbereiding op de transitie van de Jeugdzorg zijn drie pilots uitgevoerd. Hiervoor heeft de gemeente Steenwijkerland in totaal € 595.000 subsidie ontvangen. De middelen zijn bedoeld voor innovatieve projecten binnen het jeugddomein. In 2015 heeft de prioriteit echter gelegen bij het inbedden van de nieuwe taken, om zo continuïteit van zorg te garanderen voor bestaande en nieuwe cliënten. Hierdoor is in dat jaar een bedrag van € 229.000 niet uitgegeven en opgenomen in het saldo van de jaarrekening. In 2016 hebben innovatie en transformatie de hoogste prioriteit. De beschikbare middelen in het sociaal domein nemen fors af en gezocht moet worden naar andere aanpakken om met minder middelen hoogwaardige hulp te bieden aan iedereen die dat nodig heeft. Een belangrijke kans ligt in het versterken van de samenhang tussen de jeugdhulp en de ondersteuning/begeleiding die jeugdigen vanuit andere voorzieningen krijgen (scholen, voorschoolse voorzieningen, buitenschoolse opvang, RMC e.d.). In 2016 zal samen met deze voorzieningen worden onderzocht op welke wijze de inzet vanuit verschillende voorzieningen elkaar kan versterken. Een andere kans voor innovatie ligt in het in beter op elkaar afstemmen van de samenhang tussen jeugdhulp en begeleiding vanuit andere domeinen (Wmo, Werk en Inkomen, Zorgverzekeringswet). In 2016 staat de integratie binnen het sociaal domein hoog op de agenda. Innovatie zal uiteindelijk met name op de werkvloer gerealiseerd moeten worden. Op dit moment vergen de onderzoeken van het CJG alle benodigde menskracht, waardoor de tijd soms ontbreekt om te zoeken naar nieuwe oplossingen voor bestaande problemen. In overleg met de CJG partners zullen we onderzoeken wat er nodig is om op de werkvloer de omslag in denken en doen te versterken.

De transformatiemiddelen ter hoogte van € 229.000 die in 2015 niet zijn uitgegeven, willen we in 2016 inzetten om de transformatie-opgave te vertalen in concrete aanpakken in samenwerking met andere partijen. De hierboven beschreven inhoudelijke lijnen staan hierbij centraal.

Noodzakelijk groot onderhoud zwembad en sporthal De Waterwijk.

Het noodzakelijk uit te voeren groot onderhoud (voor de veiligheid en gezondheid) voor zwembad de Waterwyck bedraagt voor 2016 € 95.000,--.

Dit bedrag heeft betrekking op:

Onderhoud en vervanging van installaties	€ 16.000,--
Onderhoud en reparatie van het dak	€ 52.000,--
Onderhoudscontracten bouwkundig en installaties	€ 27.000,--

Totaal	€ 95.000,--

Op de in de perspectiefnota opgenomen investeringen wordt niet nader ingegaan. Deze zijn in de nota uitgebreid toegelicht.

Een aantal onderwerpen dient nog nader te worden uitgekristalliseerd. Dit hebben wij tot uitdrukking gebracht door voor deze onderwerpen in de vorm van * aan te geven dat wij uw raad nog een voorstel presenteren, alvorens tot uitvoering over te gaan. Uiteraard informeren wij u over de voortgang van de diverse projecten via de tussentijdse bestuursrapportages.

4.4. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onder arbeidskosten gerelateerde verplichtingen wordt op grond van artikel 20, lid 2a en artikel 22 van het BBV verstaan de verplichtingen met een jaarlijks terugkerend volume van vergelijkbare omvang. De reden

dat in de programmabegroting aan deze verplichtingen aandacht moet worden besteed is gelegen in het feit dat deze niet in de balans worden opgenomen. Daarbij moeten wij met name denken aan de verplichtingen met betrekking tot het vakantiegeld.

Vakantiegeld

Bij vakantiegeld worden gedurende het begrotingsjaar verplichtingen opgebouwd, die in het eerstvolgende begrotingsjaar tot uitbetaling komen. Zolang deze verplichtingen een jaarlijks gelijk volume bedragen mag hiervoor geen voorziening worden gevormd, maar moeten deel uitmaken van de exploitatie. Voor 2016 bedraagt de verplichting ca. € 580.000.

4.5. Investerings

De investeringen moeten op grond van artikel 20, lid 2b van het besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Investerings met een economisch nut zijn investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid om inkomsten te verwerven, bijvoorbeeld door de kosten daarvan in tarieven te verwerken, en/ of verhandelbaar zijn.

Alle andere investeringen zijn investeringen met maatschappelijk nut. Gedacht moet worden aan investeringen in de aanleg van wegen, riolering, openbaar groen, bruggen etc.

Investerings met economisch nut moeten worden geactiveerd en afgeschreven overeenkomstig de in de nota Afschrijvingsbeleid en Waarderingsgrondslagen gemeente Steenwijkerland 2009 opgenomen afschrijvingstabel en voor zover sindsdien aangepast.

Voor investeringen met maatschappelijk nut verdient het volgens de toelichting op het BBV de voorkeur deze niet te activeren. Het mag echter wel. In de staat van investeringen (rekeningsbasis) zijn nagenoeg geen investeringen met maatschappelijk nut meer opgenomen. Deze beleidslijn willen wij ook in de komende jaren voortzetten. Dit houdt in dat investeringen met maatschappelijk nut pas worden geactiveerd als er geen (bestemmings)reserve of eenmalige ruimte binnen de exploitatie aanwezig is om genoemde investering te dekken. Moet inderdaad tot activering worden besloten, dan wordt de investering afgeschreven overeenkomstig de termijn, die daarvoor in eerdergenoemde afschrijvingstabel staat vermeld. Uiteraard moet de exploitatie wel de nodige ruimte bieden om de structurele kapitaallasten te dekken.

In het rapport van de adviescommissie Depla over de vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten is onder meer het advies opgenomen om nieuwe investeringen met maatschappelijk nut (in de openbare ruimte) te activeren. Een belangrijk argument om tot dit advies te komen is gelegen in het gegeven dat activa met maatschappelijk nut de vergelijkbaarheid tussen gemeenten verstoren (deel activeert wel en een deel doet dit ook niet) en verwacht wordt dat activering de Europese lijn wordt, omdat deze het meest in lijn is met het stelsel van baten en lasten. Mocht dit advies leiden tot een wijziging van het BBV dan zullen wij ons uiteraard daar aan conformeren en overgaan tot activering van de investeringen met maatschappelijk nut overeenkomstig de geldende afschrijvingstermijnen.

Het verloop van de investeringen en de daarbij behorende afschrijvings- en rentelasten hebben wij in de volgende tabel in beeld gebracht.

bedragen x € 1.000

Investerings activa per 1-1	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Boekwaarde economisch nut	91.158	87.000	83.060	79.539
Boekwaarde maatschappelijk nut	332	319	306	293
Boekwaarde overig	43.948	40.028	35.123	30.935
Totaal	135.438	127.347	118.489	110.767
Kapitaallasten				
Afschrijving	4.171	3.953	3.534	3.287
Rente	4.567	4.331	4.031	3.767
Totaal	8.738	8.284	7.565	7.054

4.6. Financiering

Om investeringen te kunnen doen moet meestal worden geleend. De gemeente Steenwijkerland heeft in 2015 tot op heden geen langlopende geldlening aan hoeven trekken ter financiering van haar investeringen. Op dit ogenblik worden wij geconfronteerd met een overschrijding van de kasgeldlimiet en verwachten dat deze overschrijding voor een langere periode gaat gelden. Op grond van de wettelijke voorschriften zijn wij verplicht tot het aantrekken van een langlopende geldlening.

Deze lening is onder meer bedoeld voor financiering van lopende en nieuw in gang gezette investeringen. Bij het aantrekken van financieringsmiddelen wordt op basis van de geldende rentetarieven op de geld- en kapitaalmarkt en de te verwachten liquiditeitsbehoefte een financieringsconstructie gekozen, die optimaal aansluit bij eerdergenoemde behoefte en in de pas loopt met de wettelijke voorschriften.

4.7. Reserves en voorzieningen

In vergelijking met de Perspectiefnota 2015-2019 is de vermogenspositie per 1-1-2016 nagenoeg gelijk gebleven en bedraagt bijna € 44 mln. Voor een volledig meerjarig verloop van de reserves en voorzieningen verwijzen wij u naar bijlage 5 en de toelichting zoals onderstaand is weergegeven. Daarbij is rekening gehouden met de besluiten van uw raad tot en met de raadsvergadering van 1 september 2015.

bedragen x € 1.000

Reserves en voorzieningen	Saldo 1-1-2015	Saldo 1-1-2016	Saldo 1-1-2017	Saldo 1-1-2018	Saldo 1-1-2019	Saldo 1-1-2020
Reserves						
Saldo rekening	1.713	0	0	0	0	0
Algemene reserve	24.433	15.201	13.086	11.023	10.970	10.970
Algemene reserves grondexploitatie	4.132	4.364	5.771	6.853	8.576	9.733
Bestemmingsreserves onderwijs	6.676	5.131	5.496	5.867	6.352	6.852
Bestemmingsreserves overig	23.197	15.443	16.192	16.253	16.388	16.500
Totaal Reserves	60.151	40.140	40.545	39.996	42.286	44.055
Voorzieningen						
Voorzieningen	5.622	3.401	2.751	2.539	2.454	2.296
Totaal Voorzieningen	5.622	3.401	2.751	2.539	2.454	2.296
Totaal	65.773	43.541	43.296	42.535	44.740	46.351

4.7.1. Verloop algemene en bestemmingsreserves

Het BBV onderscheidt de volgende reserves:

- a. algemene reserve(s)
- b. de bestemmingsreserves

In onderstaande toelichting wordt nader ingegaan op een aantal algemene en bestemmingsreserves.

Algemene reserves

Algemene reserve vaste buffer

In de nota Reserves en Voorzieningen 2011-2015 is vastgelegd dat de norm voor de Algemene reserve vaste buffer 10% van de som van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengst onroerende-zaakbelastingen (o.z.b.) bedraagt.

Ten einde zeer frequent toevoegingen en onttrekkingen aan genoemde reserve te voorkomen als gevolg van fluctuaties in de algemene uitkering en de opbrengst o.z.b. wordt een ondergrens en een bovengrens van 1% gehanteerd. Beneden de 9% moet de reserve worden gevoed en boven de 11% kan het meerdere voor incidentele doeleinden worden ingezet, met inachtneming van het gemeentelijk risicoprofiel. Uit onderstaand overzicht blijkt dat de norm van 10% overeenkomt met de omvang van de Algemene reserve vaste buffer.

bedragen x € 1.000

Norm Algemene reserve vaste buffer		Begroting 2016
Grondslag normbepaling		
Algemene uitkering uit gemeentefonds		41.612
Integratie-uitkering sociaal domein		25.719
Opbrengst Onroerende-zaakbelasting		6.908
Totaal Grondslag normbepaling		74.239
Afwijking t.o.v. norm		
Norm 10%		7.424
Algemene reserve vaste buffer per ultimo 2015		7.471
Afwijking t.o.v. norm (hoger)		- 47

Algemene reserve grondbedrijf

In paragraaf 5.7.8 wordt een overzicht gegeven van verloop van deze reserve. Voor 2015 wordt een winstneming gecalculeerd van € 232.000. De stand van de reserve komt daarmee per 1 januari 2015 op afgerond € 4,1 mln. en overtreft in geringe mate de op basis van de risicoscan noodzakelijke hoogte van de reserve.

Algemene reserve vrij besteedbaar

De Algemene reserve vrij besteedbaar bedraagt per ultimo 2019 € 1,7 mln. Daarbij is nog geen rekening gehouden met:

mutaties uit de Najaarsnota 2015:

- opzetten zorgcoöperatie € 360.000
- desintegratiekosten logopedie € 35.000
- terugstorten vanuit de bedrijfsreserve € 800.000

Eveneens is nog geen rekening gehouden met het in de raadsvergadering van 27 oktober 2015 te behandelen voorstel om de reserve Decentralisatie onderwijshuisvesting op te heffen en het saldo over te brengen naar deze reserve. Het gaat daarbij om een bedrag van ca. € 5,1 mln.(stand per 1-1-2016)

In de Najaarsnota 2015 is aangegeven dat van het gereserveerde bedrag van € 2 mln. voor de uitvoering van de strategische personeelsplanning € 0,8 mln. kan vrijvallen ten gunste van de Algemene reserve vrij besteedbaar.

Bedrijfsreserve

Het saldo van de bedrijfsreserve bedraagt per 1-1-2016 € 1.810.000. Dit saldo moet nog worden aangepast met de volgende mutaties:

- Storting ten gunste van de Algemene reserve vrij besteedbaar van € 800.000 (2e tranche) als onderdeel van de uitvoering van de strategische personeelsplanning (SPP);
- Reservering van het voor de uitvoering van het SPP resterende bedrag van € 400.000, er is al € 1,6 mln. teruggestort;
- Reservering voor het uitvoeren van het project Digipost € 110.000.

Na verwerking komt het saldo van de Bedrijfsreserve uit op € 0,5 mln.

Bestemmingsreserves

Reserve Frictie samenvoeging IGSD/NWG.

In de Najaarsnota 2015 is een beroep gedaan tot een bedrag van € 469.000 op deze reserve. Deze mutatie is niet verwerkt in de stand van deze reserve. Indien rekening wordt gehouden met deze onttrekking bedraagt het resterende saldo € 1.220.000 - € 469.000 is € 751.000.

Reserve Onderwijshuisvesting.

De reserve Onderwijshuisvesting bedraagt per 1 januari 2016 afgerond € 5,1 mln. Voor de raadsvergadering van 27 oktober a.s. ontvangt u een voorstel om deze reserve op te heffen en het saldo toe te voegen aan de Algemene reserve vrij besteedbaar.

Reserve Volkshuisvesting.

Het saldo bedraagt per 1 januari 2016 € 7,9 mln. Voor 2016 en 2017 wordt € 0,3 mln. ingezet voor de uitvoering van de wijkvisie Steenwijk-west.

4.7.2. Verloop voorzieningen

Voorzieningen worden onder meer gevormd wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde

verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Evenals bij de reserves treft u onderstaand ook een toelichting aan op de meest in het oog springende voorzieningen.

Voorziening Maatschappelijk vastgoed.

De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed op de hoogte van de voorziening heeft wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Voorziening wachtgeldten collegeleden periode 2001-2006 en 2010-2014.

Jaarlijks wordt bij de vaststelling van de jaarrekening de omvang van de voorziening op het juiste niveau gebracht. In 2014 is deze voorziening als gevolg van de collegewijziging tot het benodigde niveau bijgesteld. De verplichtingen uit de collegeperiode 2001 -2006 zijn in 2015 definitief afgerond. De voorziening heeft dan ook alleen nog betrekking op wachtgeldverplichtingen van collegeleden van de periode 2010-2014. Het saldo van de voorziening bedraagt per 1 januari 2016 € 303.000. De wachtgeldverplichtingen bedragen in 2016 en 2017 respectievelijk € 198.000 en € 105.000. Op 1 januari 2018 zal de voorziening een saldo hebben van € 0.

Voorziening Riolering (investerings).

In paragraaf 5.1.7. Rioolheffing wordt uitgebreid ingegaan op de ontwikkeling van de tarieven en de voorziening riolering.

De voorziening Riolering wordt gevormd uit vrijvallende kapitaallasten. Het dekkingspercentage voor de heffing van rioolrechten bedraagt 97,1%. Er vindt voor 2016 een uitname plaats van € 161.000. Het saldo van de reserve bedraagt ultimo 2019 € 498.000.

Voorziening Riolering (exploitatie).

Met uitzondering van de vrijvallende kapitaallasten worden de exploitatiesaldi ten laste of ten gunste van de egalisatievoorziening gebracht.

Er vindt in 2016 geen onttrekking aan de egalisatievoorziening plaats. Zoals ook bij de voorziening Riolering (investerings) is opgemerkt wordt in paragraaf 5.1.7 Rioolheffing een nadere toelichting gegeven.

Voorziening pensioen wethouders.

Op grond van de wet APPA (algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) is de gemeente verplicht om een voorziening te treffen voor wethouders teneinde hen in staat te stellen hun pensioen over te dragen aan een pensioeninstelling. Indien dit gebeurt is een eenmalige afkoopsom benodigd. Op dit moment is de gemeente voor de bestuurders die hieraan niet de voorkeur geven, na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, verplicht pensioen uit te betalen. Per 1 januari 2016 bedraagt het saldo € 933.000. In 2016 / 2017 en vanaf 2018 wordt jaarlijks € 95.000 respectievelijk € 75.000 toegevoegd aan deze voorziening. Ook deze voorziening wordt ieder jaar bij de samenstelling van de jaarrekening op basis van een actuariële berekening geactualiseerd.

5. Specifieke paragrafen

5.1. Lokale heffingen

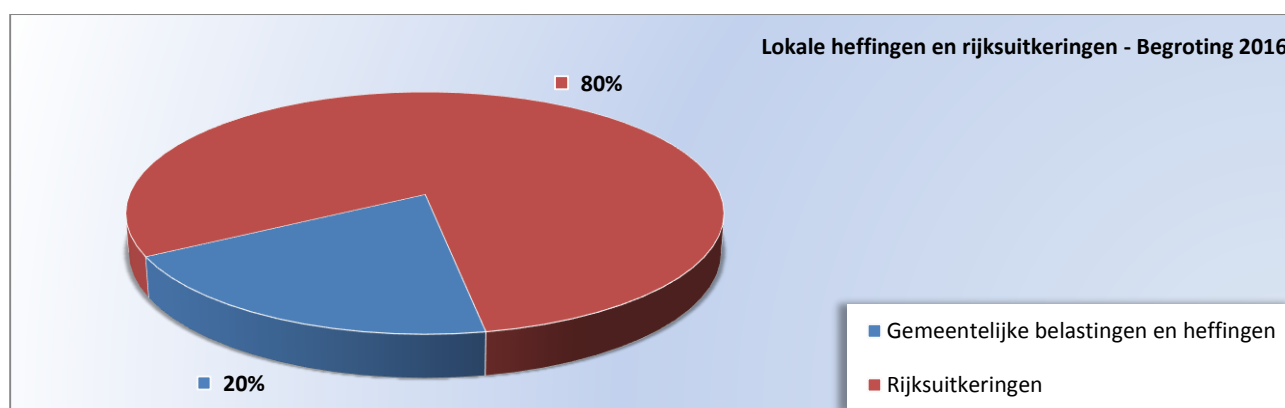
5.1.1. Inleiding

De gemeente heeft voor het goed kunnen uitvoeren van haar taken geld nodig. Een groot deel van dit geld wordt ontvangen uit “Den Haag” door middel van de zogenaamde “Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds”. Dit “Haagse” geld is echter onvoldoende om alle taken te kunnen uitvoeren. Daarom maakt de gemeente gebruik van haar bevoegdheid om inkomsten te verkrijgen via burgers en bedrijven. Dit gebeurt met behulp van onder meer lokale belastingen en heffingen.

Reeds vele jaren worden er discussies gevoerd over de omvang van het gemeentelijk belastinggebied. Dit heeft onder meer geleid tot de instelling van een commissie onder leiding van Alexander Rinnooy Kan. Deze heeft zich gebogen over een nieuwe vormgeving van de gemeentelijke financiën. Een vormgeving die de (verruimde) verantwoordelijkheid van gemeenten weerspiegelt. Inmiddels heeft de commissie een dertiental aanbevelingen uitgebracht, o.a.:

- Verbreding van de OZB en invoering van een ingezetenenbelasting met een gelijktijdige verlaging van de rijksbelasting, zodat de totale lasten voor inwoners niet stijgen.
- Meer profijt van succesvolle investeringen voor gemeenten en hun inwoners (bijvoorbeeld investeringen in winkelgebieden of bedrijventerreinen). Nu is het nog zo dat waardestijging van niet-woningen, zoals winkels en kantoren, automatisch leidt tot een lagere uitkering uit het gemeentefonds. Investerings worden daardoor feitelijk ‘afgestraft’.

In 2016 verwacht de gemeente Steenwijkerland in totaal een bedrag van bijna € 98 mln. aan inkomsten te ontvangen (gemeentelijke belastingen en heffingen en rijksuitkeringen). In onderstaande grafiek is aangegeven welk deel uit “Den Haag” komt en welk deel uit “Steenwijkerland”.

Zoals blijkt uit de grafiek vormen de lokale belastingen en heffingen zowel voor de gemeente als voor haar inwoners en ondernemers een serieuze aangelegenheid. In deze paragraaf wordt daarom stilgestaan bij de diverse aspecten die samengaan met dit onderwerp. Zo worden de uitgangspunten benoemd, die de gemeente hanteert bij het vaststellen van de tarieven. Ook wordt met behulp van tabellen de ontwikkeling getoond van de gemeentelijke belastingopbrengsten. Tenslotte wordt gekeken hoe “duur” Steenwijkerland is ten opzichte van omliggende en vergelijkbare gemeenten.

5.1.2. Belastingen en heffingen

Bij het verkrijgen van inkomsten van inwoners en ondernemers zijn gemeenten aan regels gebonden. Zo mogen gemeenten slechts een beperkt aantal belastingen heffen. Deze staan opgesomd in de Gemeentewet. Voor de tarieven geldt dat deze niet zijn gekoppeld aan de hoogte van de kosten van de gemeentelijke dienstverlening. Ook in de besteding van de belastingopbrengsten is de gemeente vrij. Voorbeelden zijn de onroerende-zaakbelasting (OZB), hondenbelasting en de toeristenbelasting. De gemeentelijke belastingen die in 2016 in de gemeente Steenwijkerland worden geheven zijn:

- Onroerende-zaakbelasting
- Hondenbelasting
- Toeristenbelasting
- Forensenbelasting

Naast belastingen rekent de gemeente heffingen. Dit zijn kosten voor individuele dienstverlening aan burgers en ondernemers. Voor de tarieven van deze heffingen geldt dat de opbrengsten de kosten van de dienstverlening op begrotingsbasis niet mogen overschrijden.

De gemeentelijke heffingen die in 2016 in de gemeente Steenwijkerland worden geheven zijn:

- Rioolrechten
- Afvalstoffenheffing
- Begraafrechten
- Overige rechten

5.1.3. Uitgangspunten

De gemeente werkt voortdurend aan een goed leefklimaat voor haar inwoners, ondernemers en bezoekers. Dit vraagt de nodige inspanningen van de gemeente. Inspanningen die veel geld kosten, getuige deze begroting. Welke bijdrage jaarlijks wordt gevraagd van de inwoners en ondernemers van Steenwijkerland bepaalt de gemeenteraad. Zij stelt namelijk de nieuwe tarieven vast voor de lokale belastingen en heffingen. De gemeenteraad heeft hierbij weliswaar een grote mate van vrijheid, maar is zich bewust dat een goed leefklimaat hand in hand gaat met een verantwoord belastingbeleid. Zo is in het collegeprogramma afgesproken, dat de tarieven van de gemeentelijke belastingen niet meer dan trendmatig worden verhoogd.

In paragraaf 4.2. hebben wij aangegeven dat voor 2016 geen trendmatige aanpassing van de tarieven wordt gehanteerd. Wel wordt voorgesteld de tarieven voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing aan te passen als gevolg van meerdere ontwikkelingen. Deze worden in het vervolg van dit hoofdstuk nader toegelicht.

5.1.4. Overzicht belastingopbrengsten

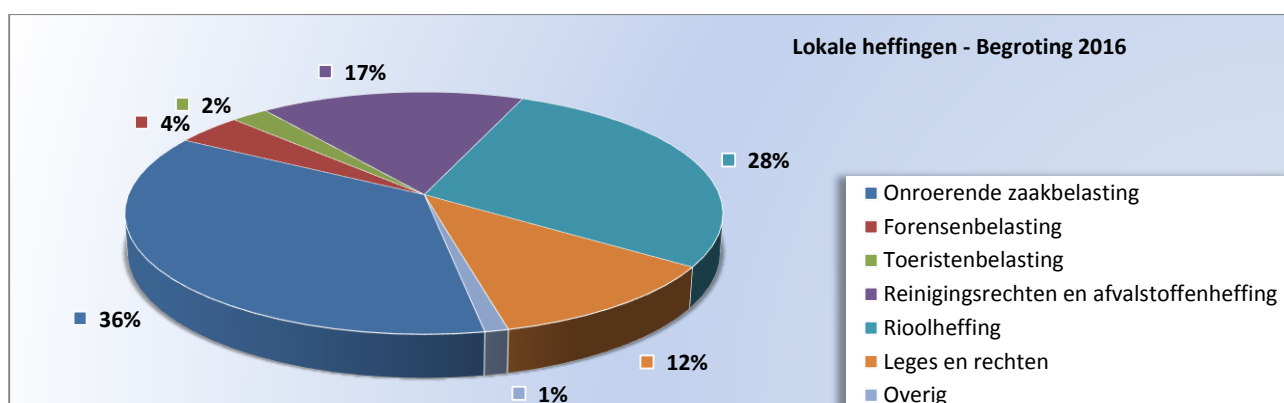
De totale opbrengst voor belastingen en heffingen in 2016 bedraagt 19,2 mln. Verwezen wordt naar onderstaande specificatie.

bedragen x € 1.000						
Lokale belastingen en heffingen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Belastingen						
Onroerende zaakbelasting eigenaren	5.655	5.747	5.786	5.791	5.785	5.786
Onroerende zaakbelasting gebruikers	1.086	1.122	1.122	1.122	1.122	1.122
Forensenbelasting	693	801	801	801	801	801
Toeristenbelasting	469	442	442	442	442	442

bedragen x € 1.000

Lokale belastingen en heffingen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Hondenbelasting	190	194	194	194	194	194
Totaal Belastingen	8.093	8.305	8.345	8.350	8.344	8.344
Heffingen						
Reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	2.128	3.176	3.171	3.171	3.171	3.171
Rioolheffing	5.547	5.405	5.426	5.480	5.535	5.590
Marktgeden	26	18	18	18	18	18
Totaal Heffingen	7.700	8.599	8.615	8.669	8.724	8.779
Leges en rechten						
Secretarieleges burgerzaken	430	446	446	446	446	446
Begraafplaatsrechten	426	433	433	433	433	433
Overige leges en rechten	722	1.258	1.359	1.408	1.458	1.458
Totaal Leges en rechten	1.578	2.138	2.238	2.288	2.338	2.338
Totaal lokale belastingen en heffingen	17.372	19.041	19.198	19.306	19.406	19.461

In onderstaande cirkeldiagram wordt het aandeel van de belastingsoorten en verschillende heffingen in het totaal van de gemeentelijke belastingen in beeld gebracht.

5.1.5. Lokale belastingdruk

Alle gemeenten in Nederland maken gebruik van hun bevoegdheid om inkomsten te verkrijgen via burgers en bedrijven. Binnen de grenzen van de wet bepalen de afzonderlijke gemeenteraden daarbij zelf welke belastingen zij heffen. Ook ten aanzien van de verschillende belastingtarieven hebben zij een grote mate van vrijheid. Dit heeft tot gevolg dat er grote verschillen zijn in de bedragen die gemeenten in rekening brengen bij hun inwoners en ondernemers. De gemeente Steenwijkerland voert een terughoudend beleid als het gaat om een meer dan trendmatige verhoging van de belastingtarieven. Voor de Afvalstoffenheffing en de Rioolrechten worden de wijzigingen in de kosten verhaald door de betreffende tarieven dienovereenkomstig aan te passen.

Voor de gemeente Steenwijkerland is de ontwikkeling van de lokale belastingdruk als volgt:

Woonlasten eigenaar en gebruiker	2015	2016	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging(%)
Eigenaar en gebruiker				
Onroerende-zaakbelastingen (eigenarendeel)	€ 209,00	€ 209,63	€ 0,63	0,3%
Afvalstoffenheffing	€ 164,68	€ 163,63	-€ 1,05	-0,6%
Rioolrechten	€ 248,75	€ 247,50	-€ 1,25	-0,5%
Woonlasten eigenaar en gebruiker	€ 622,43	€ 620,76	-€ 1,67	-0,3%
Gebruiker				
Afvalstoffenheffing	€ 164,68	€ 163,63	-€ 1,05	-0,6%
Rioolrechten	€ 248,75	€ 247,50	-€ 1,25	-0,5%
Woonlasten gebruiker	€ 413,43	€ 411,13	-€ 2,30	-0,6%

Bij de onroerende-zaakbelastingen is uitgegaan van een woning met een WOZ waarde van € 190.000 (waardepeildatum 1-1-2014). Geen rekening is gehouden met de effecten van de hertaxatie met waardepeildatum 1-1-2015.

Op basis van de COELO¹ atlas is de gemeente Steenwijkerland op de ranglijst voor 2015 t.o.v. 2014 gezakt (2014: 164^e plaats en 2015: 173^e plaats).

Ter vergelijking is een aantal omringende gemeenten in beeld gebracht voor 2015 en de plaats in de COELO atlas. Ook zijn de gemiddelde woonlasten van de provincie Overijssel en Nederland vermeld.

Woonlasten per gemeente	Woonlasten meerpersoonshuishouden	Positie
Meppel	€ 636	59
Weststellingwerf	€ 670	103
Steenwijkerland	€ 718	173
Noordoostpolder	€ 720	179
Staphorst	€ 739	221
Westerveld	€ 749	237
Zwartewaterland	€ 870	376
Provincie Overijssel	€ 731	
Nederland	€ 716	

5.1.6. Onroerende-zaakbelastingen

De wettelijke kaders van de onroerende-zaakbelastingen (OZB) zijn neergelegd in de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet en de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken kunnen twee belastingen geheven worden: een eigenaren- en een gebruikersbelasting. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de in het kader van de Wet WOZ aan de onroerende zaak toegekende waarde. Het tarief is een percentage van deze waarde. Er kunnen verschillende tarieven vastgesteld worden voor woningen en niet-woningen. Binnen deze groepen mag niet verder gedifferentieerd worden. Voor alle woningen en alle niet-woningen gelden dus dezelfde tarieven. Hiernaast kunnen verschillende tarieven vastgesteld worden voor de eigenarenbelastingen en de gebruikersbelasting.

¹ De COELO atlas wordt door het Centrum voor Onderzoek van de Economie voor Lagere Overheden uitgegeven en berekent op basis van door de gemeenten aangeleverde informatie de lasten voor de burger.

De OZB worden bestempeld als objectieve en zakelijke belastingen. “Objectief” houdt in dat het object het uitgangspunt van de heffing vormt en niet het subject (de persoon). Het feit dat het object, de onroerende zaak, binnen de gemeente is gelegen is bepalend, met de aard van de belastingplichtige wordt geen rekening gehouden. Met “zakelijk” wordt bedoeld dat de persoonlijke omstandigheden van de belastingplichtige geen invloed hebben op de hoogte van de belastingen.

De raming van de onroerende-zaakbelasting is ten opzichte van de Programmabegroting 2015-2018 met 0,3% naar boven bijgesteld. Voor een nadere toelichting op deze stijging van het tarief wordt verwezen naar 5.1.7. Rioolheffing. Daarnaast is rekening gehouden met een toename van het aantal woningen in 2015.

Op dit ogenblik wordt de laatste hand gelegd aan de hertaxatie van het WOZ bestand met waardepeildatum 1 januari 2015. In de raadsvergadering van 8 december 2015 worden nadere voorstellen gepresenteerd over de tarieven voor 2016. Uitgangspunt daarbij is een gelijkblijvende opbrengst. Een daling van de waarde van het totale woningbestand leidt dan tot een gelijke stijging van de tarieven en omgekeerd.

5.1.7. Rioolheffing

In oktober 2015 wordt het nieuwe Gemeentelijk Watertakenplan vastgesteld. Dit is een gezamenlijk plan van de 6 gemeenten in de regio Reest en Wieden en het waterschap. In dit Gemeentelijk Watertakenplan is een tariefstijging vanaf 2017 vastgelegd van 1% cumulatief tot en met 2021 en vanaf 2022 0,4% cumulatief tot en met 2024. Vanaf 2025 is geen tariefstijging meer voorzien.

Deze stijging is exclusief de doorvoering van onderstaand bezuinigingsvoorstel om de rente over de boekwaarde te berekenen per 1 juli in plaats van per 1 januari. Dit voordeel bedraagt circa € 27.000 structureel.

Voorgesteld wordt om het voordeel in te zetten om de tarieven met 0,5% te verlagen. Hier tegenover staat een verhoging van de OZB, waarmee een bezuiniging voor de begroting kan worden gerealiseerd.

Op basis hiervan daalt het tarief t.o.v. 2015 met € 1,25, oftewel 0,5% inclusief inflatie. Het tarief komt voor 2016 op € 247,50.

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling baten en lasten Riolerig	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Lasten	- 5.598	- 5.587	- 5.658	- 5.711	- 5.768
Baten	5.405	5.426	5.480	5.535	5.590
Saldo	- 193	- 161	- 178	- 176	- 178
Dekkingspercentage 2015-2018	96,6%	95,4%	94,7%	94,2%	94,2%
Dekkingspercentage 2016-2019		97,1%	96,9%	96,9%	96,9%
Tarief woning nominaal (€)	€ 248,75	€ 247,50	€ 250,00	€ 252,50	€ 255,00
Tarief in % (2014 = 100)	99,0%	98,5%	99,5%	100,5%	101,5%

N.B. Als referentietarief is uitgegaan van een eigen woning, dus de som van het eigenarendeel en het gebruikersdeel, zijnde € 251,26.

Egalisatievoorziening riolering investeringen

De egalisatievoorziening riolering investeringen is gevormd uit de vrijvallende kapitaallasten. Binnen de voorziening mag worden gespaard voor vervangingsinvesteringen. Bij de samenstelling van de jaarrekening worden vrijvallende kapitaallasten gestort in de voorziening.

bedragen x € 1.000

Voorziening riolering (investeringen)	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Stand per 1 januari	1.298	1.191	1.030	852	676
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	- 108	- 161	- 178	- 176	- 178
Stand per 31 december	1.191	1.030	852	676	498

Egalisatievoorziening riolering exploitatie

In de nota Reserves en Voorzieningen 2011-2015 is ten aanzien van de omvang van de egalisatievoorziening bepaald dat een negatieve ondergrens van 5% en een positieve bovengrens van 10% van de inkomsten moet worden gehanteerd v.w.b. de omvang van de voorziening. Bovendien mag de voorziening maximaal 3 jaar negatief staan. De ondergrens bedraagt 5% van € 5.426.000 en is € 271.000, terwijl de bovengrens 10% is dan € 543.000 bedraagt. De voorziening beweegt zich weliswaar beneden deze grens, echter het gaat hier om een geringe afwijking.

bedragen x € 1.000

Voorziening riolering (exploitatie)	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Stand per 1 januari	445	191	191	191	191
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	- 255	-	-	-	-
Stand per 31 december	191	191	191	191	191

5.1.8. Afvalstoffenheffing

Ontwikkeling baten en lasten 2016

Voor 2016 zijn de uitgaven met 1,25% verlaagd. Hiervan is afgeweken voor zover de ROVA bij de gemeente andere tarieven in rekening brengt.

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling baten en lasten Afval	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Lasten	- 3.831	- 3.500	- 3.199	- 3.198	- 3.180
Baten	3.155	3.151	3.151	3.151	3.151
Saldo	- 676	- 350	- 49	- 48	- 30
Dekkingspercentage 2015-2018	82,4%	90,1%	99,3%	99,3%	99,3%
Dekkingspercentage 2016-2019		90,0%	98,5%	98,5%	99,1%
Tarief woning nominaal (€)	€ 168,68	€ 163,63	€ 163,63	€ 163,63	€ 163,63
Tarief in % (2014 = 100)	91,5%	91,0%	91,0%	91,0%	91,0%

N.B. Als referentietarief (2014) is uitgegaan van de vaste kosten en de gemiddelde variabele kosten per aansluiting zijnde € 179,90 (2014).

Zoals uit de tabel kan worden afgeleid, vindt in 2016 een daling van de gemiddelde kosten per aansluiting plaats van € 164,68 naar € 163,63 (0,6%). Dit betekent een daling van de tarieven voor het 7^e opeenvolgende jaar. Hieronder vindt u de ontwikkeling van de tarieven sinds 2010:

	Vast tarief	Variabel tarief	Totaal tarief	Dekkings %	Aantal ledigingen
2010	€ 100,83	€ 123,39	€ 224,22	95,7%	15 grijs/4 groen
2011	€ 91,45	€ 118,17	€ 209,62	95,7%	11 grijs/4 groen
2012	€ 112,78	€ 95,80	€ 208,58	89,3%	10 grijs
2013	€ 108,16	€ 95,42	€ 203,58	88,0%	10 grijs
2014	€ 110,12	€ 69,78	€ 179,90	88,4%	7 grijs
2015	€ 138,00	€ 26,68	€ 164,68	82,4%	23 zakken
2016	€ 142,75	€ 20,88	€ 163,63	90,0%	18 zakken

Het vaste tarief stijgt met € 4,75. Deze stijging wordt veroorzaakt doordat niet de gehele bezuinigingstaakstelling van € 191.500 kon worden ingevuld en doordat het minder aanbieden van zakken ook leidt tot minder inkomsten. Dit laatste kan niet geheel worden gecompenseerd door lagere kosten voor restafval. Dit komt doordat er ook afval verdwijnt in andere afvalstromen zoals GFT, papier en kunststof. Deze afvalstromen zijn niet gratis.

Vanaf 2017 staat nog een bezuinigingstaakstelling binnen afval open van € 200.000. In de Programmabegroting 2015-2018 was dit nog € 383.000. Een flink deel van de bezuinigingstaakstelling is dus ingevuld. Belangrijkste maatregelen zijn geweest:

- het verlagen van de vergoeding voor de kringloop van € 7 naar € 4 per aansluiting;
- het schrappen van het gratis brengen van tuinafval op een aantal vaste momenten;
- het laten vallen door de ROVA van de zogenaamde ROVA-index (evenals de afgelopen jaren heeft de ROVA geen indexatie op de tarieven toegepast).

Op dit moment wordt nog druk overlegd met de ROVA over de invulling van het restant. Daarnaast wordt ook de eigen bedrijfsvoering onder de loop genomen.

Doordat het gemiddeld aantal zakken daalt met 5 (op basis van ervaringscijfers) ontstaat een voordeel op het variabel tarief van € 5,80 (5 x € 1,16). Per saldo ontstaat er dus een voordeel van € 1,05 (€ 5,80 - € 4,75).

Ontwikkeling egalisatievoorziening Reiniging

Zoals in bijgaande tabel is weergegeven vindt per saldo in 2016 een storting plaats van € 450.000. In 2016 wordt er een eenmalig bedrag uitgekeerd van ca. € 800.000 voor de verkoop van het CV kapitaal Essent. Binnen de reguliere bedrijfsvoering zijn de uitgaven echter hoger dan de inkomsten (nadeel van € 350.000 wegens niet 100% kostendekkend). Het verloop van de egalisatievoorziening laat zien dat er de afgelopen jaren veel is onttrokken. De oorzaak is met name dat er geld is terugbetaald aan de burger omdat er minder ledigingen waren dan was begroot, de investeringen in ondergrondse containers en doordat het kostendekkingspercentage de afgelopen jaren op ca. 90% heeft gelegen.

In de nota Reserves en Voorzieningen 2011-2015 staat vermeld dat de egalisatievoorziening Reiniging een negatieve ondergrens en een positieve bovengrens kent van respectievelijk 5% en 10% van de jaarlijkse

inkomsten en bovendien maximaal 3 jaar negatief mag staan. De ondergrens bedraagt 5% van € 3.150.000 en is € 158.000, terwijl de bovengrens 10% is dan € 315.000 bedraagt. Dit betekent dat we ons meerjarig net boven de bovengrens bewegen. Gezien het feit dat er nog een taakstelling binnen afval staat, achten wij dit aanvaardbaar.

bedragen x € 1.000

Egalisatievoorziening reiniging	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Stand per 1 januari	841	26	476	428	380
Toevoeging	168	416	416	416	416
Onttrekking	- 983	- 766	- 465	- 464	- 446
Saldo	26	- 324	428	380	350
CV kapitaal Essent uitkering		800			
Stand per 31 december	26	476	428	380	350

5.1.9. Lijkbezorging

Ten opzichte van de Programmabegroting 2015-2018, jaarschijf 2016 is het dekkingspercentage gestegen met 1,2%, en is nu 45,5%. Dit komt doordat de uitgaven budgetten met 1,25% zijn verlaagd en een lagere doorbelasting.

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling baten en lasten Lijkbezorging	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Lasten	- 965	- 953	- 948	- 929	- 924
Baten	433	433	433	433	433
Saldo	- 532	- 519	- 515	- 496	- 491
Dekkingspercentage 2015-2018	44,3%	44,3%	44,3%	45,1%	45,1%
Dekkingspercentage 2016-2019		45,5%	45,9%	47,0%	47,2%
Tarief in % (2014 = 100)	100,9%	100,9%	100,9%	100,9%	100,9%

5.1.10. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

De gemeente Steenwijkerland verleent voor 100% kwijtschelding aan de burger voor de volgende belastingsoorten:

- afvalstoffenheffing (voor de vaste component en voor het aanbieden van maximaal 13 zakken a € 1,16)
- rioolrechten
- onroerende-zaakbelasting

Honorering van een kwijtscheldingsverzoek is met name afhankelijk van het inkomen, het vermogen en de uitgaven van de aanvrager.

De aanvragen worden beoordeeld op basis van de door het Rijk vastgestelde normen en richtlijnen (Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990).

De budgetten voor kwijtschelding zijn verdisconteerd in de tarieven van de betreffende belastingsoorten. In vergelijking met 2015 verwachten wij een stabiel aantal (geheel of gedeeltelijk) toe te wijzen kwijtscheldingsverzoeken. Dit is gebaseerd op de tot op heden gehonoreerde verzoeken (stand per 1 juli 2015) en de verwachting voor het restant van dit jaar.

bedragen x € 1.000					
Kwijtscheldingsverzoeken	Rekening 2013	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017
Bedrag	- 245	- 225	- 215	- 228	- 228
Aantal (deels) gehonoreerde verzoeken	900	906	865	865	865

Jaarlijks wordt een steekproef gehouden onder de groep huishoudens die elk jaar automatisch kwijtschelding ontvangen. Criterium daarbij is dat als iemand gedurende 2 achtereenvolgende jaren kwijtschelding heeft ontvangen, hij/zij geen aanvraag meer hoeft in te dienen.

5.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

5.2.1. Algemeen

Op basis van een goede en betrouwbare risicocontrol kan tot een juiste analyse, beoordeling en beheersing van de risico's worden gekomen. Daarbij is het van belang dat het optreden van risico's op de uitvoering van het bestaande beleid en de bestaande voorzieningen geen invloed heeft. De risico's moeten onlosmakelijk deel uitmaken van de beleidsprocessen. Hoewel in de afgelopen jaren reeds de nodige aandacht is besteed aan risicocontrol moeten wij constateren dat het bewust denken in risico's als onderdeel van de beleidsprocessen nog verder moeten worden ontwikkeld. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt hierop nader ingegaan.

De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is. Dit is van belang wanneer er zich een financiële tegenvaller voordoet. Door aandacht voor het weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen. De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:

- a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- b. een inventarisatie van de risico's;
- c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

5.2.2. Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente de beschikking heeft, c.q. kan beschikken om onverwachte tegenvallers op te vangen mochten deze zich voordoen.

De weerstandscapaciteit van de gemeente Steenwijkerland is als volgt opgebouwd:

Algemene reserve

In de nota "Reserves en voorzieningen 2011-2015" is aangegeven dat de Algemene reserve vaste buffer uitsluitend kan worden ingezet voor uitzonderlijke situaties (soort ijzeren voorraad voor het opvangen van calamiteiten). De omvang van deze reserve bedraagt per ultimo 2016 € 7,5 mln.

In de nota "Weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Steenwijkerland 2006" zijn de criteria vermeld die de gemeente hanteert voor de berekening van het weerstandsvermogen, te weten:

1. Onroerende-zaakbelasting (OZB)
2. Onvoorzien

1. Onroerende-zaakbelasting (OZB)

De onbenutte belastingcapaciteit wordt gerelateerd aan de norm die het Rijk hanteert voor toelating tot artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet (FVW).

Indien het normtarief van het Rijk hoger is als het door de gemeente Steenwijkerland gehanteerde gemiddelde tarief is er sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Het Rijk heeft het normtarief in de mei-circulaire voor toelating tot artikel 12 van de FVW vastgesteld op 0,1889% van de WOZ waarde.

Voor 2016 bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit afgerond € 3,4 mln. en is als volgt gespecificeerd.

Onbenutte belastingcapaciteit 2016	WOZ waarde	Bedrag
WOZ waarde woningen	3.675.500.000	
WOZ waarde niet-woningen eigenaar	958.700.000	
WOZ waarde niet-woningen gebruiker	843.200.000	
Totaal	5.477.400.000	
Percentage art.12 Financiële Verhoudingswet (FVW)	0,1889%	
Maximale opbrengst volgens art.12 FVW		10.346.809
Totale opbrengst 2016		6.908.000
Onbenutte belastingcapaciteit		3.438.809

2. Onvoorzien

In de Programmabegroting 2012-2015 was voor onvoorziene uitgaven structureel € 45.000 (€ 1,00 per inwoner) geraamd. Bij de bezuinigingsbesprekingen is genoemd budget geschrapt.

De totale weerstandscapaciteit per inwoner bedraagt:

bedragen x € 1.000

Weerstandscapaciteit	Begroting 2015	Begroting 2016
Weerstandscapaciteit vermogen		
Algemene reserve vaste buffer	6.571	7.471
Weerstandscapaciteit exploitatie		
Onbenutte belastingcapaciteit	2.735	3.464
Totaal weerstandscapaciteit (incidenteel en structureel)	9.306	10.935
Aantal inwoners	43.216	43.216
Weerstandscapaciteit per inwoner	215	253

5.2.3. Inventarisatie risico's

In dit hoofdstuk worden de risico's vermeld die tot het moment van het aanbieden van de programmabegroting bekend zijn. In dit verband wordt onder risico verstaan "alle voorzienbare risico's,

waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die niet van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie”.

De risicokans is uitgedrukt in klassen. Aan deze klassen is een rekenpercentage per risico gekoppeld.

Vervolgens is een indeling gemaakt van de geldgevolgen.

Rekenpercentage	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%	Zeër hoog 75-100%
Rekenpercentage per risico	20%	40%	60%	80%

Voor de volledigheid is de categorie zeer hoog opgenomen. Beleidsmatig zou een keuze gemaakt moeten worden om zodanig maatregelen te nemen, dat deze categorie niet voorkomt. Deze categorie is dan ook niet in het risicoprofiel opgenomen.

bedragen x € 1.000

Risicoprofiel	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Omvang risico: < € 200.000			
Zwembad en sporthal de Waterwijk			185
Minimabeleid	89		
GOV United		150	
Uitwijkproject	90		
Totaal omvang risico: < € 200.000	179	150	185
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000			
Participatiewet		p.m.	
Wet Maatschappelijke Ondersteuning		p.m.	
Jeugdzorg		p.m.	
Achterstallig onderhoud openbare ruimte		250	
Invoering vennootschapsbelasting		p.m.	
Totaal omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	250	-
Omvang risico: > € 500.000			
Diverse investeringsprojecten			2.240
Planshade gemeentelijke bestemmingsplannen		550	
Wet Werk en Bijstand			2.155
Wettelijk opgelegde fysieke RUD i.p.v. netwerkvariant	p.m.		
Vermindering legesinkomsten door herschikken verantwoordelijkheid bouwbesluit			250
Rentenadelen a.g.v. een voorgenomen besluit commissie BBV Grondexploitatie per 1-1-2016			600
Ontwikkeling Algemene uitkering uit het gemeentefonds		p.m.	
Totaal omvang risico: > € 500.000	-	550	5.245

bedragen x € 1.000

Risicoprofiel	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Omvang risico			
Omvang risico: < € 200.000	179	150	185
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	250	-
Omvang risico: > € 500.000	-	550	5.245
Totaal omvang risico	179	950	5.430
Rekenpercentage	20%	40%	60%
Omvang risico x rekenpercentage			
Omvang risico: < € 200.000	36	60	111
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	100	-
Omvang risico: > € 500.000	-	220	3.147
Totaal omvang risico x rekenpercentage	36	380	3.258

Korte toelichting.

Conform het in 2013 gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten (BBV) is de benaming van de paragraaf aangeduid als “Weerstandsvermogen en Risicobeheersing”. Met deze verandering wil het Rijk de aandacht vestigen op het belang van een adequate risicobeheersing, zodat de paragraaf ook voldoende inzicht geeft in de niet-financiële maatregelen, die worden getroffen om de kans van optreden van geïdentificeerde risico's te beperken. Wij hebben hieraan invulling gegeven door naast een omschrijving van het risico ook aandacht te besteden aan de impact van het risico en de te treffen beheersmaatregelen. In aansluiting hierop zijn voor de diverse lopende projecten op basis van de Risman methode de risico's in beeld gebracht. Evenals bij de grondexploitaties wordt een onderscheid gemaakt in algemene en projectspecifieke risico's. Bij algemene risico's moet worden gedacht aan juridische, technische, ruimtelijke, maatschappelijke, organisatorische en financiële risico's.

Risico: Zwembad en sporthal de Waterwijck	
Omschrijving risico	In 2015 is er veel gesproken over de zwembaden. Over het jaar 2014 was er sprake van een exploitatietekort. Ook voor 2015 lijkt er voor de stichting een tekort te ontstaan van circa € 185.000.
Impact	Het overschrijdingsrisico wordt ingeschat op genoemd bedrag.
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring via de P&C cyclus.

Risico: Minimabeleid	
Omschrijving risico	Uitkeringen bijzondere bijstand en minimabeleid zijn zogenaamde open eind financieringen. Afhankelijk van het aantal aanvragen en hoogte van de uitkeringen kunnen er onder- dan wel overschrijdingen plaatsvinden.
Impact	Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat op 10%, in de categorie laag.

(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring via de P&C cyclus en tussentijdse rapportages van de IGSD.
----------------------	--

Risico: GovUnited	
Omschrijving risico	Als gevolg van het lidmaatschap van de stichting GovUnited lopen we een financieel risico. Door het contract met GovUnited te beëindigen wordt dit geminimaliseerd. Het contract met GovUnited wordt per 13-10-2016 beëindigd. Het financieel risico wordt hierdoor beperkt.
Impact	In de begroting is rekening gehouden met het mogelijke financiële risico dat we lopen.
(Beheers)maatregelen	GovUnited is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de software componenten CMS, PDC, Antwoordportaal, Zaaksysteem en het DMS. Met de leverancier Greenvalley worden nieuwe contracten aangegaan zodat het beheer en de hosting per oktober 2016 van de betreffende applicaties gewaarborgd zal zijn.

Risico: Uitwijkproject	
Omschrijving risico	Steenwijkerland is voor het voortbestaan steeds afhankelijker van haar ICT en ICT leveranciers. Voor de continuïteit van de dienstverlening, het veiligstellen van de gemeentelijke gegevens en om onze wettelijke verplichtingen rond basisregistratie te kunnen nakomen zijn een uitwijklocatie en goed leveranciersbeleid noodzakelijk. De uitwijk wordt in samenwerking met Meppel gerealiseerd. Beide partijen hebben op directieniveau een intentieverklaring ondertekend.
Impact	Bij het uitblijven van de uitwijk lopen dienstverlening, basisregistratie en gemeentelijke gegevens het risico uit te vallen of verloren te gaan.
(Beheers)maatregelen	De uitwijk voorziening in Meppel wordt gerealiseerd in Q4 2015 en Q1 2016.

Risico: Participatiewet	
Omschrijving risico	De invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015 is gepaard gegaan met een forse korting op het beschikbare rijksbudget.
Impact	Ook al lijkt de economie zich iets te herstellen, er is nog steeds sprake van een economisch moeilijke tijd. Er is een ruime risicokans dat het beschikbare budget niet toereikend zal zijn, ondanks de voorgestelde maatregelen.

(Beheers)maatregelen	Er is een plan van aanpak opgesteld dat moet leiden tot een forse uitstroom van het aantal WWB'ers naar werk. Periodieke monitoring via de P&C cyclus.
----------------------	---

Risico: Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)

Omschrijving risico	Op 1 januari 2015 is de nieuwe Wmo in werking getreden. Met deze wetswijziging zijn er nieuwe taken naar de gemeente gekomen met daarbij behorende (gekorte) budgetten. Voor de langere termijn is de hoogte van de rijksvergoeding voor de uitvoering van de Wmo een groot risico. Vanaf 2016 wordt er gewerkt op basis van een objectief verdeelmodel (met ingroeipad). Uit de meicirculaire van 2015 is gebleken dat de gemeente in 2016 € 900.000 minder van het rijk ontvangt dan in de begroting was meegenomen. Dit bedrag loopt op tot 2,1 miljoen in 2019. Ook de extramuralisering van de zorg levert risico's op. Geleidelijk komen steeds minder mensen in aanmerking voor zorg in een intramurale setting. Hiermee wordt een groter beroep op de gemeente gedaan en wijzigt ook de aard en intensiteit van de hulpvraag aan de gemeente. De laatste risicofactor binnen de Wmo ligt in het verlengde van de schoonmaakondersteuning. In diverse gemeenten heeft de keuze om de eenvoudige schoonmaakondersteuning als een algemene voorziening aan te bieden, geleid tot rechtszaken. Het is te verwachten dat jurisprudentie op dit onderwerp de komende tijd nog zal toenemen. De effecten van deze jurisprudentie zijn financieel niet in te schatten.
Impact	De risicokans wordt als ruim inschat, zonder dat hier op dit moment bedragen aan gekoppeld kunnen worden.
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring van de uitgaven via de P&C cyclus. Formuleren van een inkoopkader waarin bezuinigingsmogelijkheden zijn meegenomen. Formuleren van beleidsplan Transformatie waarin mogelijk 'dure' zorg wordt ingeruild voor algemene voorzieningen.

Risico: Jeugdzorg

Omschrijving risico	Op 1 januari 2015 is de Jeugdwet in werking getreden. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de gehele jeugdzorg bij de gemeenten gelegd. De hiermee gepaard gaande budgetten zijn (met een forse korting) overgeheveld naar de gemeente, voornamelijk gebaseerd op historisch uitgaven. Uit de meicirculaire van 2015 is gebleken dat de gemeente in 2016 € 477.000 minder van het rijk ontvangt dan in de begroting was meegenomen. Andere risico's in relatie tot de jeugdzorg bestaan uit: - De geringe invloed van de gemeenten op het zorgvolume bij de GGZ ivm verwijzing door huisartsen, medisch specialisten en jeugdartsen - De regionale vereveningsafspraken met de 10 andere gemeenten in de BVO Jeugdzorg IJsselland.
---------------------	---

Impact	De risicokans wordt als ruim inschat, zonder dat hier op dit moment bedragen aan gekoppeld kunnen worden.
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring van de uitgaven via de P&C cyclus. Formuleren van een inkoopkader waarin bezuinigingsmogelijkheden zijn meegenomen. Formuleren van beleidsplan Transformatie waarin mogelijk 'dure' zorg wordt ingeruild voor algemene voorzieningen.

Risico: Achterstallig onderhoud openbare ruimte

Omschrijving risico	Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte wordt gebruik gemaakt van speciale computerprogramma's. De afgelopen jaren in hard gewerkt aan het op orde brengen van deze programma's. Ondertussen is het gehele areaal ingevoerd. D.m.v. inspecties wordt de staat van onderhoud bepaald. Op basis van deze gegevens wordt de besteding van het jaarlijkse onderhoudsbudget bepaald. Het risico van schade als gevolg van achterstallig onderhoud is afhankelijk van de gekozen frequentie van inspecteren. Voor de frequentie die op dit moment wordt gehanteerd is een schade van 4% van het onderhoudsbudget reëel. Het totale onderhoudsbudget bedraagt ongeveer € 6 mln., zodat rekening moet worden gehouden met een bedrag van afgerond € 250.000.
Impact	Financieel
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring en rapporteren in tussenrapportages.

Risico: Invoering vennootschapsbelasting

Omschrijving risico	Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen van toepassing. Belangrijke doelstelling van de wet is het realiseren van een fiscaal gelijk speelveld tussen overheids- en private ondernemingen. De nieuwe wet beoogt niet alle activiteiten van de gemeente in de heffing te betrekken maar slechts die activiteiten waarmee de gemeente deelneemt aan het economisch verkeer en in concurrentie treedt met de private sector. Daartoe heeft een inventarisatie plaatsgevonden, waarbij de gemeente zelfstandig heeft getoetst welke van haar activiteiten op basis van de huidige stand van de wetgeving en de huidige vorm van de organisatie (waarschijnlijk) als een belastingplichtige activiteit moeten worden aangemerkt. Een deel van het grondbedrijf zal vrijwel zeker belastingplichtig worden. De inventarisatie van al het eigen vastgoed is nog niet
---------------------	---

	compleet. Van belastingplicht bij vastgoedobjecten is mogelijk sprake bij een aan de commercie gelijk te stellen verhuur waarmee tevens winst wordt behaald.
Impact	De invoering van de Vpb zal een flinke investering vergen voor de gemeente door de extra (structurele) werkzaamheden, benodigde inhuur van externe adviseurs en opleidingen van personeel. De opbrengsten van het grondbedrijf worden per 2016 in de aangifte vennootschapsbelasting opgenomen. Tevens dient het aan deze activiteiten toe te rekenen vermogen (activa en passiva) te worden gewaardeerd op de fiscale openingsbalans. Het te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting op de grondexploitaties is op korte termijn beperkt. Naarmate er tijd verstrijkt neemt het risico op een hoger te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting toe.
(Beheers)maatregelen	De toerekening van kosten en financieringslasten zal zodanig aangepast worden dat het fiscale resultaat op een juiste manier kan worden vastgesteld. In 2016 zal richting belastingdienst duidelijk gemaakt moeten worden welke verschillende onderdelen naar onze mening belastingplichtig zijn en op welke wijze de gemeente haar administratie heeft ingericht.

Risico: Diverse investeringsprojecten	
Omschrijving risico	Evenals bij de grondexploitaties zijn voor de lopende investerings-projecten op basis van de Risman methode de risico's in beeld gebracht. Projecten waar de grootste risico's worden gelopen zijn: - gele gebieden Ossenzijl en Scheerwolde; - Voorpoort te Vollenhove; - Steenwijkerdiep. De risico's zijn met name gelegen in de vertraging van de uitvoering van de plannen.
Impact	Naast financiële risico's kennen deze projecten ook technische, organisatorische en economische risico's als gevolg van het nakomen van afspraken met andere belanghebbenden.
(Beheers)maatregelen	Nieuwe contractuele afspraken met belanghebbenden.

Risico: Planschade bestemmingsplannen	
Omschrijving risico	Vanwege de actualisatie van bestemmingsplannen, waarbij de gemeente de initiatiefnemer is, kan eventuele planschade door gewijzigde bestemming worden verhaald op de initiatiefnemer. De meerderheid van de bestemmingsplannen is inmiddels geactualiseerd, maar de meest kritische (buitengebied en Giethoorn) moeten nog.

	Het risico is beperkt (categorie laag) omdat de actualisatie plaatsvindt in goed overleg met de omgeving en significante ontwikkelplannen voor derden niet worden meegenomen. Deze volgen een eigenstandig bestemmingsplanstraject, waarbij planschaderisico bij betrokken derden wordt neergelegd.
Impact	Financiële claims van belanghebbenden bij de vaststelling van de bestemmingsplannen worden ingeschat op maximaal € 550.000.
(Beheers)maatregelen	De reserve planschade dient als eerste financiële buffer om eventuele claims op te vangen. Bij de vaststelling van bestemmingsplannen waarbij het planschaderisico bij de gemeente ligt wordt standaard een inschatting planschaderisico gemaakt.

Risico: Wet Werk en Bijstand

Omschrijving risico	Sinds 2004, met de inwerkingtreding van de WWB, is de gemeente volledig financieel verantwoordelijk voor het bijstandsgedeelte van de wet. Het in de begroting opgenomen te ontvangen budget betreft een voorlopig inschatting van hetgeen door het rijk toegekend gaat worden. In oktober van het begrotingsjaar wordt het definitieve budget pas bekend gemaakt. De hoogte van het budget is afhankelijk van de conjuncturele ontwikkelingen op landelijk niveau. Bij minder verstrekte bijstandsuitkeringen dan van te voren is ingeschat wordt het budget naar beneden bijgesteld, bij meer verstrekte bijstandsuitkeringen wordt het budget naar boven bijgesteld. In de begroting 2016 wordt er verder rekening mee gehouden dat er gemiddeld 775 bijstandsuitkeringen worden verstrekt. Het geschatte gemiddelde bedrag van een verstrekte uitkering bedraagt € 13.900 per jaar. Deze aannames kunnen in werkelijkheid afwijken.
Impact	Ingeschat wordt dat de gemeente een risico loopt van 10% van het begrote te ontvangen rijksbudget (€ 10.622.000), met een ruime risicokans. De afwijking op de uitkeringen wordt berekend op 10% van het bedrag dat is opgenomen aan te verstrekken uitkeringen (€ 10.927.000), ook met een ruime risicokans.
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring via de P&C cyclus en tussentijdse rapportage van de IGSD.

Risico: Wettelijk opgelegde fysieke RUD i.p.v. netwerkvariant

Omschrijving risico	Het functioneren van alle RUD's is geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat de netwerk-RUD's, zoals die waar Steenwijkerland onderdeel van uit maakt, op dit moment niet onderdoen voor de fysieke RUD's. Voor de lange termijn wordt echter gevreesd dat het ontbreken van een rechtspersoonlijkheid en daarmee de mogelijkheid bepaalde rechtshandelingen te verrichten, tot complicaties zal leiden. Ook het feit dat medewerkers nog bij het bevoegd gezag zitten en daarmee niet gegarandeerd onafhankelijk kunnen werken is een zorg. De
----------------------------	--

	evaluatie sluit daarmee aan bij het standpunt van de staatssecretaris. Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is duidelijk geworden dat de staatssecretaris haar standpunt niet zal wijzigen, zodat de noodzaak tot het omschakelen naar een RUD op basis van een Gemeenschappelijke Regeling voor de uitvoering van het Basistakenpakket wel haast zeker is.
Impact	Een fysieke RUD zal er toe leiden dat de medewerkers in dienst treden van de RUD en zo mogelijk zullen worden gehuisvest op een centrale plaats.
(Beheers)maatregelen	De RUD gaat een aantal scenario's uitwerken. Op basis van die scenario's zal de impact, maar ook de wijze van aansluiting door Steenwijkerland, moeten worden beoordeeld

Risico: Vermindering legesinkomsten door herschikken verantwoordelijkheid bouwbesluit

Omschrijving risico	Minister Blok heeft een wetsvoorstel in voorbereiding om de verantwoordelijkheden in de bouwketen te wijzigen. De verantwoordelijkheid voor het toetsen aan en het toezicht houden op het bouwbesluit, komt daarmee volledig bij de markt te liggen. Deze wijziging zal gefaseerd ingevoerd gaan worden, waarbij in 1 ^e instantie alleen de eenvoudige bouwwerken onder de nieuwe wet Kwaliteitsborging Bouw zullen vallen. De handhaving blijft een taak voor de overheid. Volgens de huidige stand van zaken zal het wetsvoorstel medio / eind 2016 van kracht worden. De leges die geïnd worden voor dit deel komen te vervallen.
Impact	De impact kan nog niet volledig worden voorzien. Het is in ieder geval een financieel risico. Wat de juridische risico's worden zal nog moeten blijken omdat de verantwoordelijkheden nog onduidelijk zijn.
(Beheers)maatregelen	Ontwikkelingen worden op de voet gevolgd. De raad wordt na het vaststellen van het wetsvoorstel nader geïnformeerd.

Risico: Rentenadelen als gevolg van een voorgenomen besluit commissie BBV Grondexploitatie per 1-1-2016

Omschrijving risico	De commissie BBV heeft een <u>voorgenomen</u> besluit gepubliceerd van een aanpassing van de BBV voorschriften op het onderdeel grondexploitaties per 1-1-2016. De gemeenten worden mogelijk verplicht om een lager rentepercentage voor de grondexploitatie toe te rekenen.
Impact	Op basis van huidige inzichten zal het rentenadeel € 600.000 per jaar bedragen. Het geeft een éénmalig positiever beeld over de grondexploitaties, maar heeft structurele nadelige gevolgen voor de algemene dienst.
(Beheers)maatregelen	Aangezien het om een voorgenomen besluit gaat is in de begroting nog geen rekening gehouden met dit financiële nadeel.

Risico: Ontwikkeling Algemene Uitkering	
Omschrijving risico	De inkomsten uit de Algemene Uitkering hebben de afgelopen jaren geen enkele stabiliteit laten zien. Het ene moment is er een flinke tegenvaller, korte termijn later gevolgd door een flinke meevaller. Het is dan ook zeer lastig hier iedere keer op te anticiperen.
Impact	Aangezien de gemeente voor een groot gedeelte afhankelijk is van de inkomsten uit de Algemene Uitkering en er iedere keer flinke bijstellingen zijn, kan het betekenen dat iedere keer het beleid moet worden bijgesteld.
(Beheers)maatregelen	Het iedere keer weer bijstellen van de begroting na de ontvangst van nieuwe circulaire's.

5.2.4. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Nu de weerstandscapaciteit is bepaald en de omvang van de te lopen risico's kunnen beide met elkaar worden geconfronteerd. Ook al is de omvang van een risico niet exact te becijferen, in ieder geval hebben we ze als p.m. benoemd, zodat inzicht ontstaat in welke risico's de gemeente loopt. Daarbij kunnen zich de volgende scenario's voordoen:

uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit > 1, er is onvoldoende weerstandscapaciteit aanwezig
 uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit < 1, er zijn overtollige middelen (die alternatief kunnen worden aangewend)
 uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit = 0, risico's en middelen zijn voldoende (wordt meer beschouwd als een theoretische situatie).

Op basis van de in het risicoprofiel opgenomen risico's, die gekwantificeerd kunnen worden bedraagt het totale risicobedrag afgerond € 6,6 mln. Voor de overige risico's is dit nog niet concreet aan te geven, maar het belangrijkste is dat ze worden benoemd. Op basis van de wegingsfactoren bedraagt het risicobedrag afgerond € 3,7 mln.

Worden ook de p.m. posten bij de afweging betrokken dan is de indicatie toch, dat er voldoende structurele en incidentele weerstandscapaciteit (€ 10,9 mln.) aanwezig is.

5.2.5. Diverse kengetallen

5.2.5.1. Inleiding

Nieuw in deze paragraaf is een vijftal kengetallen, die inzicht geven in de ontwikkeling van geldstromen en de hoogte van de schuld. Deze kengetallen zijn op 15 juli 2015 via het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) door het ministerie van BZ vastgesteld, en dienen in de begroting en het jaarverslag te worden opgenomen. Het betreft de kengetallen:

1. Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen
2. Solvabiliteitsratio
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

De ontwikkeling van de kengetallen in de afgelopen jaren wordt hierna gekenschetst. Ervaring met het werken met deze indicatoren moeten we nog opdoen en onze werkwijze zal dan ook nog verder ontwikkeld moeten worden. Daarvoor vragen wij u als raad om hierin mee te denken. Vragen die hierbij meespelen zijn o.a. welke doelen zijn reëel, wat hebben we zelf in de hand en wat niet (bijv. effecten door rijksbeleid), welke (sturing)indicatoren vinden wij belangrijk en welke nuances dienen daarbij aangebracht te worden.

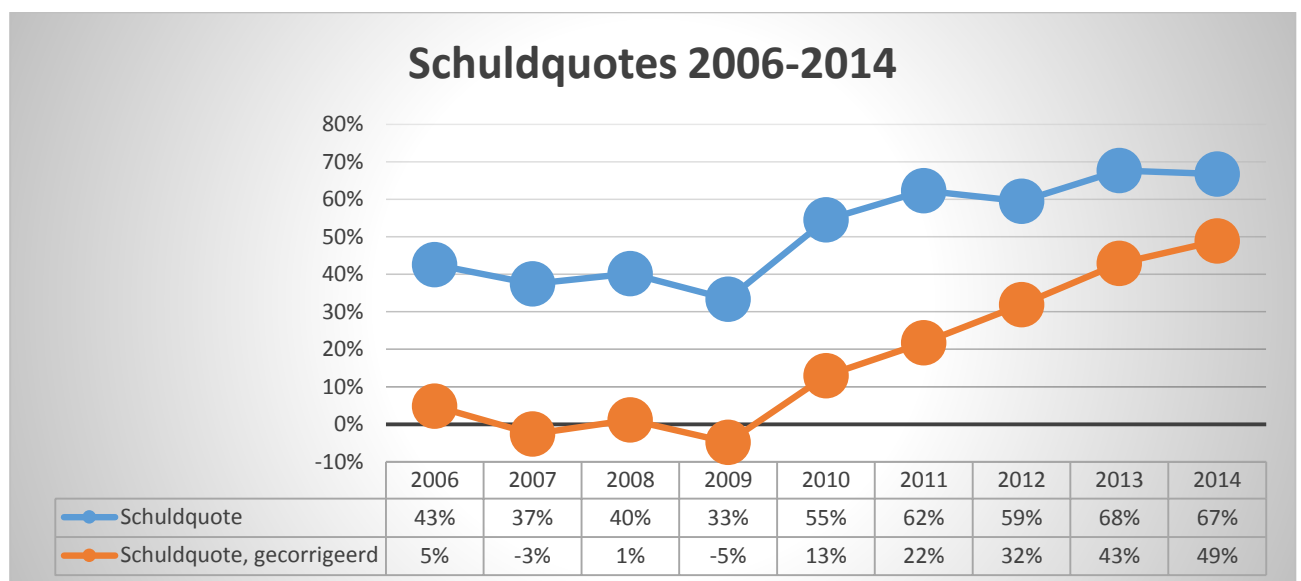
5.2.5.2. Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schulden ten opzichte van de eigen inkomsten. De gedachte is dat hoe hoger de inkomsten zijn des te meer schuld een gemeente kan aangaan. Normaal bevindt de netto schuldquote voor een gemeente zich tussen de 0% en 100%. Afhankelijk of er net grote investeringen zijn gedaan of meevallers zijn geweest is de netto schuldquote hoger of lager. De netto schuldquote voor Steenwijkerland kent een stijgende trend, van ca. 40% in de periode 2006-2008 naar ruim 65% in de afgelopen twee jaren.

5.2.5.3. Gecorrigeerde netto schuldquote

De schuldquote geeft een vertekend beeld door uitgeleende gelden aan derden en verbonden partijen. Verstrekte leningen aan woningcorporaties zijn hiervan een goed voorbeeld. Daarom wordt de netto schuldquote vaak gecorrigeerd voor de uitgeleende gelden.

In de volgende grafiek wordt de ontwikkeling van beide schuldquotes weergegeven.

De gecorrigeerde netto schuldquote lag in de periode 2006-2009 rondom de 0%. Daarna is deze gestegen naar 49% in 2014. In 2012 lag het landelijk gemiddelde van deze schuldquote op 54%.

Trendbreuk

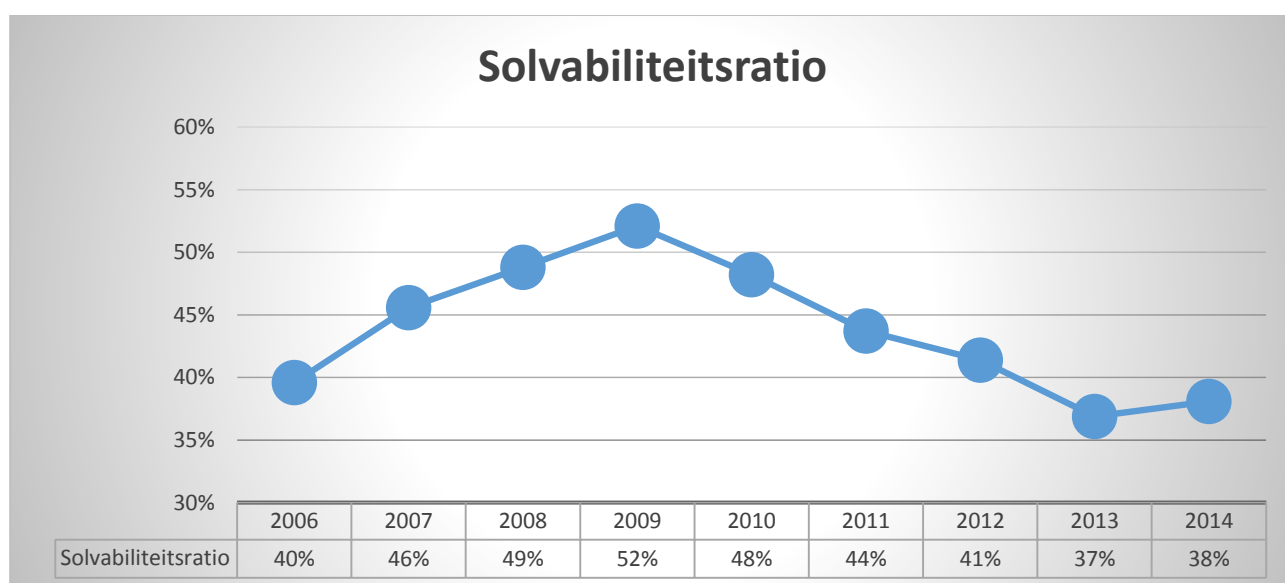
Schommelingen in inkomsten, bijvoorbeeld door landelijke taakwijzigingen, kunnen het kengetal netto schuldquote beïnvloeden. Er ontstaat dan een noemer effect. Vaak betreft het kleine schommelingen, met lichte trendbreuken tot gevolg. De overheveling van taken in het sociaal domein vanaf 2015 naar de

gemeente is echter een forse trendbreuk. De gemeentelijke inkomsten zijn hierdoor flink gestegen; voor Steenwijkerland is dit ca. 24%. Voor de schuldquote betekent dit dat de voor leningen gecorrigeerde schuldquote in 2014 dan 39% wordt.

Voor de komende jaren is het doel de schuldquote gecorrigeerd voor leningen niet boven de 45% uit te laten komen.

5.2.5.3. Solvabiliteitsratio

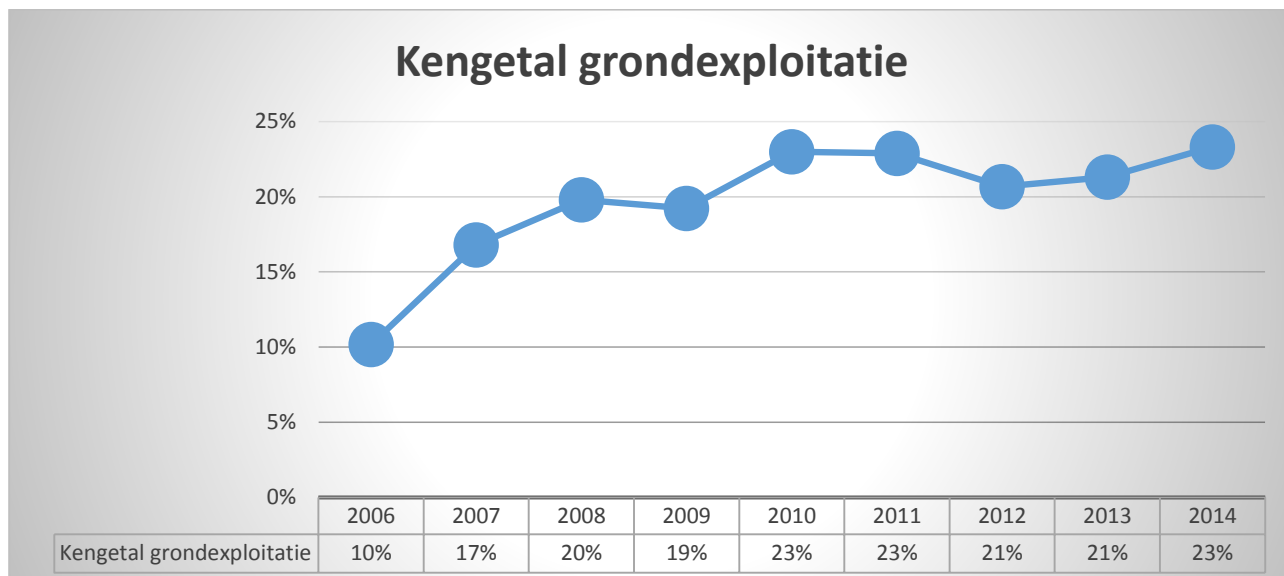
De solvabiliteitsratio geeft aan in hoeverre het bezit op de balans is afbetaald. Normaal bevindt de solvabiliteitsratio van een gemeente zich tussen 30% en 80%. Boven de 80% is in de meeste gevallen sprake van een gemeente die per saldo geen schulden heeft. Bij een solvabiliteitsratio onder de 20% heeft een gemeente zijn bezit zeer zwaar belast met schuld.

Steenwijkerland heeft eind 2014 een solvabiliteitsratio van 38%. Vanaf 2009 is de solvabiliteit dalende: gemiddeld 4%-punt per jaar. De afgelopen 2 jaren ligt de solvabiliteit op hetzelfde niveau, en doelstelling is de solvabiliteit minimaal op dit niveau te stabiliseren.

5.2.5.4. Grondexploitatie

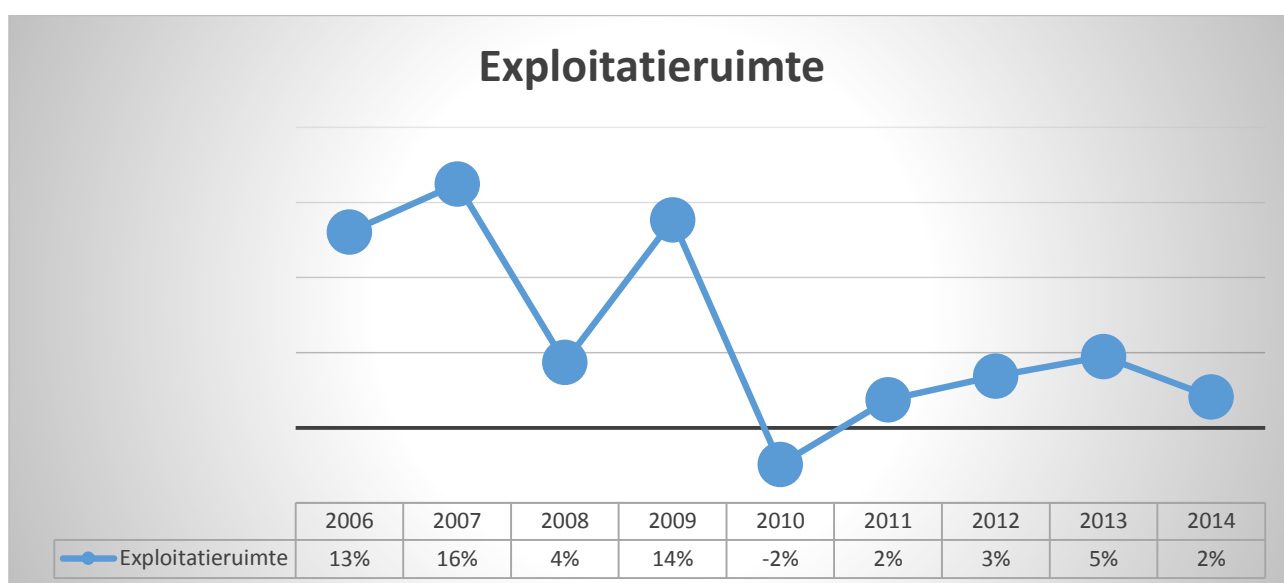
Het aanhouden van voorraden bouwgrond betekent een risico. Het is immers altijd de vraag of de bouwgrond met winst verkocht kan worden. Om de hoogte van dit financiële risico in beeld te brengen, is het kengetal grondexploitatie vastgesteld. Het kengetal geeft de verhouding aan tussen de waarde van de voorraden bouwgrond en de jaarlijkse gemeentelijke inkomsten. Hoe hoger dit kengetal hoe meer risico wordt gelopen. In de volgende grafiek is de ontwikkeling vanaf 2006 weergegeven. Sinds 2010 ligt het kengetal rond de 22%.

Ook dit kengetal heeft te maken met een trendbreuk door de verhoogde inkomsten van de gemeente sinds dit jaar, waardoor het kengetal behoorlijk daalt. Voor 2014 zou het kengetal daarmee uitkomen op 19% (in plaats van 23%); voor 2016 gaan wij uit van een kengetal dat niet boven de 20% uit zal komen.

5.2.5.5. Structurele exploitatieruimte

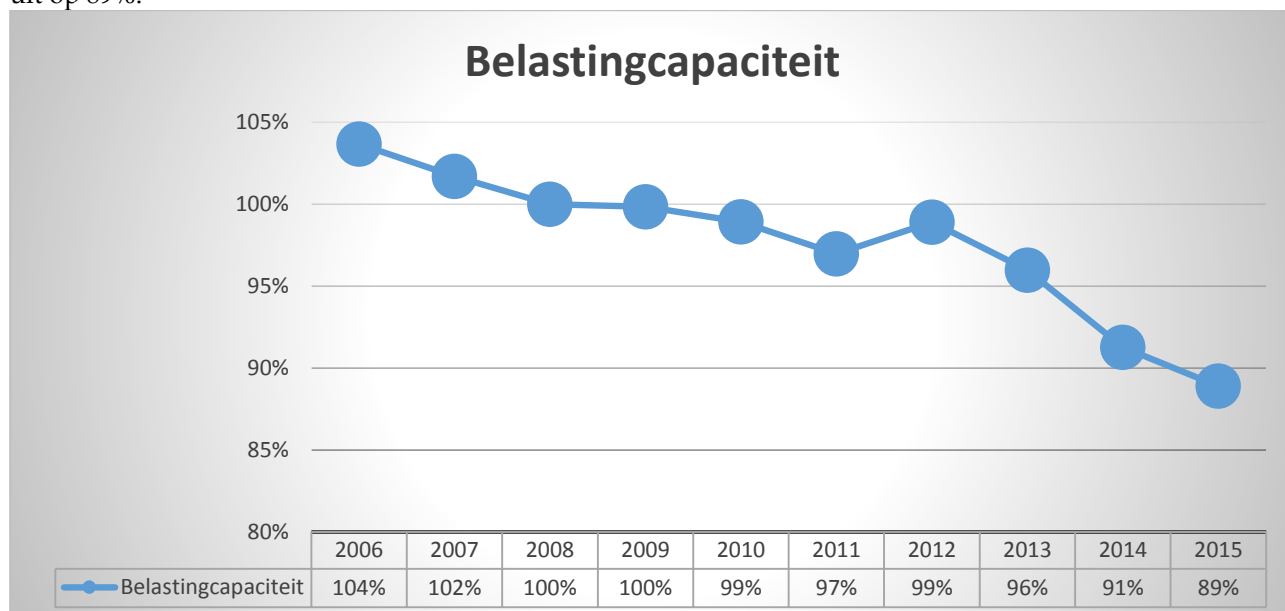
De structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt berekend door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten. Zo ontstaat een percentage: als dit positief is, betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Het kengetal is in de afgelopen jaren eenmaal negatief geweest, in 2010. In dat jaar is o.a. sprake geweest van een aanzienlijke aanvulling van de reserve grondexploitatie met een negatief rekeningresultaat tot gevolg. In de jaren 2011 t/m 2014 is het kengetal licht positief geweest (tussen 2 en 5%), echter niet in de mate zoals die in de jaren 2006/2007 toen het rond de 15% lag. In de begroting hanteren wij een exploitatieruimte van nagenoeg nul.

5.2.5.6. Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of waarin er ruimte is voor nieuw beleid. Door de hoogte van de woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing) in de gemeente te vergelijken met het landelijk gemiddelde kan een indicatie gegeven worden van de belastingcapaciteit. Het kengetal vergelijkt de woonlasten in jaar t met de landelijk gemiddelde woonlasten (COELO) in jaar (t-1). Voor 2015 komt dit cijfer uit op 89%.

In de grafiek is een neergaande trend waarneembaar, de woonlasten in Steenwijkerland liggen sinds 2010 onder het landelijk gemiddelde. De OZB en de afvalstoffenheffing liggen lager dan het gemiddelde en de rioolheffing hoger. De daling in de belastingcapaciteit komt vooral door de lagere afvalstoffenheffing in de afgelopen jaren. Wij gaan er vanuit dat de woonlasten (en daarmee de belastingcapaciteit) de komende jaren onder het landelijk gemiddelde zullen blijven.

Resumé

Kengetallen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Netto schuldquote	67%	< 55%	< 55%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen	49%	< 45%	< 45%
Solvabiliteitsratio	38%	> 37%	> 37%
Grondexploitatie	23%	< 20%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	2%	0%	0%
Belastingcapaciteit	91%	89%	< 95%

5.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

De kapitaalgoederen van de gemeente zijn voorzieningen in de openbare ruimte waarvoor investeringen zijn gedaan. Het gaat hierbij om voorzieningen zoals wegen, groen, water, riolering en gebouwen. Het onderhoud aan deze voorzieningen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Het onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen.

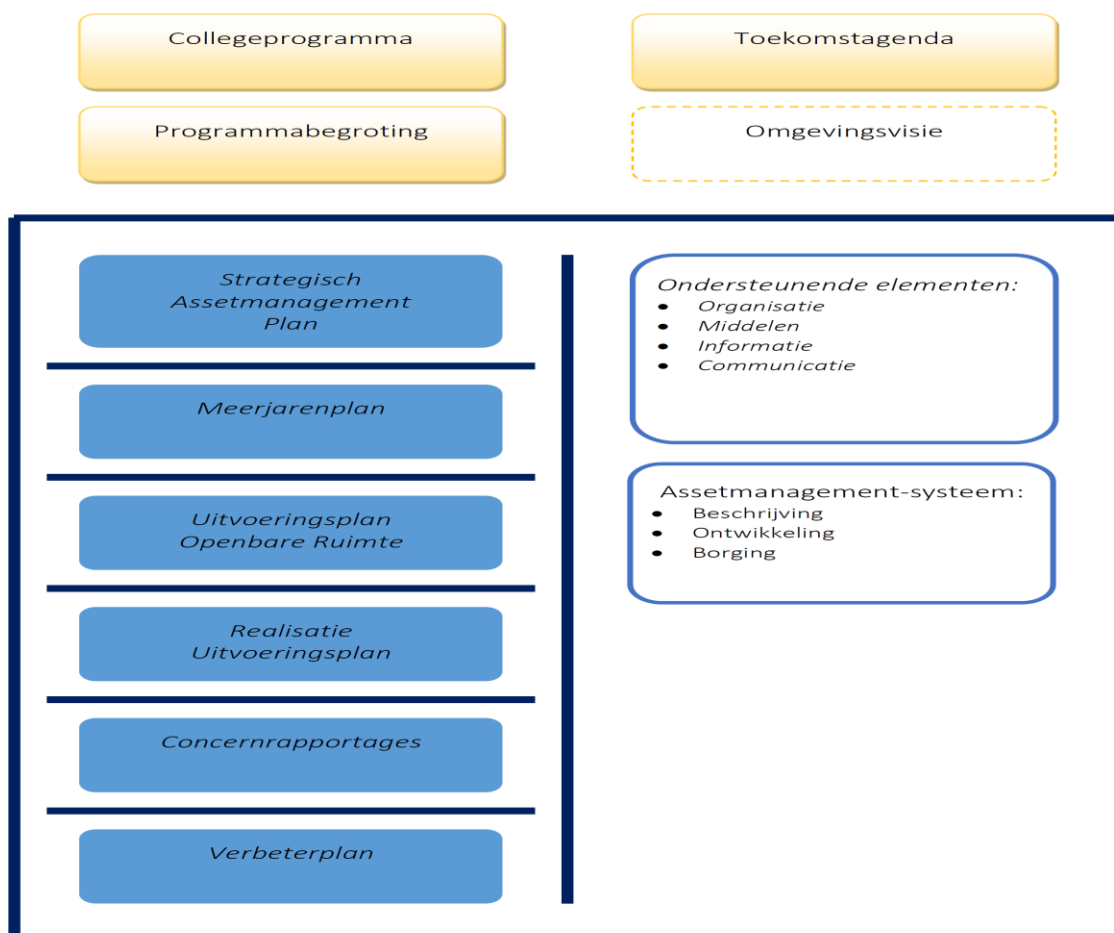
Voor het goed onderhouden van de kapitaalgoederen is een aantal zaken belangrijk. Allereerst is het van belang dat bekend is wat moet worden onderhouden en wat de huidige staat van onderhoud is. Hiervoor maakt de gemeente gebruik van een beheerpakket dat aan de hand van inventarisaties en inspecties in het veld up-to-date wordt gehouden. Vervolgens moet eenduidig bekend zijn wat het gewenste kwaliteitsniveau is. Dit is vastgelegd in de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR), die in 2007 door de gemeenteraad is vastgesteld, en in beleidsdocumenten die per onderdeel beschikbaar zijn.

Om de aansluiting van de activiteiten op het gebied van beheer en onderhoud met de bestuurlijke ambities en de wensen van de stakeholders te verbeteren en te borgen wordt op dit moment gewerkt aan de implementatie van een assetmanagementsysteem.

In deze paragraaf worden bovenstaande zaken per onderdeel nader uitgewerkt, waarbij ook de financiële consequenties van het gewenste kwaliteitsniveau en de vertaling daarvan in de begroting worden behandeld.

Assetmanagement

In 2015 is de gemeente gestart met de implementatie van een assetmanagementsysteem op basis van NEN-ISO 55000. In onderstaande figuur zijn de onderdelen van het systeem weergegeven.

Binnen het assetmanagementsysteem is een belangrijke plaats ingeruimd voor het Strategisch Assetmanagement Plan. In dit plan wordt een inhoudelijke en procesmatige vertaling gemaakt van de bestuurlijke ambities uit het collegeprogramma naar de activiteiten die nodig zijn om deze ambities waar te maken. De bedoeling is om in het plan ook een Nota Onderhoud Kapitaalgoederen op te nemen dat als kader dient voor de jaarlijkse paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Wegen

Areaal

Het wegenareaal bestaat uit:

Areaal Wegen	Aantal ha	%
• Asphalt	173	49%
• Cementbeton	11	3%
• Elementen	158	45%
• Onverhard	12	3%
Totaal	354	100%

Beleidskader

Het beleidskader voor het onderhoud van de wegen, voet- en fietspaden wordt gevormd door het 'Onderhoudsbeleidsplan wegen 2005-2008'. De gemeenteraad heeft bij het vaststellen van dit plan gekozen voor het scenario waarbij het kwaliteitsniveau van 2004 van de wegen wordt gehandhaafd. Voor de fietspaden is het kwaliteitsniveau 'comfortabel' het uitgangspunt.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

De financiële consequenties van het vastgestelde kwaliteitsniveau zijn ook berekend in het 'Onderhoudsbeleidsplan wegen 2005-2008'. Concreet betekende dit dat in 2005 een jaarlijks budget nodig was van ca. € 1,6 mln.. Het vastgestelde beleid uit 2005 is in 2016 nog steeds de leidraad voor het onderhoud. Door middel van jaarlijkse inspecties wordt de houdbaarheid van het beleid regelmatig tegen het licht gehouden. Iedere weg wordt minimaal eens per twee jaar geïnspecteerd, waarbij de wegen worden beoordeeld op verschillende schadebeelden. De inspectiegegevens worden met het geautomatiseerde wegbeheerpakket vertaald naar benodigde maatregelen. Tot nu toe is het niet nodig gebleken om de financiële vertaling van het beleid uit 2005 te herijken. De verwachting is echter wel dat gezien de leeftijd van het areaal een herijking op korte termijn noodzakelijk zal zijn. In 2016 zal daarom een nieuw beleidsplan voor het wegbeheer worden opgesteld.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Met het vaststellen van het beleidskader in 2005 heeft de gemeenteraad ook ingestemd met een verhoging van het wegenbudget naar ca. € 1,6 mln.. Dit bedrag is ook nu nog de basis voor het onderhoud van de wegen. In 2013 is wel een structurele bezuiniging op het budget doorgevoerd van € 250.000,-. De bezuiniging kon worden doorgevoerd zonder het verlaten van het afgesproken kwaliteitsniveau. Door slimmer aan te besteden kon worden geprofiteerd van de marktwerking. Daarnaast kon een efficiëncyslag worden gemaakt door werkzaamheden te combineren en integraal op de markt te brengen. De vertaling van e.e.a. in de begroting van 2016 is als volgt.

Basisbedrag uit 2005	€ 1,60 mln.
Indexering en areaaluitbreiding	€ 0,35 mln.
Bezuiniging 2013	€ 0,25 mln. (-)
Overige kosten *)	€ 1,50 mln.
<i>Totale budget wegen in 2016</i>	<i>€ 3,20 mln.</i>

*) het gaat hierbij o.a. om doorbelasting, kapitaallasten en belastingen.

Riolering

Areaal

De areaalgegevens van het riool zijn als volgt:

Areaal Riool	Aantal	Eenheid
• Vrijverval riolering	362	km
• Persleiding	156	km
• Gemalen	143	stuks
• Randvoorzieningen	12	stuks
• Minigemalen	1.247	stuks
• Drukriolering	246	km

Beleidskader

De beleidskaders voor de riolering zijn vastgesteld in het Watertakenplan Fluvius 2016-2021, dat is opgesteld met het waterschap Reest en Wieden en de zes inliggende gemeenten van het beheergebied van het waterschap. Voor de gemeentelijke watertaken zijn de volgende vijf bestuurlijke doelen gedefinieerd:

1. Risico's voor de volksgezondheid door aanraking schadelijke stoffen en geur-overlast maximaal beperken.
2. Beperk wateroverlast door water op straat en beperk overstroming maximaal.
3. Beperk hinder door falen van riolen en door verstopping of werkzaamheden.
4. Zorg voor goede oppervlaktewater-kwaliteit, voer zo weinig mogelijk schoon water af naar de zuivering.
5. De klant staat voorop. Aantal klachten zit onder het landelijk gemiddelde.

Twee doelen richten zich op communicatie, meldingen, klachten en afhandeling hiervan. Het betreft doel 1: 'bescherm de volksgezondheid' en doel 5: 'zorgvuldige dienstverlening'. De overige drie doelen (doel 2: beperk wateroverlast, doel 3: beperk hinder en doel 4: spaar het milieu) bepalen in grote mate de inzet van menskracht en middelen. Daartoe wordt een aantal strategische keuzes gemaakt:

- Inzet op assetmanagement en een sterke betrokkenheid van inwoners en bedrijven;
- Inzet op versterken van de duurzaamheid;
- Maatregelen afleiden uit de ketenbenadering en de bestuurlijke doelen, daarbij zijn de zorgplichten leidend voor de mate waarin de gemeente haar verantwoordelijkheid invult:
 - Aanleg van nieuwe voorzieningen;
 - Gegevensbeheer;
 - Aansluiting op riolering of IBA;
 - Onderhoudswerkzaamheden;
 - Kwaliteit van riolering;
 - Functioneren van riolering;
 - Aanpak knelpunten;
 - Communicatie;
 - Klimaatverandering;
 - Afkoppelen;
 - Overdracht stedelijk water;
 - Zorgplicht grondwater.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het watertakenplan is niet alleen het beleidskader vastgelegd, maar zijn ook de financiële consequenties bepaald. Per jaar worden de concrete plannen die gebaseerd zijn op het watertakenplan opgenomen in het Uitvoeringsplan Openbare Ruimte.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties van het watertakenplan zijn één op één verwerkt in de Programmabegroting 2016-2019. De (globale) opbouw van dat budget riolering is in onderstaande tabel weergegeven.

Onderzoek en planvorming	€ 0,21 mln.
Onderhoud riolering	€ 0,53 mln.
Onderhoud watersysteem	€ 1,31 mln.
Overige kosten *)	€ 1,03 mln.
Vaste lasten **)	€ 0,37 mln.
<i>Totale budget exploitatie riolering in 2016(excl. kapitaallasten)</i>	<i>€ 3,45 mln.</i>

*) het gaat hierbij o.a. om doorbelasting van uren

**) vaste lasten zijn o.a. energiekosten, kwijscheldingen en telefoonkosten

Water en kunstwerken

Areaal

Het areaal water- en kunstwerken bestaat uit:

Water	Aantal	Eenheid
• Watergangen en stedelijk gebied	46	km
• Niet schouwsloten	119	km
• Schouwsloten	207	km
• Greppels	100	km
• Duikers	1.500	stuks

Kunstwerken	Aantal	Eenheid
• Kunstwerken (bruggen, steigers en overige voorzieningen)	335	stuks
• Havens	11	stuks
• Oever	120	km
• waarvan beschoeiingen	75	km

Beleidskader

Het gewenste kwaliteitsniveau van de water- en kunstwerken in de gemeente is vastgelegd in diverse beleidnota's en plannen. De volgende documenten liggen ten grondslag aan het nagestreefde kwaliteitsniveau:

- Beleidsnota Kunstwerkenbeheer, DHV 2004;
- Beleidsplan oeverconstructies Steenwijkerland (2016-2020);
- Watertakenplan Fluvius 2016-2021;

In de beleidsnota Kunstwerkenbeheer is een analyse gemaakt van de staat van onderhoud van de kunstwerken, waarbij een aantal scenario's voor het meerjarenonderhoud is doorgerekend. In 2004 werd geconstateerd dat het onderhoudsniveau van de kunstwerken als redelijk goed kon worden bestempeld en

dat het toenmalige budget op de korte termijn toereikend zou zijn. Op de langere termijn werd een tekort voorzien voor met name het onderhoud van de beschoeiing.

In 2015 is een beleidsplan oeverconstructies vastgesteld. In dit beleidsplan is op basis van voor- en nadelen van verschillende scenario's gekozen voor een variant waarbij daar waar beschoeiing echt nodig is bij vervanging gekozen wordt voor kunststof. Dit is een duurzaam en financieel gunstig scenario. Dit betekent dat er bij constatering van een matige, slechte of zeer slechte kwaliteit dient te worden gekeken of:

1. De beschoeiing onder verantwoordelijkheid van de gemeente valt (als het onder particuliere verantwoordelijkheid valt dan dient de gemeente de particulier aan te schrijven en te wijzen op de slechte staat van de beschoeiing, maar verder geen actie te ondernemen);
2. De locatie vraagt om beschoeiing of dat kan worden volstaan met een natuurlijke oever (als de huidige beschoeiing kan worden vervangen door ene natuurlijke oever dan is dat een duurzamere invulling);
3. De beschoeiing kan worden vervangen door een duurzame kunststof beschoeiing (als er toch beschoeiing dient te komen dan heeft een kunststof toepassing de voorkeur boven hout als de omstandigheden dit toelaten).

Op dit moment wordt gewerkt aan nieuwe beleidsplannen voor de overige kunstwerken (met name bruggen en havens) en de baggeropgave van de gemeente. De planning is dat deze beleidsplannen in 2016 door de raad worden vastgesteld.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In de beleidsnota Kunstwerkbeheer 2004 wordt voor het gekozen kwaliteitsniveau een benodigd budget voor oeverconstructies en de havens van € 300.000,- berekend. Doorvertaling van het beleid uit 2004 naar 2016 leidt (globaal) tot de volgende bedragen.

Bedragen x € 1.000,-	Inschatting 2004	Indexering en areaaluitbreiding	Inschatting 2016
Oeververbindingen	250	85	335
Havens	50	15	75

Het vastgestelde onderhoudsniveau voor het de oeverconstructies heeft de volgende financiële consequenties

Bedragen x € 1.000,-	2016-2019	Vanaf 2021
Uitgestelde vervangingen	300	
Planmatig onderhoud	300	300
<i>Totaal</i>	<i>600</i>	<i>300</i>

Voor het onderhouden van de waterpartijen van de gemeente is in het Watertakenplan 2016-2021 uitgegaan van de gegevens van het verbreed GRP van de vorige planperiode (2009-2015). De kosten voor dit onderhoud zijn als volgt:

Bedragen x € 1.000,-	Raming jaarlijkse kosten x € 1.000,-
Baggeren	950
Maaien en onderhouden sloten	280
<i>Totaal benodigd op basis van watertakenplan</i>	<i>1.230</i>

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Ten aanzien van het beheer van het stedelijk water (waterwegen en beschoeiingen) is door middel van het vaststellen van het watertakenplan voorzien in een gedeeltelijke dekking van de benodigde middelen. Voor de oeverconstructies wordt voor het resterende bedrag een begrotingswijziging voorgesteld. Voor wat betreft de baggeropgave wordt samen met de andere waterbeheerders in het gebied getracht om door middel van slim en integraal aan te besteden het gekozen onderhoudsniveau te realiseren.

In onderstaande overzichten is weergegeven hoe de benodigde bedragen zijn vertaald in de programmabegroting 2016-2020.

Oeververbindingen

Onderhoud en vervanging	€ 0,33 mln.
Overige kosten *)	€ 0,23 mln.
<i>Totale budget oeververbindingen in 2016</i>	<i>€ 0,56 mln.</i>

Waterwegen (stedelijk water)

Onderhoud beschoeiingen (voorstel)	€ 0,60 mln.
Baggeren	€ 0,48 mln.
Maaien sloten	€ 0,28 mln.
Overige kosten *)	-
<i>Totale budget waterwegen in 2016</i>	<i>€ 1,36 mln.</i>

Recreatieve voorzieningen

Jachthavens	€ 0,05 mln.
Recreatieve vijvers	€ 0,05 mln.
Overige kosten *)	€ 0,02 mln. (-)
<i>Totale budget recreatieve voorzieningen in 2016</i>	<i>€ 0,08 mln.</i>

*) overige kosten bestaan uit het saldo van doorbelastingen en baten

Openbaar groen en speelvoorzieningen

Areaal

Het areaal groen, sport- en speelvoorzieningen bestaat uit:

Areaal Groen- en speelvoorzieningen	Aantal	Eenheid
• Bomen	33.000	stuks
• Gazon	90	ha
• Extensief beheerd gras	85	ha
• Bermen	235	ha
• Hagen	2.500	m2
• Plantsoen	16	ha
• Landschappelijk groen (bos en houtwallen)	93	ha
• Speelplekken	175	stuks

Beleidskader

Openbaar groen heeft betrekking op boombeheer, plantsoenenbeheer, maaibeheer en dierenweides. Hierbij zijn de volgende nota's en plannen van belang:

- De Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR);
- Beleidsnota Groen, 2007;

- Meerjarenprogramma Groen (MJP Groen), 2011;
- Landschapsonwikkelingsplan (LOP), 2005;
- Kwaliteitshandboek onderhoud openbare ruimte gemeente Steenwijkerland.

Voor de speelvoorzieningen zijn de volgende nota's van belang:

- Speelplekkenbeleid (2009);
- Meerjarenplan Spelen (2014).

In het landschapsonwikkelingsplan is aangegeven hoe het landschap ontwikkeld en beheerd kan worden. In de beleidsnota Groen worden de beheerambities met betrekking tot het groen beschreven. Een basis onderhoudsniveau is daarbij het uitgangspunt. Naast het dagelijks beheer zijn er ambities op het gebied van duurzaamheid, streekeigen beplanting en een schone, hele en veilige omgeving. Het Meerjarenplan Groen geeft aan hoe aan deze ambitie de komende jaren invulling wordt gegeven.

In 2014 heeft de gemeenteraad op basis van een evaluatie besloten om de lijn van het speelplekkenbeleid uit 2009 ('Plekken om (mee) te spelen') te continueren. In dit plan is vastgesteld dat de gemeente spelen en bewegen stimuleert en dat daarvoor voldoende speelruimte aangeboden wordt. Om het buitenspielen te stimuleren zijn er uitdagende natuurspeelplekken ontwikkeld gericht op beweging en het prikkelen van de fantasie. Bij het ontwerpen van speelplekken wordt rekening gehouden met medegebruik door kinderen met een beperking. Open schoolpleinen dragen bij in de behoefte aan speelruimte. Er zijn daarover met diverse scholen afspraken gemaakt. Bij het ontwerp en onderhoud van de openbare ruimte in het algemeen wordt nagegaan hoe de bespeelbaarheid verhoogd kan worden. Het onderhoud van de speelvoorzieningen zal op het basisniveau van 'schoon heel en veilig' worden uitgevoerd.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het Meerjarenplan Groen is becijferd dat om de ambities die in het beleid zijn vastgelegd te kunnen waarmaken er een extra investering nodig is van € 1,1 mln. verdeeld over vier jaren. Daartegenover staat een structurele bezuiniging op het reguliere budget, die oploopt tot € 45.000,- in 2014.

In het Meerjarenplan Spelen is voor een periode van 10 jaren becijferd hoeveel geld er nodig is om op het vastgestelde beleid te kunnen uitvoeren. In onderstaande tabel zijn de bedragen voor de komende vier jaren weergegeven.

(bedragen x € 1.000,-)	2016	2017	2018	2019
<i>Totale benodigde onderhouds- en investeringskosten</i>	111	127	141	292

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Met vaststellen van het MJP Groen heeft de gemeenteraad het hierboven genoemde investeringsbedrag voor de jaren 2011 t/m 2014 vrijgegeven. In 2016 vindt de afronding van deze investering plaats.

In de begroting van 2014 is een structurele bezuiniging op het groenbudget doorgevoerd van € 150.000,-. Vooralsnog is het uitgangspunt dat de gewenste beeldkwaliteit van het groen kan worden gehandhaafd door slimmer aan te besteden en door (markt)partijen te betrekken bij de wijze waarop de beeldkwaliteit kan worden gerealiseerd. De verdeling van het beschikbare budget voor het groenonderhoud is als weergegeven in onderstaande tabel.

Openbaar groen in eigen beheer	€ 0,36 mln.
Openbaar groen NoordWestGroep	€ 0,63 mln.
Onderhoud bermen	€ 0,31 mln.
Onderhoud bomen	€ 0,13 mln.
Interne kosten	€ 2,40 mln.
<i>Totale budget groen</i>	<i>€ 3,83 mln.</i>

In 2014 is voor het onderhoud van de speelvoorzieningen besloten tot het instellen van een voorziening, met als doel kosten die in de toekomst worden verwacht te kunnen opvangen. Het verschil tussen het beschikbare budget en het benodigde bedrag, zijnde € 194.000,- minus € 111.000,-, is € 83.000,- wordt in 2016 toegevoegd aan de voorziening.

Gebouwen

Areaal

Hieronder is een overzicht gegeven van de verschillende gebouwen die door de gemeente worden beheerd:

Gemeentelijke gebouwen	Aantal	Eenheid
• Binnensport accommodaties	8	stuks
• Buitensport accommodaties	17	stuks
• Gemeentelijke panden	2	stuks
• Werkplaatsen	4	stuks
• Brandweer	6	stuks
• Musea	3	stuks
• Wijkgebouwen	4	stuks
• Peuterspeelzalen	3	stuks
• Jeugdhonken	2	stuks
• Begraafplaatsen	16	stuks
• Woningen	9	stuks
• Recreatie	12	stuks
• Overige panden	52	stuks

Beleidskader

Van de gebouwen die de gemeente in onderhoud heeft zijn onderhoudsplannen opgesteld. Hierin is het te verrichten onderhoud voor meerdere jaren vastgelegd inclusief de onderhoudskosten waarmee rekening moet worden gehouden. Uitgegaan wordt van drie categorieën onderhoud. Het klachtenonderhoud betreft dagelijks voorkomende calamiteiten en storingen. Daarnaast is er het onderhoud waarvoor servicecontracten zijn afgesloten. Dit betreft voornamelijk technische installaties. Tenslotte is er het planmatig onderhoud.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Op basis van bovengenoemde onderhoudsplannen is voor de periode van 2010 – 2020 een Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed opgesteld. Deze plannen worden ieder jaar bij de jaarrekening geactualiseerd. Bij de laatste actualisatie is becijferd dat de jaarlijkse kosten aan planmatig onderhoud gemiddeld € 710.000,- bedragen. Uitbreidingen en duurzame maatregelen vallen buiten dit planmatig onderhoud en zullen via investeringen moeten worden gerealiseerd.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed is verwerkt in de begroting. De maatregelen voor 2016 worden vastgelegd in het Uitvoeringsplan Maatschappelijk Vastgoed 2016.

Voor het Maatschappelijk Vastgoed is een voorziening ingesteld. Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Dit tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

5.4. Financiering

Inleiding

Het uitvoeren van de gemeentelijke taken leidt “achter de schermen” tot een complex financieel proces. Inkomsten moeten op tijd worden ontvangen en uitgaven op tijd worden betaald. Bij deze paragraaf financiering gaat het om de wijze waarop de gemeente de benodigde geldmiddelen (eventueel tijdelijk) aantrekt, en overtollige geldmiddelen (tijdelijk) belegt. De financieringsparagraaf is, in samenhang met het Financieringsstatuut een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de zogenoemde financieringsfunctie. Deze financieringsfunctie moet zorgvuldig worden ingevuld. Bij de gemeente hebben we immers de zeggenschap over “gemeenschapsgeld”. Ontwikkelingen zoals de kredietcrisis benadrukken dan ook extra de noodzaak tot het naleven van de voorgeschreven regels.

Wettelijke kaders

Bij het vervullen van deze financieringsfunctie is de gemeente aan een aantal wetten gehouden. De Wet FIDO vormt het wettelijk kader voor de financiering. Het doel van deze wet is het bevorderen van kredietwaardigheid en de transparantie van het financieringsbeleid. Voor de beheersing daarvan is een aantal instrumenten geformuleerd zoals:

- het stellen van een kwantitatieve kasgeldlimiet en een renterisiconorm over de vaste schuld;
- de verplichting om in het Financieringsstatuut de kwalitatieve uitgangspunten voor uitzetten en te gebruiken rente-instrumenten te vermelden;
- de verplichting om bij de begroting en jaarrekening verantwoording aan de hand van een rapportage af te leggen.

Naast de Wet FIDO bestaat nog de Regeling Uitzettingen en Derivaten Decentrale Overheden (RUDDO) en de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden.

Treasurybeleid

De treasuryfunctionaris houdt zich bezig met risico's, die samenhangen met alle toekomstige kasstromen. Deze risico's komen zowel voort uit de financieringsbehoefte als de bestaande leningenportefeuilles (vervroegde aflossingen, herfinanciering, herbeleggen, renteaanpassingen en dergelijke).

Het treasurybeleid is in eerste instantie gericht op het waarborgen van financiële continuïteit door het resultaat en vermogen te beschermen tegen financiële risico's en de organisatie betaalbaar te houden. Deze bescherming vindt plaats door de renterisico's en risico's uit financiële posities te vermijden en te spreiden. Deze twee soorten risico's zijn leidend en gaan in de uitwerking verder dan de wettelijke kaders. In principe zijn de uitgangspunten als volgt:

- zorgdragen voor voldoende financiële middelen op korte en lange termijn;
- bewerkstelligen van passende financieringslasten;
- beheersen van wettelijke en feitelijke rente- en financieringsrisico's;
- risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties;
- zorgdragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer.

Bovengenoemde uitgangspunten leiden in ieder geval tot het zo nauwkeurig mogelijk toepassen van de “matching” tussen opgenomen en uitgezette gelden. Dit principe wordt ook in de komende planperiode voortgezet. Daarnaast wordt actief gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheden om passende

financieringslasten te bewerkstelligen. Dit resulteert onder meer in het zo maximaal mogelijk betrekken van de kasgeldlimiet bij financieringsbeslissingen.

Risico's

De risico's die binnen onze gemeente worden gelopen bij de uitvoering van de treasurytaak bestaan voornamelijk uit renterisico's. Om die risico's te beperken en te beheersen geldt er een kasgeldlimiet en is er een renterisiconorm ontwikkeld. Beide zijn wettelijk vastgesteld. Daarnaast verdient vooral het kredietrisico aandacht. Dit is het risico dat de gemeente loopt wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen die in voorkomende gevallen in financiële problemen zouden kunnen komen. In het financieringsstatuut zijn uitgangspunten opgenomen om dit risico te beperken.

Leningenportefeuille

Op dit ogenblik wordt maximaal gebruik gemaakt van de kasgeldlimiet². Het moet niet worden uitgesloten dat in de loop van 2015 de kasgeldlimiet gedurende een langere periode wordt overschreden als gevolg van nieuwe investeringen en aflossingen op bestaande langlopende leningen. Deze vlottende schuld (looptijd < 1 jaar) moet dan worden omgezet in een schuld voor langere termijn (looptijd >1 jaar) in de vorm van het aantrekken van een langlopende geldlening.

De ontwikkeling van onze leningenportefeuille ziet er als volgt uit:

									* € 1.000
Ontwikkeling leningenportefeuille	aantal leningen	2016	aantal leningen	2017	aantal leningen	2018	aantal leningen	2019	aantal leningen
Schuldrestant per 1 januari	24	55.469	20	51.038	17	47.118	14	43.938	13
Nieuw aangetrokken leningen									
Reguliere aflossingen		4.432		3.920		3.180		3.129	
Schuldrestant leningen o/g per 31 december		51.038		47.118		43.938		40.809	
Verschuldigde rente		1.795		1.621		1.477		1.370	
Gemiddeld rentepercentage		3,24		3,18		3,14		3,12	

Opgemerkt wordt dat in het overzicht niet zijn meegenomen de opgenomen leningen, die zijn doorgesluisd naar woningcorporatie Wetland Wonen Groep. Het schuldrestant van deze doorgesluisde leningen bedraagt per 1 januari 2016 € 10,2 mln. Alle leningen zijn opgenomen bij de BNG Bank. In 2016 moet een bedrag van plm. € 2 miljoen worden betaald aan de BNG Bank wegens verschuldigde rentekosten.

De gemeente Steenwijkerland loopt een risico als woningcorporatie Wetland Wonen haar betalingsverplichtingen niet tijdig nakomt. Wel wordt opgemerkt dat het Waarborgfonds Sociale Woningen garant staat voor de betalingen van rente en aflossing van deze leningen.

Volgens de nota Rentetoerekeningsbeleid 2006 moet bij de bepaling van het renteomslagpercentage rekening worden gehouden met de opgenomen langlopende en kortlopende geldleningen per 1 januari 2015 voor het begrotingsjaar 2016. Op basis van deze berekening komt het omslagpercentage uit op 3,00%. Gelet op de

² Deze bedraagt voor 2015 € 10,7 mln. De vlottende schuld moet worden omgezet in een langlopende geldlening bij overschrijding van de kasgeldlimiet.

extreem lage rente voor kortlopende geldleningen zijn deze leningen voor de berekening van het omslagpercentage buiten beschouwing gelaten en is bij de berekening van het omslagpercentage voor 2016 uitgegaan van de opgenomen langlopende leningen per 1 januari 2015. Op basis van deze berekening bedraagt het omslagpercentage afgerond 3,25%.

Renterisicobeheer

Renterisicobeheer is het bewust beperken van de negatieve invloed van toekomstige rentewijzigingen op het resultaat van de organisatie en op de waarde van rentedragende activa en passiva. Ook het minimaliseren van de rentekosten en het optimaliseren van de rentebaten vallen hier onder. Om de renterisico's te beperken geldt er een kasgeldlimiet en een renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

Een van de uitgangspunten van de Wet Fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van openbare lichamen. Om een grens te stellen aan korte financiering (looptijd tot 1 jaar) is in de Wet Fido een wettelijk toegestane norm, de zogenaamde kasgeldlimiet, opgenomen. De gemeente Steenwijkerland loopt naast langlopende geldleningen (vaste schuld) renterisico's op de kortlopende geldleningen (vlottende schuld). Het percentage dat hiervoor door het Ministerie van Financiën is vastgesteld bedraagt voor 2016: 8,5% (2015: 8,5%). Het begrotingstotaal bedraagt € 124,8 mln. (2015: € 126,4 miljoen).

De kasgeldlimiet voor 2016 komt daarmee uit op afgerond € 10,6 miljoen (2015: € 10,7 miljoen).

Opgemerkt wordt dat er een verband bestaat tussen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm (zie hiervoor de volgende paragraaf).

De gemeente wordt hierdoor gedwongen om te zoeken naar een evenwichtige opbouw van haar leningenportefeuille. In principe wordt het uitgangspunt gehanteerd dat eerst de ruimte die de kasgeldlimiet biedt volledig wordt benut, voordat wordt overgegaan tot het aantrekken van langlopende geldleningen. Uiteraard hangt de keuze af van de rentepercentages voor het aantrekken van kort- en langlopende geldleningen. Dit houdt in dat van de totale financieringsbehoefte op begrotingsbasis een bedrag van € 10,6 miljoen (2015: € 10,7 miljoen) mag worden gefinancierd met kortlopende geldleningen (< 1 jaar).

Renterisiconorm

De renterisiconorm benadrukt vooral het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en het beheersen van de renterisico's. De berekening van de renterisiconorm is een benadering van het te lopen c.q. het gelopen renterisico. Zowel bij overschrijding als onderschrijding van deze norm zal de gemeente (en vervolgens de provincie als toezichthouder) zich een oordeel moeten vormen over de realiteit van de uitkomst. Daarbij zal gekeken worden of toegestane renteherzieningen daadwerkelijk aan de orde zijn geweest. Ook zal een oordeel gevormd moeten worden over renterisico's, die uitgaan boven het niveau van herfinanciering. Opgemerkt wordt dat het toezichtregime op grond van de Wet FIDO alleen toeziet op overschrijdingen van de renterisiconorm.

De renterisiconorm wordt op grond van de Wet FIDO berekend door middel van het door de Minister van Financiën vastgestelde percentage over het begrotingstotaal te nemen. Voor 2016 en volgende jaren is dit percentage vastgesteld op 20 (2015 20%).

bedragen x € 1.000

Renterisiconorm		Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Renterisico					
(1)	Renteherzieningen (o/g)	-	-	-	-
(2)	Betaalde aflossingen	4.941	4.441	3.713	3.674
(3) = (1) + (2)	Renterisico	4.941	4.441	3.713	3.674
Renterisico norm					
(4a)	Begrotingstotaal	124.815	117.678	111.904	109.448
(4b)	Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
(4) = (4a) * (4b)	Toegestane renterisiconorm	24.963	23.536	22.381	21.890
Toets renterisico norm					
(5a) = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	20.022	19.095	18.668	18.216
(5b) = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm				

Volgens bijgaande toetsing bedraagt de ruimte voor 2016 € 20 miljoen. Dit houdt in dat de gemeente Steenwijkerland € 20 miljoen aan langlopende leningen mag aantrekken of herfinancieren.

Rente- en koersrisico's

De gemeentelijke leningenportefeuille kent twee soorten risico's, te weten een risico in verband met renteherziening en een risico in verband met herfinanciering.

In 2016 vindt waarschijnlijk voor 1 opgenomen geldlening een renteherziening plaats. Deze lening is aan woningcorporatie Wetland Wonen doorgesluisd. Praktijk is echter dat Wetland Wonen de laatste tijd de leningen vervroegd aflost en een nieuwe lening gaat opnemen, die niet via de gemeente loopt.

Kredietrisico's

Dit is het risico dat de gemeente loopt wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen, c.q. publieke instellingen die in voorkomende gevallen in financiële problemen zouden kunnen komen.

Onze gemeente zal in het begrotingsjaar 2016 in beperkte mate te maken hebben met kredietrisico's. De totale omvang van deze leningen per 1-1-2016 bedraagt afgerond € 16,4 mln..

De ontwikkeling van de verstrekte leningenportefeuille ziet er als volgt uit.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Enexis Holding N.V.	408	408	408	408
Vordering op Enexis N.V.	1.652	608	608	608
Vitens N.V.	1.583	1.319	1.055	792
Stichting roeiaccommodatie 't Diep	43	38	33	28
Stichting Woonconcept	1.119	839	559	280
Wetland Wonen Groep	10.204	9.695	9.173	8.095
IGSD	300	225	150	75
N.V. Rova Holding	1.011	1.011	1.011	1.011
Div. verstrekte hypotheek gemeentepersoneel	78	69	61	53
Totaal verstrekte leningen	16.398	14.212	13.058	11.350
Rentevergoeding	666	574	519	472
Gemiddeld rentepercentage	4,06%	4,04%	3,98%	4,16%

Voor 2016 is een rentevergoeding van afgerond € 0,67 mln. begroot. Hieronder volgt een korte samenvatting.

Naam	Bedrag
Enexis Holding N.V.	37
Vordering op Enexis N.V.	94
Vitens N.V.	52
Stichting roeiaccommodatie 't Diep	1
Stichting Woonconcept	78
Wetland Wonen Groep	310
IGSD	12
N.V. Rova Holding	81
Div. verstrekte hypotheek gemeentepersoneel	1
Totaal	666

Regeling uitzettingen en derivaten

Voor het uitlenen van financiële middelen geldt de rijksregeling “Uitzettingen en derivaten”. De gemeente Steenwijkerland beschikt momenteel niet over overtollige financieringsmiddelen.

De gemeente maakt in voorkomende gevallen gebruik van de volgende producten: rekening-courant, daggeld en (rijks)deposito's.

Schatkistbankieren

Met ingang van 1 januari 2014 is het schatkistbankieren ingevoerd bij de decentrale overheden.

Met de invoering van het schatkistbankieren wordt het belang van een goede liquiditeitsprognose nog eens onderstreept. Voorkomen moet worden dat er relatief hoge banksaldi ontstaan, die tegen een zeer laag rendement bij de schatkist gestald moeten worden. Rood staan op de rekening-courant met het Rijk mag overigens niet. Gebeurt dit wel, dan volgt er een boete.

Verwacht wordt dat de gemeente de komende jaren weinig overtollige middelen zal bezitten. Eén en ander als gevolg van de uitvoering van diverse investeringsprojecten en de afnemende inkomsten van het rijk. De financiële gevolgen van het verplicht schatkistbankieren zijn naar verwachting dan ook zeer gering. Opgemerkt wordt dat in 2015 tot en met 20 augustus in totaal 4 dagen overtollige middelen zijn weggezet bij het Rijk in verband met schatkistbankieren.

De drempel voor 2015 bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal van € 124,8 mln. is afgerond € 0,9 mln. Zodra het saldo op de rekening-courant rekening bij de BNG hoger is dan laatstgenoemd bedrag wordt het meerdere afgeroomd naar het Rijk.

Liquiditeitsplanning

De planning van de liquiditeiten heeft betrekking op toekomstige inkomsten en uitgaven van de gemeente. Voor het opstellen van deze planning is het nodig dat er een liquiditeitsprognose wordt gemaakt. In deze prognose moeten de ontvangsten en uitgaven in een bepaalde periode worden vermeld. Dit zal uiteindelijk leiden tot een verwachting van de benodigde liquiditeit. De Wet FIDO stelt eisen aan het actief beheren van toekomstige renterisico's. De gemeente wordt daarom gedwongen om een systematische planning hiervoor te ontwikkelen en bij te houden.

Financieringspositie

Het verschil tussen de financieringsbehoefte en de aanwezige beschikbare financieringsmiddelen (langlopende opgenomen geldleningen plus reserves en voorzieningen) is het financieringstekort of – overschot. De boekwaarde van de investeringen wordt per 1 januari 2016 geraamd op € 135 miljoen.

bedragen x € 1.000

Financieringsbehoefte	01-01-2016	01-01-2017	01-01-2018	01-01-2019
Boekwaarde				
Boekwaarde vaste activa incl. voorraden	119.039	113.061	105.356	98.799
Boekwaarde leningen u/g	16.399	14.286	13.133	11.968
Totaal boekwaarde	135.438	127.347	118.489	110.767
Aanwezige financieringsmiddelen				
Eigen vermogen				
Algemene reserves	19.565	18.857	17.876	19.547
Bestemmingsreserves	20.575	21.688	22.120	22.740
Totaal eigen vermogen	40.140	40.545	39.996	42.286
Vreemd vermogen				
Voorzieningen	3.401	2.751	2.539	2.454
Langlopende leningen	65.674	60.732	56.291	52.578
Totaal vreemd vermogen	69.075	63.483	58.830	55.032
Totaal financieringsmiddelen	109.215	104.028	98.826	97.318
Financieringstekort (-/-) c.q. overschot (+/+)	- 26.223	- 23.319	-19.663	-13.449

Financieringstekort

Bij de aanvang van dit begrotingsjaar ramen wij een financieringstekort van € 26 miljoen.

Dit tekort ontstaat doordat de som van de reserves en voorzieningen en de opgenomen geldleningen per 1 januari 2016 lager is dan de boekwaarde van de investeringen per 1 januari 2016.

Rentevisie

Verwacht wordt dat de lange rentetarieven onder invloed van een licht economisch herstel zullen gaan oplopen.

Op grond van de rentevisie van de Rabobank en de Bank voor Nederlandse Gemeenten maken wij een afweging met betrekking tot het aantrekken van langlopende leningen dan wel financiering met kortlopende leningen. Daarbij zullen wij niet schromen om ons beleid tussentijds aan te passen, indien een gewijzigde rentevisie van (een van) beide instellingen daartoe aanleiding geeft.

Relatiebeheer

Evenals voorgaande jaren is de BNG onze huisbankier. Nagenoeg alle transacties vinden plaats via deze bank. Eind 2014 is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst gesloten. Hierin is geregeld dat wij tot een bedrag van € 12 miljoen “rood” mogen staan. Verder is er sprake van een basisrente van 1 maands Euribor met een spread³ van 0,40% (was 0,21% tot en met 31 december 2011) tot en met 31 december 2015. De spread kan na afloop van de looptijd, waarvoor deze is vastgesteld, door de BNG voor een nader te bepalen looptijd worden gewijzigd.

³ Spread is de debetopslag op het 1-maands Euribor-tarief.

De excedentrente⁴ bedraagt 5% (was 5%). Wel kan nu deze rente van tijd tot tijd worden aangepast door de bank.

De gemeente heeft voorts een rekening-courantovereenkomst met de Rabobank “Meppel-Steenwijkerland”.

EMU-saldo

In het financieel akkoord dat de VNG, IPO en UvW in januari 2013 met het Rijk hebben gesloten is vooruitlopend op het inwerking treden van de Wet houdbare overheidsfinanciën (wet Hof) een afspraak gemaakt over de normering van het EMU-saldo van de gezamenlijke decentrale overheden voor de duur van deze kabinetsperiode. Inmiddels laten realisatiecijfers van het CBS zien dat in 2013 en 2014 de decentrale overheden de ambitie voor het EMU-saldo hebben gerealiseerd. Voor de jaren 2015, 2016 en 2017 wordt, op basis van ramingen van het Centraal Planbureau, verwacht dat de decentrale overheden binnen de afgesproken norm blijven van het financieel akkoord.

EMU-saldo medeoverheden in % bbp	2015	2016	2017
Ambitie voor EMU-saldo medeoverheden gezamenlijk	-0,3	-0,2	-0,2
Afgesproken tekortnorm voor deze kabinetsperiode	-0,5	(-0,4)*	(-0,3)*
Raming (o.b.v. CPB-CEO 2015)	-0,3	-0,2	-0,2

In het financieel akkoord is tevens afgesproken dat eind 2015 zal worden gezien of de geprojecteerde daling van de tekortnorm in 2016 en 2017 verantwoord en mogelijk is. In de aanloop naar het bestuurlijk overleg in het najaar van 2015 worden voorbereidingen getroffen om invulling te geven aan deze afspraak.

Realisatiecijfers van het CBS en ramingen van het CPB zullen hierbij als basis dienen. Verder komen de aandachtspunten zoals genoemd in de wet Hof aan bod, waaronder de investeringsopgaven en de schuld- en vermogenspositie van de decentrale overheden.

In de Wet Hof wordt een eenduidige berekeningswijze voorgeschreven. Volgens de regels van de Wet Hof mag het EMU-saldo bij gemeenten, provincies en waterschappen niet groter zijn dan 0,5% van het bruto binnenlands product. De ruimte voor gemeenten is bepaald op 0,34%.

bedragen x € 1.000

EMU-saldo	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017
1. (+) Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	- 19.936	441	- 458
2. (+) Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	4.423	4.171	3.953
3. (+) Bruto dotatie aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	166	362	348
4. (-) Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	-	-

⁴ Excedentrente is de extra toeslag op de debetrente die de BNG bank in rekening brengt bij het overschrijden van de kredietlimiet in rekening-courant.

bedragen x € 1.000

EMU-saldo			Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017
5.	(+)	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-	-	-
6.	(+)	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa. Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	-	-	-
7.	(-)	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-	-	-
8.	(+)	Baten bouwgrondexploitatie. Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	-	-	-
9.	(-)	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	239	198	105
10.	(-)	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-
11a.		Worden er deelnemingen en/of aandelen verkocht?	ja	nee	nee
11b.	(-)	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen in jaar	308	-	-
Berekend EMU-saldo			- 15.894	4.775	3.738

5.5. Bedrijfsvoering

5.5.1. Inleiding

Een belangrijke ambitie in het bestuursprogramma Financiën en bedrijfsvoering is de wendbare organisatie. In onderstaande wordt op een aantal aspecten daarvan ingegaan.

5.5.2. Strategische Personeelsplanning

De beperkte financiële mogelijkheden vertalen zich voor de gemeentelijke organisatie in de behoefte aan hogere arbeidsproductiviteit. Er moet meer gebeuren met minder geld. In de strategische personeelsplanning kijken de afdelingen vooruit naar hun toekomstige takenpakket en de bijpassende capaciteit. In 2016 wordt daarbij nadrukkelijk geïnvesteerd op de kwalitatieve kant van de strategische personeelsplanning. Hierbij wordt ingespeeld op de nieuwe rol en taken van de gemeente.

Gemeenteamtensaren worden steeds meer regisseurs dan uitvoerders en zijn in toenemende mate hoger opgeleid. In de komende jaren wordt van de werknemer meer wendbaarheid verwacht. De gemeentelijke

organisatie is continu in ontwikkeling en staat voor forse uitdagingen, van de medewerkers wordt verlangd dat zij in staat zijn zich aan te passen aan de continu veranderende omstandigheden. In de strategische personeelsplanning zal het accent de komende jaren dan ook meer gaan liggen op de verdere ontwikkeling van de medewerkers.

5.5.3. Generatiepact en trainees

Uit de strategische personeelsplanning blijkt dat de groep oudere medewerkers in onze organisatie ieder jaar groter wordt. We hebben het dan over de groep 55+, maar ook over de grote middengroep (45-55 jaar). Deze scheve leeftijdsopbouw is zorgelijk. In 2016 en de verdere jaren moeten er jongere medewerkers bijkomen om te voorkomen dat de gemeente nog verder vergrijsd. Tegelijk moeten we nu bezuinigen en inkrimpen. Om beweging te creëren en in aansluiting op de cao bieden we medewerkers van 60 jaar en ouder de mogelijkheid om minder te werken met gedeeltelijk behoud van salaris, om zo ruimte te maken voor jongere medewerkers. De loonkosten die de gemeente hiermee bespaart worden ingezet om jongeren aan te nemen. Op deze wijze willen we in 2016 vier jongeren in laten stromen. Daarnaast hadden wij reeds de ruimte voor één trainee, zodat we in totaal vijf kunnen werven.

5.5.4. Toekomstagenda Steenwijkerland

Aan de hand van de Toekomstagenda vindt de organisatieontwikkeling plaats. Participatie en dienstverlening zijn daarbij de leidende strategische thema's, ondersteund door de thema's samenwerking en interne organisatie. Daarbij aandacht voor enerzijds structuur, ict, processen en anderzijds cultuur, houding en gedrag.

Participatie draait om overheidsparticipatie. Bij dienstverlening is de door de raad bekrachtigde visie op dienstverlening leidend. Bij samenwerking wordt zowel op de schaal van de vijf (Steenwijkerland, Zwartewaterland, Meppel, Westerveld, Staphorst), de drie (Steenwijkerland, Zwartewaterland, Staphorst) als wel bilateraal (met name Steenwijkerland en Zwartewaterland) samengewerkt. Bij interne organisatie gaat het om het creëren van de benodigde randvoorwaarden, zoals een eigentijds personeelsbeleid. De Toekomstagenda wordt uitgevoerd door en voor de eigen organisatie, met een belangrijke rol voor interne aanjagers en ambassadeurs. Er is sprake van een organisch proces, waarbij steeds de koppeling wordt gelegd met de actualiteit, bijvoorbeeld als het gaat om het inspelen op overheidsparticipatie.

5.5.5. Risicomanagement

In 2016 gaan we door met het vormgeven van integraal (organisatiebreed) risicomanagement. Hierbij staat niet de implementatie van een systeem voorop. Belangrijker vinden wij het dat de organisatie risicobewust gaat werken. Immers, risicomanagement heeft alles te maken met bewustwording. Een passend instrument kan daarbij wel helpen.

In 2015 zijn de eerste stappen gezet. Zo is er een workshop georganiseerd over dit onderwerp voor bestuurders en MT leden. Ook heeft er een inventarisatie plaatsgevonden van de al gebruikte werkwijzen en wensen op het gebied van risicomanagement. Dit is gebeurd samen met de gemeente Zwartewaterland. Deze samenwerking stelt ons in staat om ook van elkaar te leren waar het gaat om het in samenhang beoordelen en beheersen van risico's.

5.5.6. Inwonersonderzoek (omnibusenquête)

Eind 2015 voeren wij opnieuw ons 2-jaarlijkse inwonersonderzoek (voorheen omnibusenquête) uit waarbij inwoners hun mening kunnen geven over een breed scala aan onderwerpen die voor hen (en voor ons als

gemeente) van belang zijn. De uitkomsten daarvan verwachten wij in het eerste kwartaal van 2016. Over die resultaten gaan wij in het voorjaar van 2016 in gesprek met de raad én met de samenleving.

5.5.7. Doorontwikkeling informatievoorziening

De ontwikkelingen in de maatschappij en in onze organisatie vragen om intensivering van digitale dienstverlening en digitaal werken, terwijl tegelijkertijd de budgetten onder druk staan. De doorontwikkeling van de informatievoorziening moet hier (mede) antwoord op bieden. Voor de verbetering van onze digitale dienstverlening versterken we ons zaakstelsel en investeren we in noodzakelijke koppelingen om bijvoorbeeld het Ondernemersdossier mogelijk te maken. De aankomende - verplichte - overgang naar de nieuwe landelijke Basis Registratie Personen (BRP) raakt een groot deel van de processen in onze organisatie. Bovendien gaat het om persoonsgegevens. Een zorgvuldige voorbereiding is dus in 2016 vereist. Een belangrijke en complexe beweging is samenwerking en ontvlechting; samenwerking zoals met Zwartewaterland, en binnen de RUD, de ontvlechting – en mogelijk nieuwe samenwerking – zien we bij Belastingen. We streven er naar deze veranderingen zo eenvoudig mogelijk te realiseren. Het digitaal werken vereenvoudigen we door overgang naar een digitaal archief (substitutie) en door saneren van applicaties waar mogelijk. Een belangrijk project voor 2016 is het Bestuurlijk Informatie Systeem (2016).

5.5.8. Informatievoorziening

Met toenemende digitalisering nemen ook de afhankelijkheid en kwetsbaarheid toe. Rekening houdend met het toenemend aantal digitale aanvallen, blijven de beschikbaarheid en vertrouwelijkheid van informatie onze belangrijkste prioriteiten. In 2015 heeft het College het Informatiebeveiligingsbeleid 2015-2020 vastgesteld. Om de bedreigingen het hoofd te bieden, werken we het beveiligingsplan 2016 uit. Hiermee nemen we de noodzakelijke technische maatregelen, zoals het realiseren van de uitwijk met Meppel. Daarnaast geven we een forse impuls aan het beveiligingsbewustzijn van onze medewerkers en aan de belangrijkste procedures voor omgaan met (gevoelige) gegevens. De menselijke factor blijkt immers nog steeds de zwakste schakel. We geven verder invulling aan de informatiebeveiligingsorganisatie door opleiding en training van betrokkenen. Betrouwbare en actuele gegevens zijn de brandstof voor onze dienstverlening. Extra aandacht gaat het komend jaar dan ook naar gegevensbeheer.

5.5.9. Vervangingsinvesteringen bedrijfsvoering

In de Programmabegroting 2015-2018 zijn op basis van meerjarige vervangingsinvesteringsplannen voor de jaren 2016 en volgende de kapitaallasten van de geplande investeringen voor 2016, 2017 en 2018 gereserveerd. Wij verwijzen u naar bijlage 1 van de betreffende begroting. Het betreffen de vervangingsinvesteringen voor:

Tractie

ICT

Begraafplaatsen

Huishoudelijke dienst

De meerjarige vervangingsinvesteringsplannen zijn voor de Programmabegroting 2016-2019 geactualiseerd. De kapitaallasten voortvloeiende uit de vervangingsinvesteringen voor 2016 kunnen volledig worden gedekt uit de gereserveerde vrijvallende kapitaallasten. Voor 2016 stellen wij voor de volgende kredieten beschikbaar te stellen:

Kredieten 2016		Investerings
Bedrijfsmiddelen		
Tractie		253.000
ICT		158.000
Totaal beschikbaar te stellen krediet		411.000

5.5.10. Meerjaren auditplan

In de raadsvergadering van 28 oktober 2014 heeft u het meerjarig auditplan 2015-2018 vastgesteld.

In dit plan zijn de te onderzoeken processen voor de periode 2015-2018 opgenomen en voorzien van een doelstelling en een planning. Tevens is per proces aangegeven of het onderzoek is gericht op de kwaliteit van de beheersing van het proces, de beoordeling van de doelmatigheid, (financiële) rechtmatigheid of een combinatie hiervan. Met deze inhoud wordt beoogd voor de jaren 2015-2018 een volledig audit programma aan te bieden als fundament voor de interne controle. In bijlage 4 zijn de te onderzoeken processen voor 2016 opgenomen.

Met het vaststellen van de programmabegroting door de gemeenteraad wordt de onderzoeksopdracht voor het college voor dat jaar bekrachtigd.

5.6. Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente financiële middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als er problemen bij de verbonden partijen zijn, kunnen worden verhaald op de gemeente. Een partij die jaarlijks een subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen zitten met een juridische afdwingbaarheid door derden, is geen verbonden partij.

Het afwegingskader voor samenwerking met partijen wordt gevormd door de "Nota Verbonden Partijen". Deze nota wordt momenteel geactualiseerd onder meer als gevolg van het rekenkameronderzoek uit 2013 en de voorstellen van de commissie Depla. Het is de planning om de nieuwe versie van deze nota in de eerste helft van 2016 ter besluitvorming aan de raad aan te bieden.

Het proces van deelnemingen is een dynamisch gebeuren. Daarom treft u net als vorig jaar weer een aantal wijzigingen, c.q. aanvullingen aan die passen binnen de huidige kaders van de "Nota Verbonden Partijen".

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

De gemeente Steenwijkerland streeft ernaar om een bestuurlijk en financieel belang te houden in die organisaties die een bijdrage leveren aan het openbaar belang en waarvan de activiteiten aansluiten bij het beleid zoals dat door de gemeente wordt gevoerd.

Beleidswijzigingen voor specifieke verbonden partijen worden voor zover nodig of wenselijk afzonderlijk aan de raad voorgelegd.

De verbonden partijen die medio 2009 zijn gevormd in verband met de verkoop van Essent aan RWE zullen binnen enkele jaren worden opgeheven, c.q. worden verkocht.

Aan de gemeente Steenwijkerland verbonden partijen

De verbonden partijen van de gemeente Steenwijkerland bestaan uit de gemeenschappelijke regelingen waaraan wordt deelgenomen en publiekrechtelijke rechtspersonen waarmee een financieel en bestuurlijk belang is gemoeid.

Hieronder treft u aan een overzicht van de verbonden partijen met hun rechtsvorm.

Naam	Rechtsvorm
BNG Bank N.V.	N.V.
Enexis Holding N.V.	N.V.
Vitens N.V.	N.V.
N.V. Rendo Holding	N.V.
Noordwestgroep N.V.	N.V.
Wadinko N.V.	N.V.
Rova Holding N.V.	N.V.
Vordering Enexis B.V.	B.V.
Verkoop Vennootschap B.V.	B.V.
CSV Amsterdam B.V.	B.V.
CBL Vennootschap B.V.	B.V.
Vordering Enexis B.V.	B.V.
Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V.	B.V.
Veiligheidsregio IJsselland	Gemeenschappelijke regeling
Gezondheidsregio IJsselland	Gemeenschappelijke regeling
Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland	Gemeenschappelijke regeling
Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)	Netwerkorganisatie
Intergemeentelijke Sociale Dienst Steenwijkerland en Westerveld	Gemeenschappelijke regeling
GovUnited	Stichting
Stichting administratiekantoor Dataland (was Dataland B.V.)	Stichting

De gemeente ontvangt dividend en/of rente-inkomsten uit de volgende deelnemingen: Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Enexis N.V., Rendo Holding N.V., Vitens N.V. en Rova Holding N.V.. De rente-inkomsten en het dividend dat de gemeente ontvangt, worden als algemeen dekkingsmiddel in de programmabegroting opgenomen.

Voornemens tot het aangaan van nieuwe bestuurlijke participaties

De gemeente Steenwijkerland heeft geen voornemens om op korte termijn nieuwe bestuurlijke participaties aan te gaan. Wel vinden er diverse gesprekken met buurgemeenten plaats over samenwerking op het terrein van de bedrijfsvoering, te denken valt hierbij aan ICT en KCC.

Voornemens tot het beëindigen van bestaande participaties

Verwacht wordt dat de gemeente op korte termijn haar participaties, behoudens een aantal deelnemingen in verband met de afwikkeling van de verkoop van de aandelen Essent aan RWE, niet zal gaan beëindigen.

Wijzigingen bestaande participaties

RUD IJsselland

ICT

Bij de vorming van RUD IJsselland is afgesproken te gaan naar een gezamenlijk ICT-systeem, om de uitwisseling van stukken en een integrale werkwijze gemakkelijker te maken. Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan een onderzoek naar opties en kosten. Het bestuur van RUD IJsselland is geïnformeerd over de stand van zaken. Er zijn, ook voor Steenwijkerland, nog enkele aandachtspunten alvorens tot aanbesteding kan worden overgegaan, van onoverkomelijke hobbels lijkt niet langer sprake. Voor de financiering van de ICT is in Steenwijkerland al een claim ingediend.

Wet VTH

Op 22 september 2015 is de 'Wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving) (hierna: Wet VTH) aangenomen. De wet heeft een aantal consequenties voor RUD IJsselland, waarin Steenwijkerland deelneemt. Enerzijds zijn dit consequenties voor de organisatievorm, anderzijds zijn het consequenties voor de wijze waarop taken worden uitgevoerd.

Organisatievorm

De wet schrijft voor dat iedere gemeente en provincie deelneemt in een omgevingsdienst. Deze omgevingsdienst moet zijn ingesteld als openbaar lichaam, als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en ten minste zien op het basistakenpakket. De drie momenteel functionerende netwerk-omgevingsdiensten, waaronder RUD IJsselland doen in de uitvoering op dit moment niet onder voor de omgevingsdiensten die als openbaar lichaam zijn ingesteld, blijkt uit de landelijke evaluatie. Niettemin voorziet de staatssecretaris, gesteund door de evaluatie, voor de toekomst beperkingen voor de netwerk-variant. In de wet is dan ook voorzien voor een uitzondering op de plicht tot het instellen van een openbaar lichaam voor de nu functionerende netwerkdiensten, met dien verstande dat de diensten wel aan de overige regels dienen te voldoen en met het inwerking treden van de Omgevingswet, voorzien op 1 januari 2018, moeten zijn omgevormd tot een openbaar lichaam als bedoeld in de Wgr. De omgevingsdienst zal dan ten minste moeten zien op het basistakenpakket, uit een variantenonderzoek zal moeten blijken of ook de overige taken in de omgevingsdienst worden belegd, hiervoor een netwerk-variant blijft bestaan of dat gemeenten hiervoor zelf (al dan niet in onderlinge samenwerking) gaan zorgen. De omzetting naar een openbaar lichaam vergt een vergelijkbaar traject met dat van de brandweer naar de veiligheidsregio. De omzetting zal financiële consequenties hebben voor de organisatie. De omvang van die consequentie zal afhankelijk zijn van de variantkeuze.

Kwaliteit van uitvoering

In de ontwerp-tekst van de wet is uitgegaan van wettelijk vast te stellen kwaliteitscriteria, op basis van de set Kwaliteitscriteria 2.1. Na een lobby van, met name, de VNG is de wettekst aangepast, met dien verstande dat de kwaliteit geborgd gaat worden door kwaliteitscriteria die voor het basistakenpakket in een verordening uniform voor een omgevingsdienst moeten worden vastgesteld door de verschillende gemeenteraden en provinciale staten, op basis van de Kwaliteitscriteria 2.1. Voor de overige taken bestaat een zorgplicht. Gezien de mate waarin de medewerkers van gemeente Steenwijkerland aan de Kwaliteitscriteria voldoen worden hierin geen problemen verwacht. Als organisatie voldoen we niet geheel, omdat de criteria mede zien op een minimum aantal medewerkers op taken die slechts beperkt voorkomen. Het Kennispunt Juridisch en Beleid dat is gevestigd in Steenwijkerland heeft een voortrekkersrol bij het opzetten van en

voorbereiding van besluitvorming omtrent de verordening. Hierin zal de nodige tijd (moeten) worden geïnvesteerd.

Voordelen van samenwerking met verbonden partijen

- risicospreiding: (financiële) risico's worden met andere partijen gedeeld;
- efficiencyvoordeel: door samenwerking met bijvoorbeeld andere lokale overheden;
- kennisvoordeel: de lokale overheid kan gebruik maken van kennis, waarover zij zelf niet beschikt;
- continuïteit: door meer schaalgrootte te creëren is de organisatie niet afhankelijk van de kennis van individuen;
- katalysatorfunctie: activiteiten kunnen versneld op gang gebracht worden door samenwerking met publieke of private organisaties en
- bestuurlijke kracht en effectiviteit: door samenwerking ontstaat een sterkere bestuurlijke kracht en grotere effectiviteit.

Risico's

Welke risico's loopt onze gemeente bij het deelnemen in een verbonden partij?

- De gemeente heeft geen zekerheid over de hoogte van de jaarlijkse dividenduitkering, hetgeen gevolgen heeft voor de begroting. Dit kan behoorlijk fluctueren;
- gemeente kan aansprakelijk worden gesteld bij faillissement;
- hogere verplichte bijdragen bij exploitatietekorten gemeenschappelijke regelingen.

Welke beheersmaatregelen zijn getroffen om risico's te beperken, c.q. te beheersen?

- de gemeenschappelijke regelingen waaraan de gemeente deelneemt moeten jaarlijks voor 15 april hun ontwerp-begroting en voorlopige jaarrekening naar de gemeenteraden zenden.
- bij de nutsbedrijven waarvan de gemeente aandelen bezit, heeft de gemeente inspraak bij de behandeling tijdens de aandeelhoudersvergaderingen.

Een beleggingsresultaat c.q. bijgestelde dividendprognose (voor deelnemingen) dan wel gerealiseerde c.q. geraamde kosten, die met de participatie zijn gemoeid treft u aan in bijlage 8.

Resumé.

Dividend/rentevergoeding	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen			
N.V. Noordwestgroep te Steenwijk	-	-	-
Intergemeentelijke sociale dienst te Steenwijk	19	16	12
5. Financiën en bedrijfsvoering			
Enexis N.V. te Arnhem	37	37	37
Enexis N.V. te Arnhem	232	258	258
Enexis N.V. te Arnhem	94	94	94
N.V. Vitens te Apeldoorn	87	71	52
Vordering op Enexis B.V. te Den Bosch	-	-	-
Verkoop Vennootschap B.V. te Den Bosch	-	-	-
N.V. Vitens te Apeldoorn	164	175	168
N.V. Rendo te Meppel	1.499	-	1.499
Wadinko N.V. te Zwolle	65	65	65
Attero Holding N.V. te Haelen (opbrengst verkoop aandelen)	308	19	-
N.V. B.N.G. te Den Haag	165	74	74

N.V. Rova Holding te Zwolle	272	281	270
N.V. Rova Holding te Zwolle	81	81	81
B.V. Dataland te Gouda	-	-	-
Totaal Dividend/renteversoeding	3.023	1.171	2.610

5.7. Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen

5.7.1. Algemeen

In de paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen wordt ingegaan op de vermogenspositie van het grondbedrijf op basis van geactualiseerde exploitatieopzetten van de diverse complexen. Tevens zijn de diverse risico's, waar het grondbedrijf mee te maken heeft, beschreven. Voor een meer gedetailleerde beschrijving wordt verwezen naar de vertrouwelijke bijlage, die ter inzage ligt. Hierin zijn ook alle geactualiseerde exploitatieopzetten opgenomen.

De resultaten van 2014 zijn verwerkt en hebben hun weerslag gehad op de grondexploitaties. De lopende exploitaties (onderhanden werk) zijn herzien en voor de nog niet in ontwikkeling / exploitatie genomen complexen is een planeconomische verkenning uitgevoerd (een tentatieve grondexploitatie).

Per 1 januari 2016 zal de vennootschapsbelasting voor commerciële activiteiten van gemeenten ingevoerd worden. De activiteiten van het grondbedrijf zullen onder de vennootschapsbelasting gaan vallen. Dit betekent dat over de (fiscale) winsten 25% belasting verschuldigd is.

Er wordt op dit moment overleg gevoerd tussen de VNG, de vereniging van grondbedrijven en de belastingdienst over de exacte consequenties en uitvoering van deze wijziging. In november 2015 komt de belastingdienst met een handreiking.

Daarnaast is door de commissie BBV (Begroting en Verantwoording) medio september een voorgenomen wijziging van verslaggevingsregels van de grondexploitatie afgekondigd. In de VNG commissie financiën is aandacht gevraagd voor de financiële impact van de voorgenomen wijziging. Het definitieve besluit wordt niet eerder dan medio november verwacht.

Dit heeft ons doen besluiten om de begroting 2016-2019 van de grondexploitatie op basis van huidig beleid samen te stellen.

5.7.2. Grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Steenwijkerland is verwoord in de Nota Grond- en Ontwikkelbeleid. Deze nota is op 28 mei 2013 vastgesteld door de gemeenteraad. Het grondbeleid is voor een periode van 4 jaar vastgesteld. De komende jaren zal de gemeente Steenwijkerland faciliterend grondbeleid voeren, tenzij vanwege volkshuisvestings- en economische redenen actief grondbeleid gewenst is. Voor verdere inhoud van het grondbeleid wordt verwezen naar de Nota Grond- en Ontwikkelbeleid.

Door diverse ontwikkelingen zullen er aanpassingen gedaan worden in de nota Grond- en Ontwikkelbeleid aanpassingen gedaan. Eind 2015 wordt hiervoor een voorstel aangeboden.

5.7.3. Economische situatie

De effecten van de economische situatie werken ook nog door in 2015. De afgelopen jaren zijn diverse grondexploitaties hierop aangepast en zijn de prognoses van de aantal te verkopen bouwkvavels naar beneden bijgesteld. Dit heeft de afgelopen jaren tot een reële waardering van de grondexploitatie geleid.

Het huidige woningbouwbeleid gaat uit van 125 woningen per jaar. Vanaf 2014 wordt binnen de grondexploitaties uitgegaan van een meer behouden scenario van 100 woningen per jaar.

Bij de jaarrekening 2015 worden de werkelijke resultaten over dit jaar weergegeven en verklaard. Indien hiertoe aanleiding bestaat wordt U tussentijds geïnformeerd. In 2015 heeft u als gevolg hiervan een besluit genomen over de woningbouw in Blankenham.

5.7.4. Uitgifte bouwgrond in relatie tot de programma's

Woningbouw

De fasering en planning in de grondexploitaties waar woningbouw wordt ontwikkeld is zoveel mogelijk gebaseerd op de Visie op Wonen en Leefbaarheid, welke in het voorjaar van 2012 door de raad is vastgesteld. In de eerste helft van 2016 zal een nieuwe woonvisie ter vaststelling worden aangeboden.

Binnen de Visie op Wonen en Leefbaarheid wordt uitgegaan van een netto toevoeging van 125 woningen per jaar. Vanwege complexere regelgeving, een toename van de gevallen waarin bezwaar wordt gemaakt tegen gemeentelijke plannen en veranderende marktomstandigheden (lees veranderende vraag naar woningen) kan vanzelfsprekend een afwijking van de in de Visie op Wonen en Leefbaarheid geformuleerde doelstellingen optreden.

Bedrijven

De uitgifte van bedrijventerreinen is sterk afhankelijk van de economische omstandigheden. De verkoop van bedrijfskvavels is de afgelopen jaren gestagneerd en het uitzicht op herstel is lastig in te schatten. Hierop zijn de betreffende exploitaties aangepast.

5.7.5. Wijzigingen in grondexploitaties

Gezien de huidige woningmarktomstandigheden en in het kader van risicobeheersing wordt op dit moment begrotingstechnisch uitgegaan van een toevoeging van 100 woningen per jaar. De verschillende grondexploitaties zijn hierop aangepast.

Voor woningbouwprojecten (onderhanden) en bedrijventerreinen (onderhanden) zijn de grondexploitaties door uw raad vastgesteld. De nog niet in exploitatie genomen of in ontwikkeling zijnde plangebieden zijn van een beperkte omvang. Dit omdat u in 2014 het complex Molenkampen heeft vastgesteld.

5.7.6. Resultaten grondexploitaties

In onderstaande tabel zijn de geprognosticeerde resultaten weergegeven van de grondexploitaties voor woningbouw, bedrijventerreinen en overige complexen.

bedragen x € 1.000			
Resultaten grondexploitaties	Boekwaarde	Verwacht saldo (+ = positief; - = negatief)	
	1-jan-2015	Eindwaarde	Startwaarde
Woningbouw onderhanden	20.374	- 7.043	- 5.584

Bedrijventerreinen onderhanden	2.334	- 1.771	- 1.562
Bedrijventerreinen nog niet in ontwikkeling	24	-	-
Overige complexen	5.162	- 174	- 167
Totaal	27.894	- 8.988	- 7.313

In de tabel worden zowel de startwaarde als de eindwaarde weergegeven. De eindwaarde komt tot stand door alle resultaten die in de toekomst worden behaald bij elkaar op te tellen. Door alle resultaten die in de toekomst worden behaald terug te rekenen naar vandaag de dag (netto contante waarde) en al deze netto contante waarden vervolgens bij elkaar op te tellen ontstaat het totale resultaat op startwaarde.

Het verwachte resultaat op startwaarde per 1 januari 2015 van alle grondexploitaties woningbouw, bedrijventerreinen en overige complexen bedraagt € 7,3 miljoen voordelig. Ter vergelijking: het resultaat op startwaarde per 1 januari 2014 bedroeg € 7,4 miljoen voordelig.

Het positieve resultaat van € 7,3 miljoen toont dat de ontwikkelwinsten uit de toekomstige realisatie en uitgifte van woningbouwgebieden, bedrijventerreinen en mengvormen van deze beide voldoende zijn om de totale investeringskosten (inclusief de reeds gedane investeringen = de huidige boekwaarde per 1 januari 2015 à € 27,9 miljoen) terug te verdienen.

In deze prognoses is geen rekening gehouden met de invoering van de Vpb plicht per 1-1-2016 en de door de commissie BBV voorgenomen aanpassing van de verslaggevingsvoorschriften.

5.7.7. Risico's

Indien de uitgangspunten zoals die zijn opgenomen in de grondexploitatie wijzigen, dan heeft dat gevolgen voor de resultaten van de exploitaties. Gedacht kan worden aan vertraging in de gronduitgifte waardoor hogere renteverliezen ontstaan. Stagnerende of dalende grondprijzen waardoor de geplande opbrengsten en/of opbrengstenstijgingen niet gehaald kunnen worden. Hoge inflatie waardoor de civieltechnische kosten hoger uitvallen dan geraamd. Of een stijging van het renteniveau waardoor eveneens hogere renteverliezen ontstaan.

Om de risico's op te kunnen vangen is er de Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG). Winsten en verliezen in de projecten worden verrekend met de ARG. Om de gewenste hoogte van de ARG te bepalen wordt er, met het vaststellen van de Nota Grond- en Ontwikkelbeleid, gebruik gemaakt van de Risman-methode. Hierin wordt ingegaan op algemene risico's en projectspecifieke risico's. Van de projectspecifieke risico's wordt vervolgens aangegeven of deze kwantitatief of kwalitatief van aard zijn. Beoordeling van beide soorten risico's wordt omgezet in een bedrag voor de hoogte van het risico per project. Uitgangspunt is dat de kans dat alle onderkende risico's zich op exact hetzelfde moment zullen voordoen 75% is. Dit percentage is overeenkomstig de richtlijnen die worden gehanteerd door de Vereniging van Grondbedrijven (70-80%). Dit leidt vervolgens tot de risicobepaling. De risicobepaling van alle grondexploitaties tezamen vormt de gewenste hoogte van de ARG. De gewenste hoogte van de ARG is in deze begroting ca. € 4,0 miljoen. De werkelijke hoogte van de ARG per 1 januari 2015 bedraagt € 4.132.000.

bedragen x € 1.000

Risico's grondexploitatie	Risicobepaling
Woningbouw	3.569
Industrieterreinen	387

Overige complexen	40
Totaal	3.996

5.7.8. Vermogenspositie

De Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG) is vooral gevormd door de in het verleden afgesloten complexen, waarbij de winsten in deze reserve zijn gestort en de verliezen ten laste van deze reserve zijn gebracht. Daarnaast wordt de reserve gevoed door het saldo van voorlopige winst- en verliesnemingen. Het saldo van de ARG bedroeg op 1 januari 2014 € 4.000.000. Het afgelopen jaar (2014) is het saldo met circa € 132.000 toegenomen. De Algemene Reserve Grondexploitatie bedraagt daardoor op 31 december 2014 € 4.132.000.

bedragen x € 1.000

Verloop Algemene Reserve Grondexploitatie		2015
Saldo per 1 januari 2015		4.132
Winstnemingen		232
Verliesnemingen		-
Saldo per 31 december 2015		4.364
Gewenste stand conform risicobepaling		3.996
Huidig overschot		368

Er wordt door winstnemingen per saldo € 232.000 aan de ARG toegevoegd. De gewenste hoogte van de ARG gebaseerd op de risico-omvang bedraagt € 3.996.000. Per saldo ontstaat op basis van huidige inzichten, binnen de ARG een buffer van € 368.000. De omvang van zowel de ARG als de ingeschatte risico's worden opnieuw berekend bij de rekening 2015.

Hieronder wordt het verwachte verloop van de ARG weergegeven.

bedragen x € 1.000

Verloop ARG	2015	2016	2017	2018	2019
Saldo ARG per 1 januari	4.132	4.364	5.771	6.853	8.576
Winstnemingen	232	1.407	1.082	1.723	1.157
Verliesnemingen	-	-	-	-	-
Saldo ARG per 31 december	4.364	5.771	6.853	8.576	9.733

Bij deze tabel dient uitdrukkelijk vermeld te worden dat geen rekening is gehouden met de invoering van de te betalen vennootschapsbelasting (Vpb) per 1-1-2016 evenals de voorgestelde wijzigingen van de verslaggevingsvoorschriften door de commissie BBV.

5.7.9. Conclusies

De volgende conclusies kunnen naar aanleiding van de meerjarenbegroting getrokken worden:

- Het resultaat op startwaarde per 1 januari 2015 van alle grondexploitaties, zowel onderhanden als in ontwikkeling, € 7,3 miljoen voordelig. Het resultaat van de Meerjarenbegroting 2015-2018 bedroeg € 7,4 miljoen voordelig. Het saldo is verslechterd met € 0,1 miljoen;
- Het saldo van de Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG) bedraagt per 1 januari 2015 € 4.132.000 voordelig. Per 1 januari 2014 bedroeg het saldo van de ARG € 4.000.000. Het afgelopen jaar (2014) is het saldo met € 132.000 toegenomen;
- Het saldo van de ARG is naar verwachting eind 2015 voldoende om de gewenste buffer aan te houden. De precieze omvang van dit bedrag zal bij de jaarrekening 2015 opnieuw worden berekend;
- Er vindt in deze begroting geen (financiële) vertaling plaats van de invoering van de VPB per 1 januari 2016;

- Deze begroting is gebaseerd op de bestaande regelgeving. Geen rekening is gehouden met de voorstellen van de commissie Depla om de verslaggevingsvoorschriften te wijzigen.

6. Raadsbesluit

Steenwijk, Nummer: 2015/

Onderwerp: Programmabegroting 2016-2019

De raad van de gemeente Steenwijkerland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van d.d. 13 oktober 2015, nummer 2015/ ;

b e s l u i t :

1. De tarieven voor gemeentelijke belastingen en rechten vast te stellen overeenkomstig onderstaande voorstellen:
 - a. de rioolrechten in 2016 met 0,5% te verlagen ten opzichte van 2015 en het dekkingspercentage voor 2016 te bepalen op 97,1%;
 - b. de afvalstoffenheffing in 2016 met 0,6% te verlagen ten opzichte van 2015 en het dekkingspercentage voor 2016 te bepalen op 90%;
 - c. de onroerende-zaakbelastingen in 2016 te verhogen met 0,3% ten opzichte van 2015.
2. Een krediet van € 411.000 beschikbaar te stellen voor de in bijlage 1 vermelde aanschaf/vervanging van bedrijfsmiddelen in 2016 en de 1e begrotingswijziging 2016 vast te stellen;
3. Op basis van de Meerjarenbegroting Grondbedrijf 2015 (2016-2019), die vertrouwelijk ter inzage ligt:
 - a. de grondexploitaties voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen die onderhanden zijn gewijzigd vast te stellen;
 - b. het college te machtigen, indien de markt- en economische omstandigheden daartoe aanleiding geven, tegen andere grondprijzen te verkopen dan opgenomen in de desbetreffende grondexploitaties onder de voorwaarde van een blijvend minimaal sluitende grondexploitatie;
 - c. de globale grondexploitaties van de nog niet in ontwikkeling genomen bedrijventerreinen en woningbouwprojecten voor kennisgeving aan te nemen.
4. De vijf bestuursprogramma's vast te stellen.

Bijlage 1. Vervangingsinvesteringen

Bedragen x € 1

Vervangingsinvesteringen	Investering	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
DIRECTIE					
Openbare werken (Tractie)					
Te reserveren voor 2017- 2019	744.000	-	87.609	91.638	117.262
Beschikbaar te stellen voor 2016	253.000	50.712	36.740	35.768	34.796
Totaal benodigd	997.000	50.712	124.349	127.406	152.058
Totaal beschikbaar		46.900	117.841	118.162	100.563
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		- 3.812	- 6.508	- 9.244	- 51.495
Ondersteuning (ICT)					
Te reserveren voor 2017- 2019	1.592.000	-	165.292	250.659	397.862
Beschikbaar te stellen voor 2016	158.000	44.931	43.716	37.080	35.969
Totaal benodigd	1.750.000	44.931	209.008	287.739	433.831
Totaal beschikbaar		69.156	209.209	326.172	475.404
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		24.225	201	38.433	41.573
Ondersteuning (Huishoudelijke dienst)					
Te reserveren voor 2017- 2019	24.900		6.780	6.585	7.290
Beschikbaar te stellen voor 2016					
Totaal benodigd	24.900	-	6.780	6.585	7.290
Totaal beschikbaar		- 23	6.818	6.608	2.123
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		- 23	38	23	- 5.167
DIRECTIE: Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		20.390	- 6.269	29.212	- 15.089
BEGRAAFPLAATSEN					
Begraafplaatsen					
Te reserveren voor 2017- 2019	49.000		3.313	7.012	6.834
Beschikbaar te stellen voor 2016	-	-			
Totaal benodigd	49.000	-	3.313	7.012	6.834
Totaal beschikbaar		5.724	11.338	11.493	11.493
BEGRAAFPLAATSEN: Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		5.724	8.025	4.481	4.659
TOTAAL: Tekort (-) / Overschot (+) kap.lasten, excl. Begraafplaatsen		20.390	- 6.269	29.212	- 15.089
TOTAAL: Beschikbaar te stellen krediet voor 2016	411.000				

Bijlage 2. Resultaat per programma

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
60011 Raad en Commissies	- 563	- 494	- 497	- 497	- 497	- 497
60012 Burgemeester en wethouders	- 1.596	- 552	- 801	- 844	- 794	- 794
60022 Voorlichting en Communicatie	- 233	- 270	- 250	- 249	- 249	- 249
60023 Bezwaar en beroepszaken	- 210	- 250	- 249	- 248	- 247	- 248
60024 Representatie	- 119	- 113	- 107	- 106	- 106	- 106
60025 Bestuursondersteuning kabinet	- 29	- 28	- 25	- 25	- 25	- 25
60026 Bestuursondersteuning Burgemeester en wethouders	- 704	- 796	- 813	- 894	- 915	- 963
60031 Burgerzaken	- 294	- 457	- 446	- 426	- 411	- 410
60033 Verkiezingen	- 136	- 246	- 181	- 175	- 169	- 169
60041 Secretarieleges burgerzaken	430	446	446	446	446	446
60051 Bestuurlijke samenwerking	- 74	- 94	- 79	- 79	- 79	- 79
60061 Bestuursondersteuning raad en rekenkamer	- 294	- 350	- 337	- 332	- 321	- 321
60035 Kadaster/vastgoed	- 355	- 334	- 208	- 132	- 132	- 132
Saldo van baten en lasten	- 4.177	- 3.536	- 3.546	- 3.560	- 3.498	- 3.545
Mutatie reserves						
69801V Resultaatbestemming SWL'ANDERS' voelen zich welkom	-	118	-	-	-	-
Mutatie reserves	-	118	-	-	-	-
Resultaat	- 4.177	- 3.418	- 3.546	- 3.560	- 3.498	- 3.545

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
65803 Speelvoorzieningen	- 835	- 524	- 515	- 514	- 511	- 511
68101 Ruimtelijke ordening	- 1.956	- 1.753	- 1.363	- 1.332	- 1.306	- 1.303
68201 Woonbeleid	878	- 5.655	- 734	- 696	- 394	- 390
68211 Stads- en dorpsvernieuwing	- 111	- 1.021	- 61	- 61	- 60	- 60
68213 Stads- en dorpsvernieuwing - openbare werken	- 0	- 73	-	-	-	-
68301 Exploitatie-overeenkomsten	0	- 36	- 36	- 36	- 35	- 35
68302 Grondzaken	157	- 403	- 396	- 393	- 391	- 390
68303 Grondexploitatie algemeen	155	283	1.552	1.228	1.844	1.253
68304 Erfpacht	6	7	9	9	9	9
61201 Brandweer	- 2.459	- 2.619	- 2.645	- 2.641	- 2.640	- 2.638
61400 Politiezaken	- 85	- 104	- 102	- 101	- 99	- 99
61401 Overige beschermende maatregelen	- 128	- 99	- 219	- 96	- 95	- 95
61402 Vergunningen (APV en andere regelingen)	- 701	- 1.423	- 1.242	- 1.192	- 1.146	- 1.143
62101 Wegen, straten en pleinen	- 3.082	- 3.174	- 3.247	- 4.631	- 3.252	- 3.249
62102 Gladheidsbestrijding	- 181	- 209	- 197	- 187	- 181	- 181
62103 Openbare verlichting	- 497	- 509	- 413	- 412	- 412	- 412
62104 Bruggen (kunstwerken)	- 535	- 1.150	- 506	- 505	- 504	- 504
62121 Openbaar vervoer	- 27	- 90	- 96	- 76	- 75	- 75

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
62141 Kosten parkeren	- 196	- 280	- 69	- 67	- 67	- 66
62142 Kosten parkeercontrole	- 175	- 119	- 116	- 113	- 110	- 109
62151 Opbrengst parkeerbelasting	143	-	-	-	-	-
62152 Opbrengst parkeercontrole	39	10	11	10	10	10
62211 Binnenhavens en waterwegen (stedelijk water)	- 917	- 1.197	- 1.357	- 1.357	- 1.357	- 1.357
63411 Overige agrarische zaken, jacht en visserij	- 4	- 10	- 10	- 9	- 9	- 9
63412 Overige agrarische zaken, opruimen kadavers	- 4	- 3	- 3	- 3	- 3	- 3
65601 Openbaar groen	- 4.459	- 4.432	- 3.820	- 3.831	- 3.830	- 3.824
67221 Riolerings en waterzuivering	- 6.101	- 4.491	- 4.299	- 4.353	- 4.408	- 4.463
67241 Lijkbezorging	- 984	- 965	- 953	- 948	- 929	- 924
68200 Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	- 3	-	-	-	-	-
69132 Maatschappelijk Vastgoed	- 1.181	- 965	- 967	- 944	- 1.057	- 946
67211 Afval	- 2.128	- 3.176	- 3.171	- 3.171	- 3.171	- 3.171
67231 Milieubeheer	- 919	- 991	- 1.103	- 1.021	- 962	- 961
66306 Greenteams	- 5	-	-	-	-	-
67235 Duurzaamheid	0	-	- 80	- 60	- 60	25
62105 Verkeer	- 155	- 171	- 220	- 170	- 218	- 218
62106 Verkeersmaatregelen	- 1.179	- 671	- 286	- 285	- 284	- 284
62107 Pleinen	-	-	-	-	-	-
68214 Monumenten	- 230	- 329	- 274	- 265	- 257	- 256
66706 Kernenbeleid	- 364	- 620	- 332	- 315	- 299	- 284
68215 Erfgoedbeleid/Unesco	-	- 5	-	-	-	-
68221 Omgevingsvergunningen	- 2.029	- 2.378	- 2.311	- 2.223	- 2.138	- 2.133
68223 Welstand	-	- 100	-	-	-	-
68231 Baten omgevingsvergunningen	481	1.009	1.089	1.129	1.169	1.169
Saldo van baten en lasten	- 29.772	- 38.439	- 28.480	- 29.634	- 27.232	- 27.630
Mutatie reserves						
69801U Resultaatbestemming grondexploitatie	- 155	- 283	- 1.552	- 1.228	- 1.844	- 1.253
69801W Resultaatbestemming SWL'ANDERS' voelen zich thuis	-	8.930	526	1.633	5	5
Mutatie reserves	- 155	8.647	- 1.026	405	- 1.838	- 1.248
Resultaat	- 29.926	- 29.792	- 29.506	- 29.229	- 29.070	- 28.878

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
64230 Bijzonder basisonderwijs huisvesting	- 1.097	-	-	-	-	-
64331 Bijz (voortg) speciaal onderwijs huisvesting	- 450	-	-	-	-	-
64430 Bijzonder voortgezet onderwijs huisvesting	- 124	-	-	-	-	-
64801 Onderwijsbegeleiding	- 81	- 86	- 85	- 85	- 85	- 85
64802 Leerplicht	- 317	- 265	- 264	- 260	- 259	- 258
64803 Leerlingenvervoer	- 916	- 980	- 893	- 892	- 892	- 892
64804 Achterstandbestrijding	- 379	- 390	- 317	- 316	- 315	- 315
64805 Logopedie	-	- 44	-	-	-	-
64807 Gymnastiekonderwijs	- 201	- 108	- 197	- 197	- 197	- 197
66111 Werkgelegenheid	- 926	- 8.786	- 8.391	- 8.080	- 7.651	- 7.209

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
66231 Participatiebudget	- 127	- 1.392	- 1.419	- 1.433	- 1.492	- 1.545
65101 Openbaar bibliotheekwerk	- 894	- 884	- 882	- 753	- 674	- 624
65111 Vormings- en ontwikkelingswerk	- 320	- 329	- 329	- 204	- 129	- 79
65301 Sport	- 974	- 1.828	- 926	- 1.119	- 768	- 713
65302 Binnensportaccommodaties	- 419	- 709	- 115	- 116	- 127	- 125
65303 Buitensportaccommodaties	- 518	- 578	- 223	- 222	- 206	- 190
65304 Zwembaden	- 911	- 1.220	- 794	- 632	- 631	- 629
65305 Sporthal	- 370	- 361	- 349	- 345	- 341	- 337
65311 Groene sportvelden en terreinen	- 663	- 489	- 483	- 482	- 481	- 481
65401 Kunst	- 98	- 89	- 75	- 74	- 74	- 74
65411 Musea	- 66	- 95	- 62	- 62	- 62	- 62
65413 Overige Cultuur- en Oudheidkunde	- 498	- 761	- 759	- 749	- 746	- 745
65801 Multifunctionele accommodaties en dorpshuizen	- 2.369	- 1.865	- 131	- 129	- 127	- 125
65804 Multifunctionele voorzieningen	- 263	- 163	-	-	-	-
65805 Theaters	- 508	- 495	- 495	- 495	- 495	- 495
66101 Bijstandsverlening	- 3.049	- 3.208	- 2.637	- 2.752	- 2.790	- 2.486
66102 Inkomensvoorzieningen	- 559	- 724	- 687	- 619	- 609	- 595
66141 Gemeentelijk minimabeleid	- 1.062	- 1.424	- 1.385	- 1.335	- 1.284	- 1.284
66142 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	- 63	- 59	- 60	- 59	- 59	- 59
66201 Hulpverlening	- 1.275	-	-	-	-	-
66203 Gehandicaptenzorg	- 28	-	-	-	-	-
66211 Inburgering	- 14	- 3	- 3	- 3	- 3	- 3
66221 Huishoudelijke verzorging (WMO)	- 2.847	- 400	-	-	-	-
66302 Jeugd- en Jongerenwerk	- 278	-	-	-	-	-
66305 Dorpshuizen	- 284	-	-	-	-	-
66501 Kinderdagopvang	- 567	- 567	- 567	- 566	- 566	- 566
66522 Individuele voorzieningen (WMO)	- 2.372	-	-	-	-	-
67141 Openbare gezondheidszorg	- 727	- 910	- 947	- 828	- 763	- 763
67151 Jeugdgezondheidszorg	- 519	- 488	- 482	- 481	- 481	- 481
67161 Centrum voor Jeugd en Gezin	- 1.207	- 1.013	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
65802 Media	- 22	- 22	- 22	- 22	- 22	- 22
64210 Huisvesting basisonderwijs	- 1.424	- 2.393	- 1.296	- 1.231	- 1.037	- 1.013
64410 Huisvesting voortgezet onderwijs	- 438	- 521	- 484	- 478	- 471	- 465
65113 Wereldwinkel	-	- 3	- 3	- 3	- 3	- 3
66611 Maatwerkvoorzieningen Natura materieel	-	- 2.350	- 2.075	- 2.006	- 2.002	- 2.001
WMO						
66621 Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel WMO	-	- 10.972	- 10.195	- 8.590	- 8.031	- 7.954
66631 Opvang en beschermd wonen WMO	-	- 238	- 337	- 337	- 337	- 337
66671 Eigen bijdragen WMO	-	50	50	50	50	50
66701 Algemene voorzieningen WMO en Jeugd	- 397	- 1.671	- 1.652	- 1.497	- 1.495	- 1.494
66702 Welzijnsbeleid	-	- 104	- 98	- 97	- 96	- 96
66703 Sociaal- en cultureelwerk	-	- 431	- 239	- 239	- 238	- 238
66704 Jeugdbeleid	-	- 307	- 305	- 303	- 303	- 302
66705 Dorpshuizen	-	- 483	- 230	- 228	- 227	- 225
66771 Eigen bijdragen Algemene voorzieningen WMO en Jeugd	-	50	50	50	50	50
66821 Individuele voorzieningen natura Jeugd	-	- 8.463	- 8.093	- 7.951	- 8.008	- 8.025
66831 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang	-	- 687	- 687	- 683	- 682	- 682
66871 Ouderbijdragen Jeugd	-	100	100	100	100	100
66711 Eerstelijnsloket WMO en Jeugd	-	- 476	- 476	- 626	- 626	- 626
64310 Huisvesting speciaal onderwijs	-	- 414	- 350	- 344	- 340	- 335

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
64821 Volwasseneneducatie	-	-	1	1	1	1
66712 Centrum voor Jeugd en Gezin	-	- 933	- 1.104	- 869	- 867	- 866
Saldo van baten en lasten	- 30.623	- 60.982	- 52.404	- 49.592	- 47.891	- 46.902
Mutatie reserves						
69801X Resultaatbestemming SWL'ANDERS' doen het samen	-	6.564	- 160	5	- 452	- 521
Mutatie reserves	-	6.564	- 160	5	- 452	- 521
Resultaat	- 30.623	- 54.418	- 52.564	- 49.587	- 48.344	- 47.423

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
63101 Markten	- 47	- 83	- 81	- 78	- 75	- 75
63102 Economische ontwikkeling	- 677	- 1.061	- 865	- 819	- 766	- 765
63111 Baten marktgelden	26	18	18	18	18	18
63201 Revitalisering bedrijventerreinen	473	-	-	-	-	-
63302 Breedband	- 15	- 533	- 500	-	-	-
65501 Natuurbescherming	- 451	- 130	- 32	- 32	- 32	- 32
65602 Recreatieve voorzieningen	- 204	- 132	- 43	- 43	- 42	- 36
65603 Kermissen en Overige evenementen	- 269	- 314	- 311	- 312	- 311	- 311
65604 Toerisme	- 811	- 1.520	- 754	- 791	- 788	- 787
67233 Handhaving milieuvergunningen	- 443	- 557	- 539	- 521	- 502	- 501
67236 Saneringen	- 311	- 145	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten	- 2.729	- 4.458	- 3.108	- 2.578	- 2.499	- 2.488
Mutatie reserves						
69801Y Resultaatbestemming SWL'ANDERS' zijn actief	-	1.900	591	50	-	-
Mutatie reserves	-	1.900	591	50	-	-
Resultaat	- 2.729	- 2.558	- 2.517	- 2.528	- 2.499	- 2.488

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten						
67251 Reinigingsheffingen	2.128	3.176	3.171	3.171	3.171	3.171
67261 Baten rioolrechten	5.547	5.405	5.426	5.480	5.535	5.590
67321 Baten begraafplaatsrechten	426	433	433	433	433	433
63301 Nutsbedrijven	2.273	527	1.999	1.972	1.900	1.908
69131 Overige financiële middelen	414	347	336	336	336	336
69141 Geldleningen en uitzettingen >= 1 jaar	2.795	2.163	2.192	1.973	1.901	1.874
69211 Algemene uitkeringen	44.614	40.359	41.612	40.153	39.536	39.531
69221 Onvoorzien	- 303	980	27	- 66	- 166	- 188
69301 Uitvoering Wet WOZ	- 319	- 388	- 354	- 350	- 349	- 349
69311 Baten onroerende-zaakbelastingen gebruikers	1.086	1.122	1.122	1.122	1.122	1.122

bedragen x € 1.000

Overzicht beleidsproducten - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
69321 Baten onroerende-zaakbelastingen eigenaren	5.655	5.747	5.786	5.791	5.785	5.786
69351 Baten forensenbelasting	693	801	801	801	801	801
69361 Baten toeristenbelasting	469	442	442	442	442	442
69371 Baten hondenbelasting	190	194	194	194	194	194
69401 Lasten heffing en invordering gemeentelijke belast	- 226	- 239	- 240	- 235	- 233	- 233
69601 Saldo van kostenplaatsen	37	- 746	- 688	- 447	- 371	- 549
69111 Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	- 1	-	-	-	-	-
69231 Sociaal domein	-	27.159	25.719	24.136	23.101	22.656
Saldo van baten en lasten	65.479	87.480	87.979	84.906	83.138	82.525
Mutatie reserves						
69801M Resultaatbestemming programma Steenwijkerland werkt en leert	79	-	-	-	-	-
69801N Resultaatbestemming programma Steenwijkerland leeft	3.059	-	-	-	-	-
69801O Resultaatbestemming programma Steenwijkerland woont	- 1.634	-	-	-	-	-
69801P Resultaatbestemming programma Steenwijkerland schoon, heel en veilig	2.577	-	-	-	-	-
69801Q Resultaatbestemming programma Steenwijkerland duurzaam	- 39	-	-	-	-	-
69801R Resultaatbestemming programma Steenwijkerland tot uw dienst	668	-	-	-	-	-
69801S Resultaatbestemming programma Steenwijkerland biedt kwaliteit	- 1.021	-	-	-	-	-
69801Z Resultaatbestemming financiën en bedrijfsvoering	-	2.781	190	89	-	-
Mutatie reserves	3.689	2.781	190	89	-	-
Resultaat	69.169	90.261	88.169	84.995	83.138	82.525

Bijlage 3. Kerngegevens

Kerngegevens sociale structuur	Raming	Raming
	01-01-2015	01-01-2016
Aantal inwoners	43.379	43.216
• 0-19 jaar	10.250	10.202
• 20 - 64 jaar	24.982	24.090
• 65 jaar en ouder	8.147	8.924
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden	873	836
• Aantal uitkeringssgerechtigden WWB jonger dan 65 jaar	851	789
• Aantal uitkeringsgerechtigden ingevolge de IOAW	18	44
• Aantal uitkeringsgerechtigden ingevolge de IOAZ	4	3
Aantal werknemers in sociale werkgemeenschappen	467	320
Overige uitkeringen:	2.083	1.985
• WAO/WIA	1.360	1.237
• WAZ	99	72
• WAJONG	589	640
• militairen	35	36

Kerngegevens fysieke structuur	Raming	Raming
	01-01-2015	01-01-2016
Oppervlakte gemeente	32.168 ha	32.168 ha
• binnenwater	3.141 ha	3.141 ha
• historische stads- of dorpskern	27 ha	27 ha
• overig	29.000 ha	29.000 ha
Aantal woonruimten	21.628 stuks	20.398 stuks
Lengte en Oppervlakte van de wegen	700 km	700 km
• wegen buiten de bebouwde kom	380 km	380 km
• wegen binnen de bebouwde kom	320 km	320 km
Verhardingstype wegen	354 ha	354 ha
• asfalt	173 ha	173 ha
• cementbeton	11 ha	11 ha
• elementen	269 ha	158 ha
• onverhard	12 ha	12 ha
Lengte van de recreatieve fietspaden	105 km	105 km
Lengte van de waterwegen	106 km	106 km
• in onderhoud bij de gemeente	46 km	46 km
• in onderhoud bij de provincie en/of waterschap	60 km	60 km
Areaal groen en speelvoorzieningen		
• bomen	33.000 stuks	33.000 stuks
• gazon	90 ha	90 ha
• extensief beheerd gras	85 ha	85 ha
• bermen	235 ha	235 ha
• plantsoen	16 ha	16 ha

Kerngegevens fysieke structuur	Raming 01-01-2015	Raming 01-01-2016
• landschappelijk groen (bos en houtwallen)	82 ha	93 ha
• speelplekken	175 stuks	175 stuks

Kerngegevens financiële structuur	Begroting 2016 x € 1.000	Bedrag per inwoner
Exploitatie		
• Totaal van de exploitatie	124.815	2.888
• Totaal van de kostenplaatsen	62.321	1.442
• Opbrengst belastingen, heffingen en leges	19.196	444
• Algemene uitkering uit het gemeentefonds	41.612	963
• Algemene uitkering onderdeel sociaal domein	25.719	595
Balans		
• Rente langlopende leningen	2.023	47
• Ontvangen Rente verstrekte langlopende geldleningen	666	15
- van woningcorporaties	388	9
- van nutsbedrijven ca.	183	4
- overige	95	2
• Rente kortlopende geldleningen	575	13
• Totaal reserves	41.336	956
• Totaal voorzieningen	3.401	79
• Totaal boekwaarde materiële vaste activa	119.039	2.755
• Totaal verstrekte geldleningen	16.399	379
• Totaal opgenomen geldleningen	65.674	1.520

Bijlage 4. Meerjarig audit-programma, jaarschijf 2016

AFD.	WETTELIJKE VEREISTEN		
	Proces	Invalshoek	Doelstellingen
I&O	Kwaliteitsmonitor Uitgifte reisdocumenten	Beheersing	In beeld brengen of de beveiliging van afgifte van reisdocumenten voldoende is gewaarborgd. O.g.v. onderzoeksprotocol ministerie.
OS I&O	GBA	Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond GBA conform wordt uitgevoerd.
ALLE	SISA	Financiële rechtmatigheid	Beoordeling van de besteding van de specifieke uitkeringen van het Rijk.
FISCALE WET- EN REGELGEVING			
	Proces	Invalshoek	Doelstellingen
ALLE	BTW	Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond BTW conform wordt uitgevoerd.
	Nader te bepalen projecten (vanuit diverse disciplines mogelijk)		Elk jaar zal een nader te bepalen onderwerp op basis van relevantie worden gecontroleerd, bijv. vennootschapsbelasting, loonheffing, verhuurderheffing, wet markt & overheid, werkkostenregeling
SAMENLOOP ACCOUNTANTSCONTROLE			
	Proces	Invalshoek	Doelstellingen
OS I&O	Legesverordening	Beheersing	Inzichtelijk maken of tarieven conform de legesverordening in rekening worden gebracht.
		Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
OS	Begroting en budgetbeheer	Beheersing	In beeld brengen van de werking van het huidige planning- en control instrumentarium.
OS	Activering	Beheersing	Vaststellen dat activering plaatsvindt o.b.v. de van toepassing zijnde nota afschrijvingsbeleid en waarderingsgrondslagen.
		Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
OS OW	Rioolheffing	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. (volledigheid van de opbrengst).
		Financiële	Vaststellen dat de opbrengsten passen

AFD. WETTELIJKE VEREISTEN			
	Proces	Invalshoek	Doelstellingen
		rechtmatigheid	binnen de geautoriseerde begroting.
I&O	Omgevingsvergunning	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
		Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
OS OW	Afvalstoffenheffing	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen (volledigheid van de opbrengst).
		Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
SAMENLOOP ACCOUNTANTSCONTROLE			
	Proces	Invalshoek	Doelstellingen
OS	WOZ/OZB	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen (jaarlijkse herwaardering).
		Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
I&O	Kas(protocol) burgerzaken (halfjaarlijks)	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
MO	Subsidieverlening	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
		Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat subsidie is verleend conform de in de subsidieverordening gestelde voorwaarden.
			Vaststellen dat er een juiste registratie plaatsvindt in de financiële administratie.
			Inclusief decentralisaties.
REO	Grondbedrijf	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
		Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
ALLE	Inkoop en aanbesteding	Beheersing	In beeld brengen of aanbestedingsprocedures worden gedaan conform de geldende interne en externe beheersingsmaatregelen. Controleren of (indien vereist) een aanbestedingsprocedure wordt gevolgd.
		Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.

AFD. WETTELIJKE VEREISTEN			
	Proces	Invalshoek	Doelstellingen
MO	WMO	Beheersing Financiële rechtmatigheid	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat voorzieningen worden verleend conform de in de verordening gestelde voorwaarden.
OS	Personeelskosten	Beheersing Financiële rechtmatigheid	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
ALLE	Inkomende subsidies	Beheersing Financiële rechtmatigheid	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
OS	Automatisering	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
OS	Betalingsverkeer	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
OS	Treasury	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
OS	Memoriaal	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
ALLE	Wet normering toetsinkomens	Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond WNT conform wordt uitgevoerd.
OS	Mutaties en Reserves	Beheersing Financiële rechtmatigheid	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat mutaties in de reserves plaatsvinden conform de gestelde voorwaarden.
MO REO	Huren en Pachten	Beheersing Financiële rechtmatigheid	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
EIGEN VOORDRACHT			
	Proces	Invalshoek	Doelstellingen
	Nader te bepalen		Toets op financiële beheersing, doelmatigheid

AFD.	WETTELIJKE VEREISTEN		
	Proces	Invalshoek	Doelstellingen
	projecten. (vanuit diverse disciplines mogelijk)		of rechtmatigheid. Project te selecteren afhankelijk van actualiteit.
MO	Leerlingenvervoer	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.

De verbijzonderde interne controle wordt uitgevoerd door het cluster OSBA, tenzij anders is aangegeven.

Bijlage 5. Verloop reserves en voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo 1-1-2015	Saldo 1-1-2016	Saldo 1-1-2017	Saldo 1-1-2018	Saldo 1-1-2019	Saldo 1-1-2020
Saldo rekening						
Te verdelen rekeningsaldo Steenwijk	1.713	0	0	0	0	0
-Totaal Saldo rekening	1.713	0	0	0	0	0
Algemene reserve						
Algemene reserve - vaste buffer	6.571	7.471	7.471	7.471	7.471	7.471
Algemene reserve - vrij besteedbaar	15.813	5.920	3.805	1.742	1.689	1.689
Bedrijfsreserve	2.048	1.810	1.810	1.810	1.810	1.810
Totaal Algemene reserve	24.433	15.201	13.086	11.023	10.970	10.970
Algemene reserves grondexploitatie						
Algemene reserve Grondbedrijf	4.132	4.364	5.771	6.853	8.576	9.733
Totaal Algemene reserves grondexploitatie	4.132	4.364	5.771	6.853	8.576	9.733
Bestemmingsreserves onderwijs						
Decentralisatie huisvesting onderwijs	6.676	5.131	5.496	5.867	6.352	6.852
Totaal Bestemmingsreserves onderwijs	6.676	5.131	5.496	5.867	6.352	6.852
Bestemmingsreserves overig						
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	500	500	500	500	500	500
Kunstobjecten	408	415	435	456	477	497
Oudheidkamer	45	22	22	22	22	22
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	0	30	105	185	251	303
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	-	1.220	1.220	1.220	1.220	1.220
Reserve Gebiedsgerichte projecten	226	-	-	-	-	-
Reserve grote projecten	102	-	-	-	-	-
Reserve impuls gelden	-	-	800	1.600	1.600	1.600
Reserve kernenbeleid	311	131	125	118	113	108
Reserve koppengeld	250	149	149	149	149	149
Reserve leefbaarheidsprojecten	1.086	237	237	237	237	237
Reserve opbrengst Wavin-gelden	150	-	-	-	-	-
Reserve opvangen effecten decentralisatie's (3D's)	2.495	2.165	2.255	1.655	1.655	1.655
Reserve planschade	298	256	326	391	446	490
Reserve startersleningen	2.155	2.405	2.405	2.405	2.405	2.405
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	1.672	-	-	-	-	-
Reserve volkshuisvesting	12.685	7.914	7.614	7.314	7.314	7.314
Reserve zorg & wonen voor bej.in vm. gem.IJsselham	814	-	-	-	-	-
Totaal Bestemmingsreserves overig	23.197	15.443	16.192	16.253	16.388	16.500
Totaal	60.151	40.140	40.545	39.996	42.286	44.055

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 1-1-2015	Saldo 1-1-2016	Saldo 1-1-2017	Saldo 1-1-2018	Saldo 1-1-2019	Saldo 1-1-2020
Voorzieningen						
Egalisatievoorziening reiniging	841	26	- 324	- 372	- 420	- 450
Voorziening participatiebudget	236	-	-	-	-	-
Voorziening riolering (exploitatie)	445	191	191	191	191	191

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 1-1-2015	Saldo 1-1-2016	Saldo 1-1-2017	Saldo 1-1-2018	Saldo 1-1-2019	Saldo 1-1-2020
Voorziening riolering (investeringen)	1.298	1.191	1.030	852	676	498
Vz Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	981	595	492	464	625	672
VZ Buddenbaum	14	14	14	14	14	14
Vz Onderhoud speelvoorzieningen	65	148	216	268	171	98
Vz Overdracht wethouderspensioenen	1.200	933	1.028	1.123	1.198	1.273
Vz Wachtgelden collegeleden 2001-2006/2010-2014	542	303	105	-	-	-
Totaal Voorzieningen	5.622	3.401	2.751	2.539	2.454	2.296
Totaal	5.622	3.401	2.751	2.539	2.454	2.296

Bijlage 6. Incidentele baten en lasten per programma

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten (incidenteel)				
Incidentele lasten				
Kadaster/vastgoed- kwal. Bgt gegevens	- 75	-	-	-
Totaal incidentele lasten	- 75	-	-	-
Incidentele baten				
	-	-	-	-
Totaal incidentele baten	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 75	-	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)				
Incidentele toevoegingen				
Totaal incidentele toevoegingen	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen				
Totaal incidentele onttrekkingen	-	-	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	-	-	-
Incidenteel resultaat	- 75	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten (incidenteel)				
Incidentele lasten				
Uitvoering Wijkvisie Steenwijk-West	- 300	- 300	-	-
Explosieven	- 121	-	-	-
Rehabilitatie Lageweg, Ossenzijl	-	- 820	-	-
Herinrichting mr. Z. ter Steghestraat, Steenwijk	-	- 507	-	-
Informatievoorziening RUD	- 63	-	-	-
Woonvisie 2016-2019	- 35	-	-	-
Totaal incidentele lasten	- 519	- 1.627	-	-
Incidentele baten				
Totaal incidentele baten	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 519	- 1.627	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)				
Incidentele toevoegingen				
Totaal incidentele toevoegingen	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen				
Algemene reserve vrij besteedbaar	219	1.327	-	-
Reserve volkshuisvesting	300	300	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Totaal incidentele onttrekkingen	519	1.627	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	519	1.627	-	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten (incidenteel)				
Incidentele lasten				
Zwembad de Waterwyck	- 95			
Pilot Jeugdzorg	- 229			
Gezond in de stad	- 118			
Opwaardering Sportaccommodaties 2015-2018	- 225	- 398	- 53	-
Totaal incidentele lasten	- 667	- 398	- 53	-
Incidentele baten				
Totaal incidentele baten	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 667	- 398	- 53	-
Mutatie reserves (incidenteel)				
Incidentele toevoegingen				
Totaal incidentele toevoegingen	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen				
Algemene reserve vrij besteedbaar	225	398	53	-
Totaal incidentele onttrekkingen	225	398	53	-
Mutatie reserves (incidenteel)	225	398	53	-
Incidenteel resultaat	- 442	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten (incidenteel)				
Incidentele lasten				
Breedband	- 500	-	-	-
Revitalisering bedrijventerreinen naar parkmanagement	- 100	- 50	-	-
Totaal incidentele lasten	- 600	- 50	-	-
Incidentele baten				
Totaal incidentele baten	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 600	- 50	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Mutatie reserves (incidenteel)				
Incidentele toevoegingen				
Totaal incidentele toevoegingen	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen				
Algemene reserve vrij besteedbaar	600	50	-	-
Totaal incidentele onttrekkingen	600	50	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	600	50	-	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten (incidenteel)				
Incidentele lasten				
Doorontwikkeling Digitale dienstverlening	- 355	- 285	-	-
Doorontwikkeling Digitale dienstverlening	- 250	-	-	-
Digitale Bouwvergunningen	- 40	-	-	-
Informatiebeveiliging	- 45	-	-	-
Implementatie burgerzaaksysteem	- 55	-	-	-
Juridische ondersteuning aanbesteding Centric applicaties.	- 20	-	-	-
Stelpost sportaccommodaties	- 4	-	-	-
Totaal incidentele lasten	- 769	- 285	-	-
Incidentele baten				
Totaal incidentele baten	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 769	- 285	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)				
Incidentele toevoegingen				
Reserve Impulsgelden	- 800	- 800	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	- 800	- 800	-	-
Incidentele onttrekkingen				
Algemene reserve vrij besteedbaar	1.166	289	-	-
Reserve opvangen effecten bestuursakkoord	-	600	-	-
Totaal incidentele onttrekkingen	1.166	889	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	366	89	-	-
Incidenteel resultaat	- 403	- 196	-	-

bedragen x € 1.000

Totaal - Incidentele lasten, baten en mutatie reserves	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Saldo van baten en lasten (incidenteel)				
Incidentele lasten				
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	- 75	-	-	-
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	- 519	- 1.627	-	-
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	- 667	- 398	- 53	-
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	- 600	- 50	-	-
5. Financiën en bedrijfsvoering	- 769	- 285	-	-
Totaal incidentele lasten	- 2.630	- 2.360	- 53	-
Incidentele baten				
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	-	-	-	-
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	-	-	-	-
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	-	-	-	-
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	-	-	-	-
5. Financiën en bedrijfsvoering	-	-	-	-
Totaal incidentele baten	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 2.630	- 2.360	- 53	-
Mutatie reserves (incidenteel)				
Incidentele toevoegingen				
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	-	-	-	-
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	-	-	-	-
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	-	-	-	-
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	-	-	-	-
5. Financiën en bedrijfsvoering	- 800	- 800	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	- 800	- 800	-	-
Incidentele onttrekkingen				
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	-	-	-	-
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	519	1.627	-	-
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	225	398	53	-
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	600	50	-	-
5. Financiën en bedrijfsvoering	1.166	889	-	-
Totaal incidentele onttrekkingen	2.510	2.964	53	-
Mutatie reserves (incidenteel)	1.710	2.164	53	-
Incidenteel resultaat	- 920	- 196	-	-

Bijlage 7. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma

bedragen x € 1.000

Structurele toevoegingen en onttrekkingen - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Structurele toevoegingen				
Algemene reserve Grondbedrijf	- 1.407	- 1.083	- 1.723	- 1.157
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	- 75	- 81	- 66	- 52
Reserve Planschade	- 70	- 65	- 55	- 45
Totaal Structurele toevoegingen	- 1.552	- 1.229	- 1.844	- 1.253
Structurele onttrekkingen				
Reserve kernenbeleid	7	6	5	5
Totaal Structurele onttrekkingen	7	6	5	5
Totaal	- 1.545	- 1.222	- 1.838	- 1.248

bedragen x € 1.000

Structurele toevoegingen en onttrekkingen - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Structurele toevoegingen				
Reserve voor Kunstobjecten	- 50	- 50	- 50	- 50
Reserve Decentralisatie Huisvesting onderwijs	- 364	- 371	- 484	- 500
Totaal Structurele toevoegingen	- 414	- 421	- 534	- 550
Structurele onttrekkingen				
Reserve voor Kunstobjecten	29	29	29	29
Totaal Structurele onttrekkingen	29	29	29	29
Totaal	- 385	- 392	- 505	- 521

bedragen x € 1.000

Structurele toevoegingen en onttrekkingen - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Structurele toevoegingen				
Algemene reserve	- 9	-	-	-
Totaal Structurele toevoegingen	- 9	-	-	-
Structurele onttrekkingen				
Totaal Structurele onttrekkingen	-	-	-	-
Totaal	- 9	-	-	-

bedragen x € 1.000

Structurele toevoegingen en onttrekkingen - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Begroting 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Structurele toevoegingen				
Reserve opvangen effecten bestuursakkoord	- 90	-	-	-
Algemene reserve	- 86	-	-	-
Totaal Structurele toevoegingen	- 176	-	-	-
Structurele onttrekkingen				
Totaal Structurele onttrekkingen	-	-	-	-
Totaal	- 176	-	-	-

Bijlage 8. Verbonden partijen

In 2006 is de “Nota Verbonden partijen” vastgesteld. Het proces van deelnemingen is een dynamisch gebeuren. Daarom treft u hieronder de belangrijkste resultaten en wijzigingen aan, die binnen de kaders van de reeds vastgestelde nota passen.

Als beleidslijn voor de raming van het dividend wordt het werkelijk ontvangen dividend over het voorgaande jaar gehanteerd, tenzij het bestuur van de verbonden partij andere besluiten over het te voeren dividendbeleid heeft genomen.

Verder is geprobeerd vooruit te kijken tot en met het komende begrotingsjaar. Een aantal verbonden partijen heeft deze gegevens niet kunnen verstrekken.

N.V. BNG Bank

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)
Betrokkenen	Nederlandse overheden (50% rijk/50% gemeenten, provincies en waterschappen)
<i>Doelstelling deelname/Openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	Door de gespecialiseerde dienstverlening bijdragen aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 129.675 stuks aandelen à € 2,50
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 0,2385%.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2014 € 3.430 mln. - per 31-12-2014 € 3.582 mln. Vreemd vermogen: - per 31-12-2014 € 127.721 mln. - per 31-12-2014 € 149.891 mln. Achtergestelde schulden: - per 1-1-2014 € 32 mln. - per 31-12-2014 € 32 mln.
Resultaat over 2014	€ 126 mln. (na belastingen)
Solvabiliteit	Leverage ratio 2,0% BIS-tier ratio 24% BIS ratio 24%
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
Dividend	Verwachte dividenduitkering € 73.915
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	De financiële vooruitzichten voor de kernklantsectoren van de bank blijven weinig positief. De BNG Bank verwacht dat de omvang van de nieuw verstrekte langlopende leningen in 2015 licht lager zal uitkomen dan in het voorgaande jaar. De nieuwe

	verstrekkingen betreffen naar verwachting vooral herfinanciering van aflopende leningen. Het renteresultaat over 2015 zal naar verwachting lager uitkomen dan over 2014. De aanhoudende lage marktrente veroorzaakt een dalende trend van de renteopbrengst uit de eigen middelen van de bank. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor politieke en economische ontwikkelingen binnen de Europese Unie. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de nettowinst 2015.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Brus
Risico's	Beperkt, tot deelname aandelenkapitaal. Financiers hebben vertrouwen in de bank dat het risico van kredietverlening aan de BNG bank beperkt is, gezien het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de staat.

Enexis Holding N.V.

Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)
Betrokkenen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	De vennootschap heeft als doel werkzaam te zijn op het gebied van de energievoorziening, communicatiesystemen en –diensten, de zorg voor een schoon en gezond milieu, de afvalverwijdering en –verwerking en de voorziening in andere goederen of diensten die hiermee samenhangen of daaraan verwant zijn. Enexis speelt een belangrijke rol in de energietransitie. Het netwerk dient gereed te zijn voor decentrale energieopwekking, teruglevering en datacommunicatie over de energiestromen.
Governance	De governance is op orde en voldoet aan de code Tabaksblat en aan de voorwaarden Wet Normering Topinkomens. De raad van Bestuur is op sterkte en de Raad van Commissarissen is voltallig. Twee leden van de Raad van Commissarissen zullen in 2016 aftreden. Zij zijn na het verstrijken van hun tweede termijn conform de statuten niet meer herkiesbaar. Er is een goed functionerende aandeelhouderscommissie onder voorzitterschap van de provincie Noord-Brabant. Er worden geen wijzigingen verwacht in 2016.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 290.683 stuks aandelen à € 1,--
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 0,19%.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2016 € 3.616 mln. - per 31-12-2016 € 3.716 mln. Vreemd vermogen:

	Hiervan is op dit moment geen reële inschatting te maken.
Resultaat jaarrekening 2014	€ 265,5 mln. (na belastingen) € 355,5 mln. (voor belastingen)
Verwacht resultaat over 2016	€ 200 mln. (na belastingen)
Solvabiliteitspercentage	Ca 53,8%
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	Verwachte rente: - verstrekte achtergestelde leningen € 36.756,20; - verstrekte bruglening C € 45.198,13; - verstrekte bruglening D € 48.989,94. Verwachte dividenduitkering € 232.786.--.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	Enexis Holding N.V. opereert in een gereguleerde markt, onder toezicht van de Autoriteit Consumenten en Markt (ACM). De ACM stelt elke drie jaar de maximale tarieven vast. In die periode gaan de gereguleerde tarieven in 3 stappen omlaag als gevolg van lager ingeschatte kapitaalskosten (WACC). Dit is een stimulans voor Enexis om te komen tot kostenbesparing, en zo toch de aandeelhouders een redelijk rendement te kunnen bieden. Enexis faciliteert de transitie naar duurzame energie. Voor het functioneren van de samenleving is dat dermate belangrijk dat het publiek belang van Enexis alleen maar toeneemt. De provincie, c.q. gemeente en Enexis werken samen op het gebied van duurzaamheid hetgeen (naar verwachting) resulteert in een aantal gezamenlijke projecten.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Brus
Financiële risico's	- De aandeelhouders lopen het risico een deel van de boekwaarde ad € 2 mln te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is zeer gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.. - Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de "Vordering op Enexis Vennootschap" levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.. - Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen garantiedividend van € 100 mln.. Het aandeel van de gemeente bedraagt hierin 0,1944%.

N.V. Rendo Holding

Vestigingsplaats	Meppel
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)
Betrokkenen	Gemeenten Hogeveen, Meppel, Staphorst, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Coevorden, Hardenberg, Westerveld en De Wolden.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. De vennootschap heeft als doel: a. Het (doen) distribueren en het (doen) transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas en warmte; b. Het in stand houden, (doen) beheren, (doen) exploiteren en (doen) uitbreiden van distributienetten met annexen voor energie; c. Het doen uitvoeren van alle taken die ingevolge de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet zijn toebedeeld aan een netbeheerder zoals daarin bedoeld; d. Het binnen de wettelijke grenzen ontplooiën van andere operationele en ondersteunende activiteiten.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 198 stuks aandelen à € 453,78.
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 19,98%.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2016 € 60 mln. - per 31-12-2016 € 62 mln. Vreemd vermogen: - per 1-1-2016 € 76 mln. - per 31-12-2016 € 76 mln.
Resultaat jaarrekening 2014	€ 17,7 miljoen voor belastingen. € 13,5 miljoen na belastingen.
Verwacht resultaat 2016	
Solvabiliteitspercentage	Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. De Rendo heeft op dit moment een eigen vermogen van € 42,76% per 31-12-2014. Het doel is een eigen vermogen van minimaal 45%.
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	Over het jaar 2016 wordt rekening gehouden met een dividenduitkering van € 1.498.482,--.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	De N.V. Rendo opereert in een gereguleerde markt, onder toezicht van de Autoriteit Consument en Markt. Elke drie jaar stelt de ACM de maximale tarieven vast. In die periode gaan de gereguleerde tarieven in 3 stappen omlaag als gevolg van lager ingeschatte kapitaalkosten (WACC). Dit is een stimulans voor de Rendo om te komen tot kostenbesparing om zo toch de aandeelhouders een redelijk rendement te kunnen bieden.

	Bij de liquiditeitenplanning van de Rendo wordt voor de komende jaren rekening gehouden met een dividenduitkering van € 7,5 miljoen. Wel wordt opgemerkt dat dit geen garantie is voor de definitieve hoogte van de dividenduitkering voor de gemeenten. Verder is de Rendo nog verwickeld in diverse juridische procedures, waarvan de verwachting is dat dit nog wel een aantal jaren zal duren.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Brus
Risico's	Beperkt tot deelname aandelenkapitaal. Echter door een eventuele overname in de toekomst in verband met sectorordening vervalt het dividend. De nieuwe opbrengst is afhankelijk van de verwachte verkoopprijs en zal naar verwachting aanzienlijk lager liggen dan de huidige dividendopbrengst.

Vitens N.V.

Vestigingsplaats	Utrecht
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)
Betrokkenen	Provincies Overijssel, Utrecht, Flevoland, Gelderland, Drenthe en Friesland en gemeenten in deze provincies.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	De vennootschap heeft ten doel de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen de winning, transport, verkoop en distributie van water, alsmede het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 60.227 stuks aandelen á € 56,50
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 1,042%.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2014 € 438,3 mln. - per 31-12-2014 € 421,2mln. - per 31-12- 2015 € 464,2 mln. (prognose) - per 31-12-2016 € 488,3 mln. (prognose) Vreemd vermogen: - per 1-1-2014 € 1.027,6 mln. - per 31-12-2014 € 1.043,4 mln. - per 31-12-2015 € 1.263,3 mln. (prognose) - per 31-12-2016 € 1.258,5 mln. (prognose)
Verwacht resultaat 2016	Voor 2016 verwacht Vitens een resultaat van € 31,5 mln. te behalen. Het verwachte dividend over boekjaar 2016 (uitbetaald in 2017) bedraagt € 12,6 mln..
Resultaat jaarrekening 2014	€ 353,8 mln. waarvan € 42,1 mln. rechtstreeks aan de aandeelhouders is toe te rekenen.

Solvabiliteitspercentage	Eigen vermogen 28% per 31 december 2016 (26,9% per 31 december 2015) Garantievermogen 31,6% per 31 december 2016 (31,2% per 31 december 2015)
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	Verwachte dividenduitkering € 161.409,--; Verwachte aflossing € 263.880,--; Verwachte rentevergoeding € 51.617,-- bij een rentepercentage van 2,97%. De gemeente Steenwijkerland heeft een achtergestelde lening met een oorspronkelijk bedrag van € 3.958.200,--. Deze achtergestelde lening is in 2006 ontstaan door de omzetting van de preferente aandelen en heeft een looptijd van 15 jaar. Restant hoofdsom bedraagt per 1 januari 2016 € 1.583.280,-- tegen een rentepercentage van 2,97%. Jaarlijks wordt 1/15 deel afgelost (€ 263.880,--). Verder wordt er een rente vergoed die gelijk is aan het gemiddeld percentage van de 10-jaars Nederlandse staatsleningen over de vijf voorafgaande kalenderjaren vermeerderd met 1%. De rentebetaling vindt per 1 juli in het daaropvolgende jaar plaats.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	De komende jaren gaat Vitens door op de ingeslagen weg naar het drinkwaterbedrijf van de toekomst. Via 9 strategische programma's zal worden gezorgd voor een verbeterde dienstverlening aan klanten, een grotere waardering voor het product en een goede bescherming van de drinkwaterbronnen. Verder verdienen een aantal belangrijke onderwerpen op de politieke agenda, zoals de nieuwe Omgevingswet en STRONG (Structuurvisie Ondergrond) de nodige aandacht.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Brus
Risico's	Beperkt tot deelname aandelenkapitaal.

N.V. Rova Holding

Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)
Betrokkenen	Afvalverwijdering Utrecht, gemeenten in West Overijssel, Amersfoort, Meppel, Apeldoorn, Oost-Gelre, Twenterand, Urk, Aalten, Olst-Wijhe, Winterswijk en Westerveld.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van afvalzorgplicht van gemeenten.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 579 stuks aandelen à € 113,45.
Zeggenschap	Op grond van haar aandelenbelang kan de gemeente 6,69% van het totaal aantal stemmen aandelen A uitbrengen.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	

Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2016 € 28,8 mln. (schatting) - per 31-12-2016 € 29,8 mln. (schatting) Vreemd vermogen: - per 1-1-2016 € 29,0 mln. (schatting) - per 31-12-2016 € 28,4 mln. (schatting)
Verwacht resultaat 2016	€ 4,3 mln.
Resultaat jaarrekening 2014	€ 5,7 mln. (na belastingen)
Solvabiliteitspercentage	30,2%
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	Verwachte dividenduitkering van € 270.000.-- en rentevergoeding van € 80.885,03. De gemeente Steenwijkerland heeft een achtergestelde lening van € 1.011.062,82 waarover jaarlijks 8% rente wordt uitgekeerd. In 2001 hebben de deelnemende gemeenten en de Regio (GGD IJsselland) met de Rova een achtergestelde lening gesloten. Omdat de Regio geen afvaltaken meer had is in 2009 door de AvA besloten dat het leningsbedrag van de Regio pro rato zal worden verdeeld over de oorspronkelijke deelnemende gemeenten. In het geval van faillissement van de Rova worden de gemeenten achtergesteld bij de schuldeisers.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	Uitbreiding aandelenpakket i.v.m. uitbesteding diensten, alsmede invoeren omgekeerd inzamelen van afval. Herijking zal plaatsvinden eens in de vijf jaar. De behaalde resultaten in de transitie van afval naar grondstoffen (omgekeerd inzamelen) en de implementatie van de BOR-dienstverlening geven de Rova veel vertrouwen voor de toekomst. De Rova zal zich conform de vastgestelde ontwikkelvisie ook de komende jaren blijven inzetten op deze twee sporen en zal zich richten op een maximale focus op de publieke dienstverlening aan de aandeelhoudende gemeenten. Genoemde veranderingen vragen om voortdurende ontwikkeling van de organisatie. Daarnaast hebben de gemeenten last van de zogenaamde bezuinigingsdruk. Dit omdat de beschikbare financiële middelen onder druk staan. Dit vraagt van de Rova een strakke bewaking van de bedrijfsvoering. Verdere voordelen van schaalvergroting worden gezocht door het uitbreiden van samenwerking met gemeenten, bijvoorbeeld op het terrein van beheer openbare ruimte en groenbeheer. Verder ondersteunt de Rova actief de implementatie van de participatiewet, door bijvoorbeeld het bieden van leerwerktrajecten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ook ligt er een opdracht om tot een oplossing te komen voor de aanhoudende verliezen in de deelneming Natuurgas Overijssel B.V.. Verder zal de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsbedrijven financiële gevolgen hebben met ingang van 1 januari 2016.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Brus
Risico's	Beperkt tot deelname aandelenkapitaal.

N.V. Wadinko

Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)
Betrokkenen	Provincie Overijssel en 20 gemeenten in Overijssel plus gemeenten Meppel, Noordoostpolder, Urk en Westerveld.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	Het deelnemen in en het directie voeren over andere ondernemingen die bij voorkeur werkzaam zijn in de provincie Overijssel, waaronder bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van kunststoffen en milieutechnieken en het bevorderen van de werkgelegenheid in de provincie, één en ander in de ruimste zin van het woord.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 130 stuks aandelen à € 100,--.
Zeggenschap	Het nominale aandelenvermogen voor Steenwijkerland bedraagt € 13.000,-- en komt overeen met 5% van het totale aandelenbelang.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2014 € 54,3 mln. - per 31-12-2014 € 60,5 mln. - per 31-12-2015 € 61,7 mln. (prognose) - per 31-12-2016 € 62,9 mln. (prognose) Vreemd vermogen: - Wadinko heeft geen vreemd vermogen.
Verwacht resultaat 2016	De financiële resultaten van Wadinko zijn, gelet op het karakter van de activiteiten, moeilijk voorspelbaar. Voor 2016 wordt een gemiddelde winst van € 2,4 mln. verwacht.
Resultaat jaarrekening 2014	€ 7.362.383,-- na belastingen. Verder wordt opgemerkt dat de actuele waarde van de participaties ultimo 2014 ca. € 15,7 mln. hoger is dan de boekwaarde op basis van een recente waardebeoordeling.
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	Verwachte dividenduitkering € 65.000,--.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	In de aandeelhoudersvergadering van 5 juni 2015 is het beleid voor de jaren 2016-2020 goedgekeurd. Het huidige beleid zal worden voortgezet met als doelstelling: - 5.000 arbeidsplaatsen in 2021 bij Wadinko participaties; - gemiddeld 4% rendement op eigen vermogen.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Brus
Risico's	Onlosmakelijk verbonden met de opdracht, doelstellingen en activiteiten van Wadinko is het bewust aangaan van ondernemingsrisico's. Geheel in de lijn met het besturingsmodel zijn de directies van de van de participaties primair verantwoordelijk voor een adequate beheersing van risico's op strategisch, operationeel en financieel gebied. Wadinko houdt daar toezicht op, onder andere middels periodieke rapportages

	van de participaties. Deze worden regelmatig besproken door de Raden van Commissarissen en de directies van de participaties. Omdat Wadinko is vertegenwoordigd in de Raden van Commissarissen van de participaties, kan Wadinko direct toezicht houden op de directies. Daarnaast bespreken de commissarissen de opzet en werking van de interne beheerssystemen periodiek met de externe accountants van de Wadinko-participaties.
--	--

N.V. Noordwestgroep

Vestigingsplaats	Steenwijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)
Betrokkenen	Gemeente Steenwijkerland
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Steenwijker <i>landers</i> zijn actief
Missie/doelstelling/activiteiten	Het doel van de vennootschap is op sociaal-economisch verantwoorde wijze inwoners van de gemeente Steenwijkerland met een grote afstand tot de arbeidsmarkt toe te leiden naar betaalde arbeid.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit thans 100% van de uitgegeven aandelen, zijnde 1.200 stuks à € 453,78 per aandeel.
Zeggenschap	Zie boven.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2014 - per 31-12-2014 € 1 mln. Vreemd vermogen: - per 1-1-2014 - per 31-12-2014 € 2,0 mln.
Verwacht resultaat 2016	
Resultaat jaarrekening 2014	Verlies van € 548.000,-- met bijdrage van de gemeente.
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	Voor de komende jaren wordt geen rekening gehouden met een dividenduitkering. Wel wordt rekening gehouden met een te betalen bijdrage van € 220.000,-- in 2015 oplopend tot € 745.000,-- in 2018.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	Uitbreiding dienstenpakket door het bezorgen van post. Verlaging subsidiebudget. Op lange termijn zal de sociale werkvoorziening worden teruggebracht tot 30% van het huidige budget. Voor personen die zijn aangewezen op beschut werken zal dan nog een vergoeding worden ontvangen.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Dahmen
Risico's	Jaarlijkse verlaging van de rijkssubsidie betekent een financieel risico voor de gemeente als Noordwestgroep hier geen nieuwe inkomsten tegenover zet.

Stichting administratiekantoor Dataland (was Dataland B.V.)

Vestigingsplaats	Gouda
Rechtsvorm	Stichting
Betrokkenen	Gemeenten in ons land
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Steenwijkerlanders voelen zich welkom
Missie/doelstellingen/activiteiten	Dataland verzorgt de toegankelijkheid van gemeentelijke vastgoed, geo- en WOZ-informatie voor publieke en private afnemers in Nederland. Daarmee ontzorgt Dataland de gemeente. Dataland ondersteunt de gemeentelijke informatiehuishouding op het gebied van de gemeentelijke Geo-, WOZ- en vastgoedinformatie door: - Actieve kwaliteitsbewaking; - Vertegenwoordiging van het gemeentelijk belang; - Organisatie en coördinatie van het Gemeentelijk Geoberaad (i.s.m. VNG); een landelijk ambtelijk en bestuurlijk podium voor gemeentelijke standpunten op het gebied van de ruimtelijke informatie. Verder is deelname niet anders te zien dan een vorm van samenwerking tussen gemeenten ter behartiging van het openbaar belang en met als resultaat efficiëntie en kennisvoordelen op het gebied van toegankelijkheid van overheidsinformatie, overheidsloket, e-government, dienstverlening, een transparante en betrouwbare overheid evenals de stroomlijning van basisgegevens. Dankzij de samenwerking met deelnemende gemeenten, vele afnemers en andere betrokkenen bij de overheidsinformatievoorziening is Dataland uitgegroeid tot het landelijke kennis- en dataknooppunt voor vastgoed, geo- en WOZ gerelateerde gemeentelijke gegevens.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 22.640 certificaten à € 0,10 per certificaat.
Zeggenschap	Participatie geschiedt door de eenmalige aankoop van certificaten naar rato van het aantal gebouwen in de gemeente. Hiermee krijgt de gemeente zeggenschap over het beleid van Dataland.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2014 € 495.250,-- - per 31-12-2014 € 846.088,-- Vreemd vermogen: - per 1-1-2014 € 569.477,-- - per 31-12-2014 € 624.724,--
Resultaat over 2014	€ 317.574,--
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	Opbrengst nagenoeg nihil; jaarlijkse kosten circa € 400,--.
<i>Financieel risico</i>	Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in de certificaten geïnvesteerde bedrag. Het betreft een eenmalige storting. Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.

	Verstrekkingskosten. Deze inkomsten worden door Dataland gebruikt om de driedelige taken van de organisatie – een stichting zonder winstoogmerk- uit te voeren. Jaarlijks wordt een vergoeding aan deelnemende gemeenten uitgekeerd voor het leveren van de gemeentelijke gegevens. Het eventuele overschot aan inkomsten wordt daarnaast aan de certificaathoudende gemeenten uitgekeerd. De ontwikkeling van het eigen vermogen is neutraal of positief, het vreemd vermogen (lening bij de BNG) van de verbonden partij neemt af en het jaarlijkse financiële resultaat vertoont een positieve trend.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	N.v.t.
Vertegenwoordiging gemeente	De gemeente is als participant vertegenwoordigd in de certificaathoudersvergadering.

GGD IJsselland

Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Steenwijkerlanders doen het samen
Missie/doelstellingen/activiteiten	De Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) bouwt voor gemeenten in IJsselland aan publieke gezondheid. “Wij beschermen en bevorderen gezondheid. Daarbij richten wij ons op het verminderen van ongelijkheid in de kans op goede gezondheid onder bewoners van de regio IJsselland” (Missie, juni 2011). GGD IJsselland is daarnaast onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland. GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals Jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten, zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen. GGD IJsselland werkt voor 11 gemeenten met in totaal ruim 513 duizend inwoners.
Zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
<i>Financiële ratio's</i>	Over 2014 heeft de GGD IJsselland een resultaat behaald van € 418.000,--. Eigen vermogen, excl. resultaat: - 2014 € 1.863.000,-- - 2015 € 1.026.000,-- - 2016 € 766.000,-- Vreemd vermogen: - 2014 € 6.135.000,--

	- 2015 € 6.135.000,-- - 2016 € 5.947.000,-- Aandeel in totale inwonersbijdrage voor alle 11 gemeenten: - 2014 9,0% - 2015 8,7% - 2016 8,6%
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	Voor de reguliere taken moet komend jaar het volgende worden betaald: - voor Service en Samenwerking (vh. Bestuurskosten) € 116.375,-- en - voor gezondheid € 618.180,--. In totaal komt dit neer op een bedrag van € 734.550,--.
<i>Weerstandscapaciteit</i>	Het weerstandsvermogen van de GGD IJsselland bestaat uit de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen maatregelen in de vorm van voorzieningen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie. Onder weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden waarover de GGD beschikt om niet geraamde kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het takenpakket. In het voorjaar 2014 is een uitgebreide risico-evaluatie uitgevoerd. De benodigde weerstandscapaciteit is destijds geraamd op globaal € 400.000,--. Daarom heeft het Algemeen Bestuur, medio december 2014, besloten om voor de begroting 2016 uit te gaan van een weerstandsvermogen die ligt tussen de € 400.000,-- en € 600.000,--. In 2016 bedraagt de algemene reserve plm. € 400.000,--.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	De veranderingen op het gebied van jeugdzorg, WMO, participatie en de beweging in het onderwijs vragen ook van de GGD IJsselland om mee te bewegen, in te spelen op vernieuwing en aan te passen. Er is dan ook met het oog op die vernieuwing en aanpassing een nieuwe bestuursagenda voor GGD IJsselland vastgesteld, op basis van een andere aanpak, dan tot nu toe gebruikelijk: in co-creatie met medewerkers en bestuurders van gemeenten. Belangrijkste onderdeel van de nieuwe bestuursagenda is de ambitie om de vertrouwde en vanzelfsprekende adviseur van de gemeenten te zijn. Daarnaast zal de governance van de GGD IJsselland in de komende tijd tegen het licht worden gehouden, om deze meer passend te maken bij hoe besturen in deze tijd er uit ziet. De dienstverlening Jeugdgezondheidszorg wordt voor 10 gemeenten uitgevoerd voor jeugd van 0-18 jaar. Hierin wordt een doorlopende lijn in georganiseerd met een samenhangende financieringssysteem. Voor de gemeente Steenwijkerland wordt de JGZ 4-18 jarigen uitgevoerd.
<i>Vertegenwoordiging gemeente</i>	Wethouder Frantzen
<i>Risico's</i>	In de begroting van de GGD worden de volgende risico's vermeld: publieke gezondheid asielzoekers, risico's voormalig

	regio IJssel-Vecht, forensische geneeskunde, extra inzet van medewerkers bij uitbraak infectieziekte en boventalligheid van personeel vanwege afnemende activiteiten. Elke gemeente geeft een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonersbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Additionele producten worden gefinancierd door de gemeenten die deze afnemen. Voor de risico's voor incidentele additionele taken (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor additionele producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de Gemeenschappelijke regeling. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten – naar rato van het inwoneraantal – worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Op basis van de meerjarenraming van de GGD IJsselland is het risico voor de gemeente Steenwijkerland klein.
--	---

Veiligheidsregio IJsselland

Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Steenwijkerlanders voelen zich thuis
Missie/doelstellingen/activiteiten	In oktober 2010 is de Wet veiligheidsregio's in werking getreden. Op basis hiervan zijn in Nederland 25 veiligheidsregio's ingesteld waaronder de Veiligheidsregio IJsselland. Veiligheidsregio IJsselland werkt als brand, politie, geneeskundige hulpverlening met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis. Dit doen ze samen met en voor de regio IJsselland, een gebied van circa 500.000 inwoners. Met als motto: Veiligheid, voor elkaar! Het ambitieniveau van het beleidsplan voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverleningsdiensten, gemeenten en andere partners. De medewerkers zetten hun professionaliteit in om samen met inwoners, bedrijven en instellingen te werken aan een realistisch niveau van risicobeperking en zelfredzaam handelen voor, tijdens en na een calamiteit.
Zeggenschap/bestuurlijk belang	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
<i>Financiële ratio's</i>	Over 2014 heeft de Veiligheidsregio een resultaat behaald van € 3.663.648,--. Eigen vermogen, excl. resultaat: - 2014 € 49.491.046,--

	- 2015 € 48.902.000,-- - 2016 € 35.214.000,-- Vreemd vermogen: - 2014 € 43.114.866,-- - 2015 € 46.204.000,-- - 2016 € 31.906.000,--
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	De gemeentelijke bijdrage voor 2016 bedraagt € 2.712.329,-- (2015: €2.709.566,--) (2014: € 2.455.577,-- incl. incidentele teruggaaf).
<i>Risico's/Weerstandscapaciteit</i>	In de begroting worden door de veiligheidsregio de volgende risico's benoemd: De samenvoeging van de meldkamers, landelijke bezuinigingen, ontwikkelingen binnen het regionaal brandmeldsysteem, de consequenties van de RUD's op de regio, financiële effecten besluiten Veiligheidsberaad en herijking Brede doeluitkering. Het grootste risico is wanneer de Veiligheidsregio wordt getroffen door een ramp of crisis, waarbij hoge niet verhaalbare kosten moeten worden gemaakt. In het meerjarenbeleidsplan zijn door de Veiligheidsregio de volgende vijf risico's geprioriteerd, naast de algemene voorbereiding op allerhande risico's: - Ziektegolf (incl. dierziekten); - Hoog water of overstroming; - Brand in dichte binnenstad; - Uitval van elektriciteitsvoorziening; - Paniek in menigten (zonder directe koppeling aan terrorisme). De weerstandscapaciteit bedraagt € 486.000,-- en bestaat hoofdzakelijk uit eenmalige middelen. Voor de samenvoeging van de meldkamers is ook een bestemmingsreserve van € 400.000,-- gevormd. De benoemde risico's kunnen langdurige financiële gevolgen hebben. De eventuele financiële gevolgen kunnen voor een beperkte periode worden gedekt. In die periode moet een structurele oplossing worden gevonden. De gemeente kan –op basis van historische kosten- worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Dit voor een percentage van 7,92%. In 2016 wordt een systematische risicoanalyse uitgevoerd en op basis van de uitkomsten zullen voorstellen worden ontwikkeld voor de omvang van de algemene reserve. Deze reserve vormt een belangrijk deel van het weerstandsvermogen.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	In de vergadering van het algemeen bestuur van 19 juni 2013 is een verdeelmethodiek van de bijdragen die de gemeenten aan de veiligheidsregio betalen besloten. Deze methodiek zou drie jaar worden gehanteerd (2016 laatste jaar). Voorafgaand aan de vaststelling van de begroting 2017 zou de verdeelmethodiek opnieuw onderzocht worden. Hoewel een nadere duiding van de nog beschikbaar komende definitieve cijfers moet plaatsvinden, is

	het niet ondenkbeeldig dat verdergaande objectivering aanzienlijke onbedoelde negatieve neveneffecten kunnen sorteren.
Vertegenwoordiging gemeente/bestuurlijk belang	Deelname in het algemeen bestuur door de burgemeester.

Intergemeentelijke Sociale Dienst Steenwijkerland en Westerveld

Vestigingsplaats	Steenwijk
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	Gemeenten Steenwijkerland en Westerveld
Doelstelling deelname/openbaar belang	
Programma	Steenwijkerlanders zijn actief
Missie/doelstellingen/activiteiten	Het samenwerkingsverband Werk en Inkomen is ingesteld om door middel van vergaande samenwerking op het gebied van de uitvoering van Wet Werk en Bijstand en aanverwante wetten de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren, de kwetsbaarheid te verminderen en de efficiëncy te verhogen.
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2014 € 3.810,-- voorlopig - per 31-12-2014 € 7.760 voorlopig Vreemd vermogen: - per 1-1-2014 € 450.000,-- voorlopig - per 31-12-2014 € 375.000,-- voorlopig
Financiële effecten voor gemeentebegroting	
	Rekening wordt gehouden met een bedrag van: - € 2.365.000,-- voor apparaatskosten; - € 10.776.500,-- voor uitvoeringskosten; - € 370.000,-- voor BBZ; - € 610.600,-- voor IOAW; - € 76.250,-- voor de IOAZ; - € 920.000,-- voor uitkeringen bijzondere bijstand en overig minimabeleid; - € 295.000,-- voor GKB. Verwacht wordt dat hiervan een bedrag van € 325.000,-- zal binnenkomen via de debiteuren.
Weerstandvermogen	De IGSD is een zelfstandige organisatie en heeft in die rol ook te maken met risico's. In de begroting wordt op basis van producten en (uitvoerings-)taken budgetten geraamd, waarbij vanzelfsprekend getracht wordt een zo hoog mogelijk realiteitsgehalte te behalen. Niet alles voorspelbaar en dat geldt ook zeker voor de omgevingsinvloeden van de IGSD. Het is daarom van belang een dusdanige organisatie neer te zetten, die voldoende weerstand heeft om tegenvallers op te vangen. Het gaat dan om substantiële tegenvallers. Die weerstand kan bestaan uit bijvoorbeeld reserves en/of een structuur die de flexibiliteit heeft te reageren op veranderende omstandigheden. Voor incidentele tegenvallers kan de post onvoorzien ingezet worden. Wanneer de IGSD haar exploitatieoverschotten jaarlijks

	reserveert, ontstaat er een financiële buffer die ingezet kan worden bij (incidentele) tegenvallers.
<i>Weerstandscapaciteit</i>	Verwacht wordt dat in 2016 een bedrag van € 9.216,-- zal worden toegevoegd aan de reserves.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	Samenwerking met de Noordwestgroep.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Dahmen
Risico's	De gemeenten zijn risicodragers voor de uitvoering van de taken van de IGSD. De belangrijkste risico's waarmee de IGSD te maken heeft is de wet Werk en Bijstand, de bijzondere bijstand en het minimabeleid en de Participatiewet.

Regionale Uitvoeringsdienst IJsselland (RUD)

Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Netwerkorganisatie
Betrokkenen	Provincie Overijssel en de gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Steenwijkerlanders zijn actief
Missie/doelstellingen/activiteiten	Opheffen kwetsbaarheid van de individuele organisaties en verbetering van een efficiënte kwaliteitsverbetering in de taakuitvoering.
Zeggenschap/bestuurlijk belang	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges en gedeputeerde staten.
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting</i>	
	Structurele bijdrage van € 49.953,-- voor bijdrage aan ICS. Kosten van uitwisselen producten worden onderling verrekend.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	
	Zie paragraaf 5.6. Verbonden partijen.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Wagteveld
Risico's	De netwerk RUD kan alleen goed functioneren als er voldoende (gelijkgestemde) ambitie en actieve deelname is, voldoende mandaat voor regionale aansturing en coördinatie, niet alleen gericht op de eigen opgaven maar op de regionale opgaven.

GovUnited

Vestigingsplaats	Hilversum
Rechtsvorm	Stichting
Betrokkenen	Gemeenten Aa en Hunze, Berkelland, Hilversum, Middelburg, Rheden, Renkum, Steenwijkerland, Terneuzen, Teylingen, Uithoorn, Utrecht, Werkendam, Westerveld, Winterswijk en Zutphen.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering

Missie/doelstellingen/activiteiten	Door de expertise en de slagkracht van afzonderlijke gemeenten te bundelen en samen te werken, worden ambities op het gebied van de e-overheid op een efficiënte wijze gerealiseerd.
Financiële effecten voor gemeentebegroting	
	De gemeente betaalt jaarlijks een contributie van € 10.000,-- per jaar. De contributie wordt gebruikt om deelnemende gemeenten te begeleiden bij de implementatie van de <u>iNUP-bouwstenen</u>, om het samenwerkingsplatform te faciliteren, themasessies, gebruikersdagen en workshops te organiseren en voor de ontwikkeling van nieuwe business cases die gemeenten ondersteunen in het leveren van betere dienstverlening tegen lagere kosten. Als een deelnemer gebruik wil maken van bijvoorbeeld de <u>ICT-voorzieningen</u> die zijn ontwikkeld, sluit een gemeente een aanvullende overeenkomst. Daarna betaalt zij een vergoeding voor de (door)ontwikkeling en de hosting van de voorzieningen. Een gemeente betaalt een bedrag per inwoner per jaar. GovUnited heeft daarbij geen winstoogmerk.
Beleidsontwikkelingen	GovUnited stopt per medio oktober 2016. De Programmaraad heeft op 15 december 2014 ingestemd met het advies om het resultaat van de stichting op 14 oktober 2016, verwoord in de slotbalans, in geval van een positief saldo, te laten uitkeren aan de gemeenten, die deelgenomen hebben aan de GU-1 Europese aanbesteding en gezonden zijn aan de daaruit resulterende contractbasis. Verder heeft de Programmaraad op 15 december 2014 ingestemd met het advies o de gemeenten, die deelgenomen hebben aan de GU-1 Europese aanbesteding en gebonden zijn aan de daaruit resulterende contractbasis garant te stellen voor een eventueel negatief eindsaldo op de slotbalans bij liquidatie.
Vertegenwoordiging gemeente	S. Weistra
Risico's	De stichting gaat haar laatste fase in. Aan het einde van de rit dient de stichting onbezwaard te kunnen worden geliquideerd. Dat vraagt van de deelnemende gemeenten het commitment om in woord en daad ook daadwerkelijk die laatste fase met elkaar te doorlopen. Er is een risico, dat een of meerdere gemeenten, nochtans besluiten eerder afscheid te willen nemen van de stichting. Financieel bestaat voor de stichting het risico uit het niet kunnen innen van de lidmaatschapsbijdrage over het jaar 2016. Gemeenten zijn gehouden om tot en met oktober 2016 de Samenwerkingsovereenkomst en de daaruit voortvloeiende Leveringsovereenkomst te honoreren. De stichting loopt in deze geen risico en zal facturatie en financiële afhandeling ongewijzigd doorzetten. In 2016 kunnen gemeenten rechtstreeks, of via de stichting als rechtspersoon, betrokken raken in juridische trajecten ingezet door derden. De eventuele kosten direct daaraan verbonden zijn niet in de begroting verdisconteerd.

	In dit kader dient het weerstandsvermogen van de stichting € 200.000,-- te bedragen om zeker te kunnen stellen, dat de stichting onbezwaard kan worden geliquideerd.
--	--

Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland

Vestigingsplaats	Zwolle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Steenwijkerlanders doen het samen
Missie/doelstellingen/activiteiten	De uitvoeringsorganisatie fungeert als aankoopcentrale voor gemeenten. Verder beheert de uitvoeringsorganisatie namens de gemeenten de in het kader van de inkoop gesloten overeenkomsten.
<i>Financiële effecten voor gemeentebegroting 2016</i>	
	De gemeentelijke bijdrage bedraagt € 92.694,--.
<i>Weerstandscapaciteit</i>	Bij het opstellen van de begroting is rekening gehouden met een bedrag van € 120.000,-- voor onvoorzien. Als vuistregel wordt een percentage van 10% gehanteerd.
<i>Beleidsontwikkelingen</i>	De regeling geldt voorhands tot en met 31 december 2016. Een evaluatie vindt plaats voor 31 december 2015.
Vertegenwoordiging gemeente	Wethouder Frantzen
Risico's	Noodzakelijke extra menskracht administratie als TOP-declaratie niet volledig werkt in de matching van facturen. Verder noodzakelijke extra menskracht bij inkoop en contractmanagement als het relatiebeheer moeizamer verloopt en contractafspraken niet nageleefd worden.

In verband met overname van Essent N.V. door RWE is een aantal kleine B.V.'s en/of N.V.'s ontstaan. Te denken valt onder andere aan: CBL Vennootschap B.V., Vordering Enexis B.V., Verkoop Vennootschap B.V. en Claim Staat Vennootschap B.V.. Daarnaast is het netwerkbedrijf Enexis Holding N.V. en Attero Holding N.V. opgericht. Inmiddels heeft de gemeente Steenwijkerland haar aandelen Attero Holding N.V. verkocht.

Vordering op Enexis B.V.

Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij

	de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening externe te financieren, is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een leningsovereenkomst bestaande uit 4 tranches: 1^e tranche € 450 mln., looptijd 3 jaar, rente 3,27%; 2^e tranche € 500 mln., looptijd 5 jaar, rente 4,1%; 3^e tranche € 500 mln., looptijd 7 jaar, rente 4,65%; 4^e tranche 350 mln., looptijd 10 jaar, rente 7,2%. Enexis is gerechtigd om de tranches maximaal 1 jaar voor einde termijn vervroegd geheel of gedeeltelijk af te lossen. Op basis van de aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is de 4^e tranche van € 350 mln. geormerkt als mogelijke toekomstige conversie naar het eigen vermogen. In januari 2012 heeft Enexis de 1^e tranche en in oktober 2013 de 2^e tranche van de aandeelhouderslening vervroegd afgelost.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 3.888 stuks aandelen.
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 0,1944%.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2016 € 45.000,-- - per 31-12-2016 € 25.000,-- Vreemd vermogen: - per 1-1-2016 € 860 mln. - per 31-12-2016 € 355 mln.
Resultaat	Verwacht wordt een negatief resultaat van € 20.000,--.
Beleidsvoornemens	Eind december 2014 resteren nog de leningen van de 3 ^e en 4 ^e tranche. Enexis is eventueel gerechtigd de 3 ^e tranche in de periode van 30 september 2016 geheel of gedeeltelijk vervroegd af te lossen. Deze tranche zal in ieder geval uiterlijk 30 september 2016 worden afgelost. De 4 ^e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4 ^e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.
Financiële risico's	Als aandeelhouder loopt de gemeente Steenwijkerland zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000,--).

CBL Vennootschap B.V.

Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent ("Verkopende Aandeelhouders") te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds (CBL: Cross Border Lease). Voor zover na beëindiging van alle CBL's en de bijbetaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingsvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50% - 50% verdeeld tussen RWE en Verkopende Aandeelhouders.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 3.888 stuks aandelen.
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 0,1944%.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2016 \$ 9 mln. - per 31-12-2016 \$ 0. Vreemd vermogen: - per 1-1-2016 \$ 100.000,-- - per 31-12-2016 \$ 0.
Resultaat 2015	-/- \$ 800.000,--
Verwachte omvang van het financiële resultaat	Naar verwachting wordt de vennootschap eind 2015, wellicht begin 2016, geliquideerd. Het positief liquidatiesaldo valt dan vrij aan de aandeelhouders.
Beleidsontwikkelingen	Het vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd. Na aftrek van het bedrag dat nodig was voor deze beëindigingen van de CBL's resteert er nog een bedrag van afgerond \$ 20 mln.. Naar verwachting zal op dit bedrag in 2015 een bedrag benodigd zijn voor advies- en andere afwikkelingskosten. De advies- en afwikkelingskosten worden gering ingeschat. Dit betekent dat een groot van het restantbedrag van \$ 20 mln. uiteindelijk in de verhouding 50-50 zal kunnen worden uitbetaald aan de Verkopende Aandeelhouders en RWE en dat het fonds daarna geliquideerd kan worden. Er loopt evenwel nog een discussie tussen CBL Vennootschap en RWE over verrekening van eventuele belastingvoordelen. Planning is in de 2 ^e helft van 2015 deze discussie met RWE af te ronden. De vennootschap zal daarmee

	eind 2015 (mogelijk begin 2016) kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders.
Financiële risico's	Met de voortijdige beëindiging van alle CBL-contracten is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders ter hoogte van het bedrag in het CBL Escrow Fonds (\$20 mln.). Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende Aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaal € 20.000,--).

Verkoop Vennootschap B.V.

Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	In het kader van de verkoop van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. Daarmee is de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei: - Namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE; - Het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van fonds in 2009, € 800 mln. In april 2011 is het eerste deel van de General Escrow minus gemelde claims door RWE vrijgevallen en aan de aandeelhouders uitgekeerd. In het General Escrow Fonds resteert nu nog een bedrag van € 440 mln. voor de afwikkeling van claims van RWE als gevolg van garantie en vrijwaring die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor gemeenten.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 3.888 stuks aandelen.
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 0,1944%.

<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2016 € 70 mln. - per 31-12-2016 € -- Vreemd vermogen: - per 1-1-2016 € 65 mln. - per 31-12-2016 € --.
Resultaat 2016	Negatief resultaat van € 100.000,-- (2015: € 10 mln.). Eventuele voorzieningen die nog opgenomen zijn voor deze vennootschap zullen naar verwachting eind 2015 voor een bedrag van € 300 mln. vrijvallen. In 2016 wordt verwacht dat een bedrag van € 70 mln. zal vrijvallen.
Beleidsvoornemens	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 kunnen worden ingediend, worden afgewikkeld. Op 30 september 2015 zal automatisch het gedeelte van het General Escrow Fonds vrijvallen waarvoor RWE geen claims heeft ingediend. Gelet op de afhandeling van lopende claims en nog eventueel tot door RWE in te dienen claims, kan over de omvang van deze vrijval nog geen uitspraak worden gedaan. Planning is om in de 2^e helft van 2015 de discussies met RWE over de ingediende claims af te ronden. De vennootschap zal daarmee eind 2015 (mogelijk begin 2016) kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders.
Financiële risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van RWE als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag (€ 440 mln.) dat nog in het General Escrow Fonds resteert. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (plm. € 20.000,--).

CSV Amsterdam B.V. (voorheen Claim Staat Vennootschap B.V.)

Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult, t.w.: a. namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; b. namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland");

	c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 3.888 stuks aandelen.
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 0,1944%.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2016 -/- € 40.000,-- - per 31-12-2016 -/- € 90.000,-- Vreemd vermogen: - per 1-1-2016 € 80.000,-- - per 31-12-2016 € 130.000,--
Financieel resultaat 2016	€ -/- € 50.000,--
Beleidsvoornemens	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat een eventuele schadeclaim wordt gevoerd tegen de Staat en dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld.
Financiële risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag (€ 13,5 mln.) op de escrow-rekening. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van de vennootschap (ca. € 20.000,--). Inmiddels heeft Attero in mei jl. een aantal dagen voor de eventuele vrijval van het 1 ^e gedeelte van de escrow (€ 9,5 mln.) melding gemaakt van 3 potentiële claims. Op het moment wordt nog een discussie met Attero gevoerd over deze potentiële claims. Zolang deze discussie loopt zal de genoemde vrijval niet plaatsvinden. Verwacht wordt dat er zeker 1 claim reëel zal zijn en zal worden gehonoreerd.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
<i>Doelstelling deelname/openbaar belang</i>	
Programma	Financiën en bedrijfsvoering
Missie/doelstellingen/activiteiten	Onderdeel van Essent was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta N.V. uit Zeeland heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE bij de rechter aangevochten. Er liepen zowel een kort gedingprocedure al bodemprocedure. Publiek Beland

	Elektriciteitsproductie BV ("PBE") had het 50% belang in EPZ bij Energy Resources Holding (ERH) ondergebracht. In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen. In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, ERH alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE zal de zaken afwikkelen die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant borging publiek belang kerncentrale Borssele uit 2009 die nopen tot voortbestaan van PBE in afgeslankte vorm. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid. Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van de SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennootschap.
<i>Bestuurlijk en financieel belang</i>	
Aantal aandelen	De gemeente Steenwijkerland bezit 3.888 stuks aandelen.
Zeggenschap	Het aantal stemmen in het totaal aandelenvermogen betreft 0,1944%.
<i>Vermogen/resultaat verbonden partij</i>	
Vermogenspositie	Eigen vermogen: - per 1-1-2016 € 1,6 mln. - per 31-12-2016 € --- Vreemd vermogen: - per 1-1-2016 € 100.000,-- - per 31-12-2016 € ---
Resultaat 2016	-/- € 20.000,--
Beleidsvoornemens	Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag tussen de € 1,5 en € 2 miljoen (merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen. Conform de verkoopovereenkomst ("SPA") zal het General Escrow Fonds tot 30 september 2015 blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van RWE. Planning is om in de 2^e helft van 2015 de discussie met het Ministerie van Economische Zaken te voeren, omtrent de overdracht van de rol van PBE in het hiervoor genoemde convenant. Afhankelijk van de uitkomst van deze gesprekken zou PBE evenals Verkoop Vennootscha BV en CBL Vennootschap B.V. begin 2016 geliquideerd kunnen worden.
Financiële risico's	Het financiële risico na de levering van ERH aan RWE, waarmee de vervreemding van de aandelen Essent nu is afgerond, is beperkt tot eventuele contractuele vastgelegde mogelijkheden van claims, c.q. garanties. Eventuele claims komen ten laste van het General Escrow Fonds. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap.

Opgemerkt wordt dat een aantal van deze opgerichte B.V.'s een tijdelijk karakter hebben. Dit in verband met financiële afwikkeling van de overname van Essent aan RWE. Verder worden de resultaten onderling verrekend met de Verkoop Verenootschap B.V..

Dividend/rentevergoeding	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen			
N.V. Noordwestgroep te Steenwijk	-	-	-
Intergemeentelijke sociale dienst te Steenwijk	19	16	12
5. Financiën en bedrijfsvoering			
Enexis N.V. te Arnhem	37	37	37
Enexis N.V. te Arnhem	232	258	258
Enexis N.V. te Arnhem	94	94	94
N.V. Vitens te Apeldoorn	87	71	52
Vordering op Enexis B.V. te Den Bosch	-	-	-
Verkoop Verenootschap B.V. te Den Bosch	-	-	-
N.V. Vitens te Apeldoorn	164	175	168
N.V. Rendo te Meppel	1.499	-	1.499
Wadinko N.V. te Zwolle	65	65	65
Attero Holding N.V. te Haelen (opbrengst verkoop aandelen)	308	19	-
N.V. B.N.G. te Den Haag	165	74	74
N.V. Rova Holding te Zwolle	272	281	270
N.V. Rova Holding te Zwolle	81	81	81
B.V. Dataland te Gouda	-	-	-
Totaal Dividend/rentevergoeding	3.023	1.171	2.610

Gemeentelijke bijdragen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis			
GGD IJsselland te Zwolle	14	13	13
Veiligheidsregio IJsselland te Zwolle	330	341	2.694
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen			
GGD IJsselland te Zwolle	704	667	670
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief			
GGD IJsselland te Zwolle	57	58	-
Intergemeentelijke sociale dienst te Steenwijk	2.591	2.382	2.353
Totaal Gemeentelijke bijdragen	3.696	3.461	5.730